

సాంస్కృతిక గ్రంథమాల.

• సంపాదకుడు;

కె. ఎస్. యాదావ్. మూర్తి,

కాకరపర్తి.

46 పుష్పములు

అధ్యక్షులు;

ప్రేమ ఫలితము.

గ్రంథకర్త:

గుంటూరు శ్రీహరి, బి. ఏ.,

యలమంచిలి.

1938

Copyright Registered]

[వెలయ 0-12-0.

సజనశంకరి మ. ద్వాశాల,
రాజమండ్రి.

సరస్వతీ గ్రంథమాల.

కాకరవర్రు—పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా.

స్థాపితము 1923.

—:0:—

ఈ గ్రంథమాల యందు చూడు మాసముల కొక గ్రంథము చొప్పున నవలలు, నాటకములు (సాంఘిక, చారిత్రాత్మక) బ్రచురింపబడుచుండును.

సంవత్సర చందా రు. 2—8—0

ప్రవేశ దుసుము 0—8—0

	శాశ్వత చందా.	సంవత్సర చందా.
మహారాజపోషకులు	500 —0— 0	50 —0—0
రాజపోషకులు	250 —0—0	25 —0—0
పోషకులు	125 —0—0	12 —8—0
సహాయులు	50 —0—0	5 —0—0

ఇది నరలో గ్రంథమాలలో బ్రచురించబడి అమ్మకమును
 సిద్ధముగ నున్న గ్రంథములు. రన్నియు ఒకేసారి
 కొనువారికి రు 12/-ల కొనగలగును.

1 కనకాంగి Approved	0— 8—0
2 విజయశ్యామ్ Approved	0— 12—0
3 ప్రేమమహిమ Approved	1— 0—0
4 బిలమందిరము Approved	1— 8—0
5 మహారాష్ట్రజీవనప్రభాతము 2 భాగములు Approved	1— 8—0
6 సుగ్రావతి	0— 12—0
7 హస్త్యరూపణము	0— 12—0
8 కష్టసఖములు 2 భాగములు Approved	1— 8—0
9 నీలిపూలు	0— 12—0
10 పరితనశీలి 2 భాగములు Approved	1— 8—0
11 అకాలీల సత్యాగ్రహము	0— 12—0
12 ప్రేమచందుకథలు Approved	0— 12—0
13 నీతిముక్తానళి Approved	0— 2—0
14 కలము	0— 2—0
15 నా ఎలెక్షను అనుభవము	0— 12—0
16 రాజ్యపాలనాశాస్త్రము	0— 12—0
17 మరణభ్రమ	0— 12—0
18 చిన్మోడుపతనము	0— 12—0
19 కమలానిలాసము	0— 12—0
20 తమోభవనము 2 భాగములు	1— 8—0
21 సంయుక్త	0— 12—0
22 చిత్రేమ్మ	0— 12—0
23 రాధానంతము	0— 12— 0
24 వెంకట కృష్ణరాయ జీవితము	0— 12—0
25 భరతకళకము	0— 2—0
26 ప్రేమభరితము	0— 12—0

శాశ్వత మహారాజ పోషకులు.

—:0:—

- 1 మహారాజశ్రీ శ్రీరాజా విజయ అప్పారావు నవాయి అశ్వరావు
జమీందారు, వ. బాదుషాహి మక్ సబుదారుస్కారు,
మున్సిఫాన్సుగరు. సంస్థాన్ పాలవంచ శ్రీభద్రాద్రిదం
అండ్ నిడదవ్రాలు దొరవారు శనివారపుపేట
- 2 ,, చుండూరి నారాయణరావుగారు బ్యాంకర్సు,
- 3 శ్రీ శ్రీ శ్రీ సురభి వెంకటరత్నమాంబనిజాం నవాబ్ వంతుబహద్దరు.
మహారాజీవారు జటప్రోలు సంస్థానం, కొల్లాపురం
- 4 ,, రాజా వెంకటాద్రి అప్పారావు బహద్దరు జమీందారు
వారు పుయ్యూరు యెట్టేటు, నూజివీడు.
- 5 ,, దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు వంతులుగారు
అంధ్రప్రదేశ్ సంపాదకులు, మద్రాసు.
- 6 ,, జవ్వాది లక్ష్మయ్యగారు ప్రెసిడెంటు యూనియన్ బోర్డు-
డిస్ట్రిక్టుబోర్డు మెంబరు, వెనుగొండ.
- 7 ,, శ్రీమహారాజా విక్రమదేవవర్మ బహదరు మహారాజా
వారు-జయపూరు సంస్థానము.

రాజ పోషకులు.

- 1 శ్రీ శ్రీ శ్రీ వీర వెంకట సత్యనారాయణస్వామివారు, ధర్మకర్త.
శ్రీరాజా యి. వి. ఆర్. యస్. ప్రకాశరాయబహద్దర్
జమీందారువారు, ఉండూరు, అన్నవరం.
- 2 ,, పోతాపగడ నూర్యనారాయణగారు, పొప్పిలిటరు
క్రిస్టియన్ సర్వీస్ సవర్ ప్రెస్, రాజమహేంద్రవరం.

- 3 శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీరాజా చింతలపాటి నూర్యనారాయణరాజుగారు, ఏటికొప్పాక.
- 4 ,, ముక్తా నర్వారాయుడుగారు, బ్యాంకరు, కాకినాడ.
- 5 ,, అణివిళ్ళ చినవెంకటశాస్త్రిగారు, కాకరవర్య.
- 6 ,, ద్వారంపూడి బసివిరెడ్డిగారు, మాచేరు
- 7 ,, మొసలికంటి రామారావుగారు, ల్యాండులార్డు కాకినాడ.
- 8 ,, తణుకు భాస్కరరావుగారు, యల్. యమ్. యస్.
నేత్రవైద్యులు, ఐ స్పెషలిస్టు తణుకు.
- 9 ,, అణివిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగారు, కాకరవర్య.
- 10 ,, ఆకుండి రాజారావుగారు, ల్యాండులార్డు, పితాపురం.

పోషకులు.

- 1 శ్రీ శ్రీ శ్రీ రావుబహదురు మోతే గంగరాజు, జమిందారువారు ఏలూరు.
- 2 ,, సి. నన్యాసిరాజుగారు, డాక్టరు, సామర్లకోట.
- 3 ,, లంక రామారావుగారు, యం. బి. (హోమియో) కాకినాడ.
- 4 ,, కళా వెంకటాపుగారు, అమలాపురం.
- 5 ,, రావుసాహేబు కలిచిట్టి అబ్బాయి నాయుడుగారు, పూల్ల.
- 6 ,, తల్లపరగడ భాస్కరరావుగారు ల్యాండులార్డు కోనాల.
- 7 ,, టి. వి. రామారావుగారు, తణుకు
- 8 ,, రేబాల వట్టాభిరామరెడ్డి సోదరులు, జమిందార్లు నెల్లూరు.
- 9 ,, నడింపల్లి నరసింహారావు వంతులుగారు, గుంటూరు.
- 10 ,, జూపూడి కేశవరావుగారు, భీమవరం.

స హా యు లు .

- 1 శ్రీ శ్రీ శ్రీ మోతే కృష్ణారావు గారు జమిందారు, యేలూరు.
- 2 ,, కొంఠూరి నారాయణరావు గారు, మర్చంటు యేలూరు.
- 3 ,, వైడా శ్రీరామకృష్ణయ్యగారు జమిందారు కాకినాడ.
- 4 ,, పోలవరపు రామచంద్రారావు గారు యేలూరు
- 5 ,, బసవ మూరన్నగారు అత్తిలి.
- 6 ,, కాసాలి అప్పారావు గారు నిడదవోలు.
- 7 ,, తాడంకి సంజీవరావు గారు జనరల్ మర్చంటు చెజవాడ.
- 8 ,, కొల్లూరు మహాదేముడుగారు కరణం, కొక్కిరవల్లి.
- 9 ,, గొండి కేశవులుగారు ల్యాండులార్డు కొవ్వలి.
- 10 ,, శిష్టా వెంకటసుబ్బయ్యగారు నర్సాపురం
- 11 ,, వాజపేయాజుల రామసుబ్బారాయుడుగారు
- 12 ,, నూరిసెట్టి స్వామినాయుడుగారు మగటవల్లి.
- 13 ,, భూపతిరాజు సూర్యనారాయణరాజుగారు ఖండవిల్లి.
- 14 ,, చిమిషకవి భవానీశంకరరావు గారు యక్ష్మైజనబ్ ఇన్స్పెక్టరు
- 15 ,, మామిడి నూరన్నగారు ఇనుపపెట్టెలవర్తకులు భవిశేష్యరం.
- 16 ,, యం రామకృష్ణయ్యగారు డాక్టరు నిడదవోలు.
- 17 ,, దమ్మలపాటి వెంకట్రావుగారు బాదంపూడి.
- 18 ,, టి. జీ బంగారుస్వామిసెట్టిగారు రాజమండ్రి.
- 19 ,, వరిమి సుబ్బారావుగారు ల్యాండులార్డు తణుకు.
- 20 ,, మెండు వీరన్నగారు పెన్సిడెంటు డి॥ బోర్డు పినపళ్ళ.
- 21 ,, యం. దళరథరామరెడ్డిగారు బుచ్చిరెడ్డిపాలెం.
- 22 ,, చెజవాడ వెంకటకృష్ణారెడ్డిగారు బుచ్చిపాలెం.

- 23 శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ పంచాంగ శ్రీరామచంద్ర వేంకటకృష్ణరంగారావు
జమిందారువారు కొండగూడెం ఎన్టీటు దొడ్డేరు.
- 24 ,, భారతం సూర్యనారాయణగారు ఖండవిల్లి.
- 25 ,, రంకిరెడ్డి సత్యనారాయణమూర్తిగారు ల్యాండులార్డు వేమగిరి
- 26 ,, కె. బాబురావుగారు యక్ష్మజు సబ్ ఇన్స్పెక్టరు.
- 27 ,, ద్వారంపూడి వెంకటరెడ్డిగారు అనవరతి.
- 28 ,, ఉడత్తు వెంకటరమణగారు రాజమండ్రి.
- 29 ,, మాడేటి హనుమంతరావుగారు గంటూరు.
- 30 ,, తుమ్మలపల్లి వీరభద్రరావుగారు పిప్పర.
- 31 ,, మిర్యాలపూర్ నాగేశ్వరరావుగారి కుమార్తె రామకృష్ణ
రావుగారు వ్యయివేటు శక్రిటరీ జటపోలు సంస్థానము
కొల్లాపురం.
- 32 ,, నందూరి రామారావుగారు సేత్రశస్త్రవైద్యులు తణుకు.
- 33 ,, కోట్ల వెంకటసుబ్బయ్యగారు దివాన్ జటపోలు సంస్థానము
కొల్లాపురం.
- 34 ,, నరసింహదేవర సూర్యనారాయణ సోదరులు కంటాక్టర్లు
వేమగిరి,
- 35 ,, నిమ్మగడ్డ వెంకటరమణయ్యగారు ఐ. సి. ఐ, సబ్ డిస్ట్రి
బ్యూటరు భీమవరం.
- 36 ,, వసువులేటి బలరామమూర్తిగారు కోనాల,
- 37 ,, కరుటూరి సుందరాపుగారు కోనాల,
- 38 ,, ఎ. నంజుండయ్యగారు సెక్రిటరీ డిస్ట్రిక్టుబోర్డు బళ్ళారి,
- 39 ,, తమ్మినేటి వెంకటనారాయణగారు అదంట.
- 40 ,, రేబాల పెద్దసుబ్బరామిరెడ్డిగారు మోపూరు.
- 41 ,, బెజవాడ చంద్రశేఖరరెడ్డిగారు బుచ్చిరెడ్డిపాలెం,

- 42 శ్రీ శ్రీ గారపాటి చినకనకయ్యగారు నాయుడుగూడెం,
 43 ,, చిక్కా కామేశ్వరరావుగారు సబ్ అసిస్టెంటుసర్జన్
 యమ్మిగనూరు.
 44 ,, గుమ్మా సత్యనారాయణమూర్తి పంతులుగారు చికకోలు.
 45 ,, తంగిరాల రామమూర్తిగారు } టీదర్స్ ఆఫ్ ఏ.
 46 ,, భాగవతుల వెంకటశాస్త్రిగారు }
 47 ,, గాడె విశ్వనాథంగారు మాట్టేరు.
 48 ,, కోనాల పేరెడ్డిగారు మాట్టేరు,
 49 ,, జయంతి రామయ్యపంతులుగారు ముక్తేశ్వరం.
 50 ,, సత్తి కామిరెడ్డిగారు మాట్టేరు.
 51 ,, కర్తి చినవెంకటరెడ్డిగారు మాట్టేరు.
 52 ,, జంపన సుబ్బరాజుగారు ఖండవిల్లి.
 53 ,, పెనుమెత్త శీతారామరాజుగారు అజ్జరం.
 54 ,, రావుసాహెబు గుత్తా వెంకయ్యచౌదరిగారు ఏలూరు.
 55 ,, అక్కలంక నరసింహంపంతులుగారు ఏలూరు.
 56 ,, తెన్నేటి విశ్వనాథంగారు విశాఖపట్నం.
 57 ,, పూస్పాటి అప్పలనరసింహరాజుగారు జొన్నలవలస.
 58 ,, అప్పల జగన్నాథరావుగారు ఎలమంచిలి.
 59 ,, బొమ్మిసెట్టి లక్ష్మీనరసింహస్వామిగారు నెల్లూరు.
 60 ,, మంత్రివగడ నరసింహంపంతులుగారు మద్రాసు.
 61 ,, బొమ్మినవల్లి నరసింగరావుగారు నూజివీడు
 62 ,, కాకాని వెంకటసుందరావుగారు గుంటూరు.
 63 ,, టి. వి. సుబ్బిస్వామ్యంగారు నెల్లూరు.
 64 ,, చిర్రాపూరి నూర్యప్రకాశరావుగారు బూర్గిపాండు టి
 ఏజర్టు రాజమండ్రి.

65 శ్రీ శ్రీ శ్రీ పదకండ్ల గురురాజాచార్య విద్వాన్ ఆదోని.

66 „ యం. వెంకయ్యగారు ఆదోని.

67 „ కే. వేణుగోపాలరావు నాథాయు గారు తహశీలుదారు ఆదోని

68 „ యం వెంకటసుబ్బయ్యగారు పోలీసుఇన్స్పెక్టరు ఆదోని.

69 „ పెమ్మరాజు లక్ష్మీనారాయణమూర్తిగారు బల్లిపాడు.

70 „ రావుజీప్రెస్ ఆదోని.

71 „ తోట ధనవతిరావు డాక్టరు తాడేపల్లిగూడెం.

72 „ చేగొండి రామజోగయ్యనాయుడుగారు దొడ్డిపట్ల

73 „ శ్రీమాన్ కొమంఠూరి గోపాలాచార్యులుగారు దొడ్డిపట్ల.

74 „ కోనా వెంకటకృష్ణారావుగారు మునసబు విప్రురు

75 „ హన్నేన్ పీరాసాహేబుసానుగారు అనంతపూర్.

76 „ కోలా రామారావుగారు కలట్రాక్టరు వైజాగ్.

77 „ చాగంటి సాంబశివరావుగారు వైజాగ్.

78 „ తంగిరాల వెంకటనూర్యనారాయణగారు

ఎల్. యస్. అసిస్టెంటు ఇంజనీరు తాడేపల్లిగూడెం.

పోషకులు.

- 1 మ||రా|| రా|| టి. కృష్ణమృగారు, డిస్ట్రిక్టు మున్సిఫ్, చాలవర్రు.
- 2   ,,   తేతలి చినరామరెడ్డిగారు, విలేజ్ ముససము,
                  పెనుగొండ.
- 3   ,,   జిడ్డు శివరాంగారు, సబ్ ఆస్పెంటు సర్కిల్,
                  భద్రాచలం.

స హా యు లు.

- 1 మ॥ రా॥ రా॥ కంచిరాజు వెంకటసుబ్బారాయుడుగారు. కరణం,
పెరవలి.
2 ,, పుల్ల కృష్ణమూర్తిగారు. యలమంచిలి.
3 ,, చిట్టూరి ఇంద్రయ్యగారు. ముననబు, తణుకు.
4 ,, గుడిమెల్ల సోమి రెడ్డిగారి దత్తతకుమాళ్ళు రామిరెడ్డి
గారు వల్లిపూడి.
5 ,, కొత్త వెంకటేశ్వర్లుగారు మర్చంటు మారంపల్లి,
6 థిమల్ కిలాంబి శేషవశారంగారు. వకీలు, ఏలూరు.
7 మ॥ రా॥ థిమల్ నూతక్కి రామశేషయ్య చౌదరిగారు. అసిస్టెంటుడివాను
జయపూర్ సంస్థానము, రాయగడ
8 ,, చిట్టూరి యింద్రయ్యగారు వకీలు, ఏలూరు.
9 ,, శాసూరి కృష్ణయ్యగారు, యలమంచిలి.
10 ,, గుత్తికొండ పురుషోత్తంగారు. స్పెషల్ మేజిస్ట్రేటు,
పాలకొల్లు
11 ,, కె. సుబ్బారావుగారు, మునిసిపల్ ఇంజనీరు, గుంటూరు.
12 ,, ముత్తా మల్లేశ్వర సర్వారాయుడుగారు, బ్యాంకరు,
కాకినాడ.
13 థిమల్ కిలాంబి రంగాచార్యులుగారు మ్యునిసిపల్ కౌన్సిలర్,
గుంటూరు.

సరస్వతీ ఔషధాలయం

కాకరపర్రు - పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా.

1 సిద్ధకల్పరస:-

స్త్రీలగర్భాశయ వ్యాధులకు పేరెన్నికగన్న ఔషధరాజము.
స్త్రీల కుసుమవ్యాధులు, ముట్టునొప్పి, ఋతుబధము - వీటిని
మాన్వి రక్తవృద్ధి కలిగించుటలో నద్వితీయమైనది.

10 మూత్రలుసీసా రు 1-0-0

2 శిశురక్త్రణి:-

శిశువుల జ్వరము, జలుబు, దగ్గు, అజీర్ణము, పాలు
గ్రాస్యము, నీళ్ళవిరోచనములు మున్నగు పిల్లలవ్యాధులకు
సంజీవి. ఇందుస్వచ్ఛమగు కస్తూరి, జున్ను, మరికొన్ని వంట
ఔషధముల కూడికచే వ్రత్యేకశ్రద్ధతో తయారుచేయబడి
నది. మామూలు బజారురకముకాదు.

100 మూత్రలుసీసా రు 0-8-0

3 మధుమేహభంజని:-

అతిమూత్రమును తగ్గించుటకు యీ ఔషధము
మిగుల ఖ్యాతి గడించినది. మూత్రమునందు చక్కెరను

బోగొట్టి బలమునొసంగును—పెక్కు కేసులకువాడి నిదర్శనము చూడబడినది—, 60 మోతాదులు 1 నెలకు సరిపోవునది. వెల రు 5-0-0

4 రతివల్లభ గుళికలు:—

శుక్లనప్తమునుమాచి రక్తవృద్ధి వీర్యవృద్ధి, బలము, తేజస్సు, యశావనము కలిగించుటయేగాక మిక్కిలి కామోద్దీపనమును గలిగించును. దీనివిషయమై యితరకంటె నెక్కుడు | వాయుకూడదు—ఉపయోగించిన మీకే తెలియగలదు

30 మాత్రలు—రు 5-0-0

5 సరస్వతీ పైన్చా:—

నమస్తనోష్ణలను నివారించు అంజనములలో నీఅంజనము అగ్రస్థానము నలంకరించియున్నది. తలనొప్పి, పార్శ్వపునొప్పి, కీళ్ళనొప్పలు—కముకుదెబ్బలు, నరుకులు, పుండ్లు, విషజంతువులకాట్లు, తామర, గజ్జి, చిడుము మున్నగు వ్యాధుల నాశ్చర్యకరముగ పోగొట్టును.

సీసా వెల రు 0-8-0

6 సుఖరోగాంతకము:—

తీరని సుఖవ్యాధులను దునుమాపును - జీర్ణించిన,
శగ, సవాయి, వీటిని పోగొట్టును. రక్తశుద్ధిచేయును—
నెలకు సరిపోవుమందు 60 మోతాదులు—రు 4—0—0

డాక్టరు ఎం. వి. శాస్త్రిగారి ఔషధ రత్నములు తఱుకు.

7 మదనమోహన ఘుటిక లు:—

ఈమాత్రాలు మిగుల విలువగల ఔషధములచే
తయారు కాబడినవి. పలువిధములగు నిక్కాళలు, శుక్ల
నప్తము, మొదలగు వ్యాధులనన్నిటిని పోగొట్టి, రక్తవృద్ధిని
గావించును. 30 మాత్రలుగలసీసా రు 2—0—0

8 అమృత వృష్ణం:—

సకల చర్మవ్యాధులను పోగొట్టి, రక్తశుద్ధిని గలుగ
జేయును. వెల తులం 1 శ్రీ రు 2—0—0

9 అజీర్ణ మాతంగ సింహస్వప్నం:—

ఎట్టి కఠిన అజీర్ణ వ్యాధిలయినను పోగొట్టి జీర్ణకోశ
మును శుభవరచి బలము నొనంగును.

ఔస్సుసీసా రు 0—6—0

ఈపై మందులుకూడ బడయగలరు.

తొలి పలుకు.

విక్టర్ హ్యూగో మహాశయుని 'హంబ్ బాక్ ఆఫ్ నోటర్ డామ్' అనునది యీ కథకు నూత్యము. ఇది అనువాదము మాత్రముకాదు. చాలవరకు కథనడకలోను పాత్రులలోను మాతృకననుసరించితిని కాని కొన్ని మార్పులనివార్యమని వాటినిఁజూపితిని. అనువాదమున బహు త్రోవలు ద్రోక్కినవి. రంగమును, పాత్రులను జేషీయుముల జేసి మన ఆచార వ్యవహారములకు గిట్టని వాటినికూడ తొలగింపకయే ననువదించుట యొక్క ఫక్కి. అందు ఔచిత్యములేదు. మార్పు వీలులేదనిన అనలు రంగమును నామముల నుంచి వేసిన తప్పేములులేవు. తప్పలేకుండుటయే కాదు అట్లు చేసిన సంఘమున కుపకార మొనర్చుట యగును.

మన సాంప్రదాయము విషాదాంతము సంగీకరింపదని నావిశ్వాసము. మన మనస్సుకూడా విషాదాంతమును సహింపలేదనికూడ నానమ్మకము. అది కాకున్న నాకు మాతృకలోని విషాదాంతము విచారమును కలిగించినది. ఒకనాడు మాసోదరుని పిల్లలకు అనలు కథ జెప్పుచు వేసెన్నియో చర్చలకు లోనైతిని దానిఫలితమీ కథ. దీని చాిత్రములకు ముందుకొన్ని సంవత్సరములకు పూర్వము

అసలు కథను చదివియుంటిని. ఆకథలోని యున్నత భావములు కథనడక హత్తుకునియుండుటచే నాజ్ఞాపకము ననుసరించియే నీకథ వ్రాయగడంగితిని. అందువల్ల కొన్నిలోపములుకూడ నీగ్రంథమున నుండవచ్చును. అవిగాక బుద్ధిపూర్వకముగ నుంచిన మార్పులున్నవి. మాతృకను మరగుబరచి కథ యంతయు నాయల్లికయే ననుట వలచన. అందుకు బూసు కొనుట సాహసము. అయినను మార్పులనుగూర్చి హల్యా గోమహాశయుని మహాన్నత భావములకు మన సొంప్రదాయము సరణముగ మనవారి కెరుక బరచుట నా ఉద్దేశ్యము.

మఖ్యచూర్పు ఈకథ విషాదాంతము కాకుండుట. అందుకు అనువగునట్టి మార్పులుకొన్ని. సాధువు నహజశక్తి సంపన్నుడు; సాధనశక్తియును. క్షణికమగు నీర్వ్యకులొనై నను తన యుత్తమగుణమును వెల్లడించి యొక యుచూరుకు రాలిని రాజవంశననుండి రక్షించిరాడు. పాశ్చాత్యులలో మత ప్రబోధకులు మతగురువులు వివాహము లొనర్చు కొనుట సమ్యతము. వారిలో ప్రేమ ఇతర ప్రాపంచిక రాగరసములు చెలరేకుట అరిదికాదు అసలు ఈకథలో బిషప్ విషాదాంతమునకు కారణము. హల్యాగోపండితుడు 'హంబ్ బేక్' యొక్క నిగూఢమగు ప్రేమను వెల్లడించుటలో విషాదాంతమును జూపెను. మన దేశమున గూడ

మత్తుగురువు లుద్రేకభ్రలో దుమకు పనులొనర్చివారు లేరని కాదు. కాని నీతిబోధకమగు కథలో సహజశక్తులు పునరుద్ధరించుట యొక మేలు. పశ్చాత్తాపము పలువిధపాపములను భేదించును; చదువు వారికి భేదమునేగాక నీతినిబోధించుట కుపయుక్తమగును. రోజాబీ యొక రాజహంసవంటిది. ఆమె యేల చావవలయును? ఆమె కిరరశిక్ష మాత్రమేల కలుగవలయును? ఆమెకు శిక్షకలిగిన కథాయునునీ! మార్పు కలుగునా? గుణపాఠము కాలయును.

పిచ్చిది రోజాబీయొక్క నిజమాతయని చదువరులకు తెలియును. నాకథ కెంతగ యువనరమని తోచిననో సంతగ నామె కథ వ్రాసితిని. విషయము, సహజబంధువులను వీడి నను వ్యక్తిప్రేమచే వృద్ధిగాంచును. ప్రేమ సహజబంధువులకు విషాదకారణ మగుటకలదు. ఆవ్యక్తి లక్షణములపై దానిపరిణామము మరియొకటి యొకేవ్యక్తి యనేకుల ప్రేమకు గేంద్రమగుట.

అనేకు లొకే వ్యక్తిని ప్రేమించినను వారివారి ప్రేమ పలువిధములుగ వ్యక్తమగును, పరిణమించును. ఆవ్యక్తి పవిత్రప్రేమకు పాత్రుఁడగు కావలెను. అట్టి వ్యక్తి శిక్ష నందుట మనము సహింపగలమా? ఆమెకు గళంక మా పాదించి యూరకుండుటలో నౌచిత్యమున్నదా! ఆమె నిష్కళంక జీవనము నామె గుర్తించుటతో సరిపోవురా?

తుదిమాట. ఈకథముగించుటలో కొన్ని మార్పులు
 హితులు సూదించిరి. కాని నాకు మనస్కరించలేదు.
 రోజాబీని నిజసంఘమునకు జేర్చి సంఘసేవినిగా జేయుట
 ప్రశస్తమని యొక సూచన. ఈనాటి కథలన్నిటిలోనట్టివి
 యెక్కువ అలవాటయినది. కాని యందలి కథ కది యను
 కడు. రోజాబీ స్వభావము అట్టిమార్పున దావీయము.
 రోజాబీ పాలక తండ్రిమాట మరువరాదు. తక్కినసూచన
 లనుగురించి వ్రాయుట అవసరములేదు. కథలోని ప్రామాణ్య
 భావములు వాటిపోషణయు గర్తవ్యములు, కాని ప్రతి కథ
 ప్రస్తుత రుచులననుసరించుటలో ఘనత లేదు.

గుంటూరు శ్రీహరి, బి. ఏ.

గ్రంథకర్త.

ప్రేమ ఫలితము.

అన కావల్లి యొక పట్టణము. శారదానదీతీరమున నుండిన నా పట్టణము సకల సంపన్నులయమగుట నతిశయోక్తి కానేరదు. పురసౌందర్య మంతగ లేకున్నను నగరజీవన మెట్టిదో నందుల వ్యామోహ మెట్టిదో నగరజీవితాభిలాష వృద్ధియగుచుండుటకు గారణము లెవ్వియో నందు గన్పట్టను. కుక్షిక్తే మానవు డెన్నిపథములు ద్రోక్తవలెనో, సుఖప్రాప్తి కెన్నితిరుగుదులు దిగుగుమనో, విలాసపరిణామ మెట్టిదో, మానవబుద్ధిచాతుర్య మెంతటిదో వాయుసమాన మగు గొప్పకై యెట్టిపెరుగులాటలుండునో నవన్నియు నా పట్టణమున నొకదినము వాన మొనర్చినవానికిగూడ సుఖోధి తము జేయునట్టి పరిస్థితు లందున్నవి. కావున వై శాల్యమున జిన్నదయ్య నా పట్టణము ఘోషనగర రాజముల యశాన్నత్యము నందియున్నది.

ఆ పట్టణమునకు శోభగూర్చునవి పురోపరి ప్రదేశములు. పచ్చని పైరువంటలతోటి పంటభూములును సకల కాలములందు జిగురుటాకు పూఫల సహితమగు వృక్షజాల

యుత వనప్రదేశములును బట్టణవజల కానందజనితము లగు
టయేగాక నార్థికవిషమ సమస్యభేదకములునై యుండును.

ఆ పట్టణమున నొక యారామ మథ్యమున నొక సం
పన్నషాహుకారొక దివ్యభవనమును గట్టించెను. ఆ భవన
మున నా షాహుకారుగాని యతని కుటుంబీకులుగాని వసించుటలేదు. అది గొప్పయుద్యోగస్తు తెవరికైన బసగ నప్పు
డప్పుడు నుపయోగబడుట గలదు. వత్సరమున కొకటిరెండు
సారులుమాత్ర మా వణిగి శిఖామణి కుటుంబీకులలో నెవ
రయిన నా భవనమున గొన్నిపూటలు విరామ మొనర్చుట
లేకపోలేదు. పట్టణసందర్శనాభిలాషులు గొప్పవారైన నా
భవనమున విశియుచుండుటగూడ గలదు. ఇంతకన్న నా
భవన మన్యవిధముగ నుపయోగింపబడుటలేదు. అది పట్టణము
నకు దూరమున లేదు. అదియున్నప్రదేశమునకు రెండువైపుల
రోడ్లును నొకవైపున నితరుల యిండ్లును నాల్గవప్రక్క సాగు
భూములును గలవు. పట్టణములో కేరినదయ్యు నది విలాస
భవనముగ బూజింపబడుచు దోటచూలి యధీనమున నుం
డును. భవనము మధ్యనున్నది. దానిచుట్టును పలువిధము
లగు పూల మొక్కలు క్రోటను మొక్కలు నాటబడి యుం
డెను. లతాలితక లందందు నిపుణతగ బెంచవకుచుండెను.
ఆ ప్రదేశమునకు చుట్టును వివిధఫల పృక్షములుండెను.
అవియు దాటినతరువాత నొకరోడ్డునంటి యొక చక్కనిబీటు

ప్రదేశమును రెండవరోడ్డునాని శకటశాలలును గలవు. తోటమాలి యిల్లా యారాషమున కొకమూలగ నుండెను.

బీటుప్పిజేశము దేశమున మూకలుగదిరుగు భిక్షకులకు విడిదిస్థలముగను శకటసాలలో నొకటి సాధువులకు బైరాగులకు వసతిగృహముగను నుపయోగ పడుచుండెను. అందులకు యజమానిగాని తోటమాలిగాని యెట్టి యాటంకము లేయుటలేదు.

మన కథాకాలమునాటికి సాధువు లుపయోగించు శకటసాలయందు గతిపయదినములకుండి యొకసాధువు నివసించుచుండెను. ఆ సాధువు ఉదయమగుసరికి స్నానాదులను ముగించి సాలయందు వెలగు వైశ్వానరుని నమీపమున సిద్ధాసనము వైచికొని యోగసాధనా నిమగ్నుడగును. ఐట్టణవాసులు కొందరు నిత్యము సాధువుదర్శనము జేసికొని యతనిభుక్తికి వలయు ఫలక్షీరాదులనా సాలయందుంచి పోవుచుందురు. సాధువునకున్న సామగ్రి రెండుమూడు కౌపీనములు, మృగచర్మమొకటి, దండ కమండలములు, రుద్రాక్షమాల, ఒకనంది, పాదరక్షలు. సాధు వాజానబాహుడు; అతని మేనిచాయ చామనచాయ; శరీరము పొడవుగనుండి నిరంతర యోగసాధన ఫలితముగ బలిష్ఠమై యుండెను; దీర్ఘనాసికః తేజఃపుంజములగు నక్షద్వయము, తీరగు చిఱుగడ్డము పెదవులనుండి వెల్లువెలయు చిఱునగవు చక్కని

జటాజూటము సాధువుయొక్క సౌందర్యమును శాంతిభావమును జాటుచుండెను.

చిలుముగొట్టమొకటి సాధువు సమీపమున లేకపోలేదు. కాని యది యతనిచే నుపయోగింపబడుట జాలతక్కువ.

సాధువు మితభాషి. ఎందరెందరో వచ్చిపోవుచున్నను వారితో నతడు మాటాడుట గన్పట్టదు. రోగచికిత్స కైరైనవచ్చిన నారాయణ శబ్దోచ్ఛారణతో వారికింత బూడిద ముంటిందీ యిచ్చువాడు. భక్తిమెయివచ్చు వారాతని సందర్శనసుఖలోలురై వెడలువారు. ఏదినమయిన నాసాధువున కుద్బోధభావము వికసించిన నా దినమందాతడు సప్రమాణముగ వేదాంత ముపదేశించుట గలదు. ఆతడొచ్చినది మొదలు పట్టణములో నత డడుగిడలేదు. వేడుకయింతోచిన నతడాసాలనుండి వనప్రదేశమునకరగి యాదు విహరించుచు బ్రకృతి లావణ్యతకు మురియుచుండు నాడు. అతను సామాన్యుడుకాదు. జ్ఞాని, సిద్ధుడు, ఆ గుణము లతనియాదు న్యక్తమగుచుండెను.

తోటమాలి రామయ్యకాసాధువుయందు గురుభాషము కలుగుటచే సాధువు విహారమున కతడెట్లు యాటంకము గలుగజేయుకుండుటయేగాక వతని యగ్నిహోత్రమునకు జిడుకలు గూర్చుట పూజకని తులసిదళములను బుష్ప

మ:లను సాధువు సమీపమున నుంచుట జరిగించువాడు. ప్రతియుదయమున దినరాజురాకకై సంలసించు కుసుమ జాతులనుండి మంచిపుష్పములనెంచి రామయ్య సాధువున కర్పించువాడు. సాధువు నారాయణార్చితముగ వాటిని గ్రహించి యాకుసుమయూకార పరిమళాదులజూచి యాఘ్రాణించి యానందించువాడు. వాటిసారమును గ్రహించు నపుడు నిమిలత నయనములతో సాధువు ధ్యాన నిమగ్నుడగుటకూడ గలదు.

సాధువా సాలలో ఒసచేసినది మిఠలు భవన పరిసరముల మనుజుల రాకపోకలు హెచ్చాయెను. పూర్వము బొటసారులును బ్రక్కయిండ్లవారును దమతమ కార్యములందుండి యా యారామముతో నెట్టిజోక్యము గలుగజేసికొనకుండుటచే వారివలన నా యారామమున కెట్టిలాభమును లేకపోయెడిది. ఇప్పుడు సాధువువలన నేదాంతమును భక్తిని గ్రహించుటకనియో నూతనవ్యక్తిని జూచుటకనియో చిలుమునకనియో సాధువు నదుబొయ్యమున నరయుటకనియో నెవరోవచ్చుచు జూపుచుండెను. వారిలో ముచ్చటకల్గినవారో కాలము కలసినచ్చునని విహారమున కుపక్రమించువారో భవనమును దోటను సంవర్ధించుచుండిరి. సాలలున్ననైపున నిపుడునిర్మానుష్యముగ నుండుటలేదు. తోటలోగూడ జననంచలన ముండసాగెను.

ఒకనాటి సాయంకాలమున నాయారామ మందలి బీటుప్రదేశమునకు రోహిలాదం డొకటి వచ్చియుండెను. ముప్పదిమంది పిన్నకెద్దలు గుట్టములపైనుండి సామానులను దింపుచు దింపిన సామగ్రినుండి గుడారముల నెలకొల్పి వాటి నందందు నిలుపుచు, విలాసముగ వినోదముగ సంభాషించుచు బ్రయాణకృష్టులగు పశ్చాంతి జేకూర్చుకొనుచుండిరి. రాత్రియగుసరికి వారి గుడారములు లేచెను. అందు మిగిలిన సామగ్రి చేర్చబడెను. శేషబడలికను దీర్చుకొనుటకు చాలమంది వచ్చికబయట సుఖోపవిష్టులయిరి. గుట్టములు మేలకై వదిలివేయబడెను. కాని స్త్రీలకుచూత్రము విరామములేదు. వారు వంటచెఱకుకై నా పరిసరముల దిరుగ నారంభించిరి. రామయ్య వారాబీటియందు దిగుట కాటాకము బెట్టకున్నను తోటప్రదేశములోనికి కాలిడకుండ గట్టుదిట్టముల జేయుచుండెను. పిల్లలప్రమచంద్రుని చంద్రకాంతు లనుభవించుచు నూతనప్రదేశమను శంకాభావములు మదిం జొర నీయక బాల్యక్రీడలందు నిమగ్నులై యుండిరి.

ఇంతలో రక్షకభటు లిరువురు దీపములతో నటకు వచ్చి యందు గూర్చునియున్న పురుషులను బ్రశ్న పరం పరలచే విడిగింప మొదలిడిరి. ఆ గుంపువాయకుడగు రహింతుల్లా రక్షకభటుల కుచితసమాధానముల నిచ్చుచుండెను. అతనిజవాబులందు నిర్లక్ష్యము, స్వాతంత్ర్యత, హేళన

గోచోచ్చుచుచుండెను. రక్షకభటులూ లక్షణములను గుర్తించిరో లేదో తెలియను. వారుకూడ కొన్నిజవాబులకు నవ్వుచు “ఆడవాల్లెందరొచ్చారు. అందరినీ పిలిపించు. రాత్రిలందు ఎవరూ ఈ ప్రదేశం దాటియుండుట కనబడ గూడదు.” అనియు “వెళ్ళబ్బా. ఆ ఆడవాళ్ళను తోలి తీసికురా” అనియు నాజ్జలనిచ్చుచుండిరి. ఇంతలో నొక్క రొకభుగ నందిట జితుగులునెత్తికొని స్త్రీలు దను గుడారములను జేరిరి. రక్షకభటులు స్త్రీలనుగూడ లెక్కొది వారి పరియాచకములకు నవ్వుకొనుచు వెడలిపోయిరి. మరు నిమిషమున కావాటికయందగ్ని యనేకమూర్తులుగ వెలసెను.

ప్రభాతముతో ననకావల్లివర్ణణము చలనపూరితమవజొచ్చెను. పురపాలకసంఘ నౌకరులు వీధులను శుభ్రపరచుచుండ నిండ్లను దాసులును గృహిణులును శుభ్రమొనర్చి కలయంపుజల్లి చిత్రి చిత్రములగు ముగ్గులతో శోభాయమానముగ జేయుచుండిరి. ముడిసరకులను గొని గ్రామ గ్రామములనుండి వచ్చు శకటముల సంఖ్యాకములుగ నంగడివీధుల చలంకరించుచుండెను. దూకదేశములనుండి ధూమశకటములద్వార దిగుమతియైన సరకులను వర్తకుల కందజేయుటకు రైలుకళాసులు సరకు బండ్లనీడ్చుచు నాయాన మువశేషించుటకు గేకలు వేయుచుండిరి. వాటిని మిందినసంఖ్యనెత్తిబహువుల వారిది. వాడుకలుదప్పిన ముష్ణ

వాటిల్లునని పాలగంపల నెత్తినిడుకొని వడివడిగబోవు వనిత
లును మంచిసీటికై బిందె లొయ్యారముగబూని మందగ
మనమున నడచు యువిదలును వీధులకొక వన్నె దెచ్చు
చుండిరి. అంగడియొ దమ్మినసరకు శీఘ్రముగ నమ్ముడు
బోవదనియెంచి గొందరు విక్రీతలు పట్టణ నలువీధుల నలము
కొనుచుండిరి. పట్టణముచుండి యితర తావులకు బ్రయాణ మవు
చారును నితర తావులనుండి పట్టణమున కొచ్చువారును
బహునందడి జేయుచుండిరి. చలనతగాంచిన జడాజడములు
దుండి వెలువడు శబ్దజాలము రేరాజునకు వందిమాగదులవలె
నుండెను. మధ్యమధ్య పుర పాలక యంత్ర హేతుజనిత దుర్గం
ధమును గంధవహుడు వహించి పాంథుల నాసికారంధ్రముల
నింపుచుండెను.

ఎవరికృత్యములందు వృత్తుల యారుచారు పాల్గొ
నుట కాయత్తపడుచుండిరి. విశ్రాంతికాలమున రేయినిగూడ
చెడుగు వాటిల్లినదనియెంచి శరీరములను శుభ మొనర్చు
కొని గొందరు గృహములనువీడి బయట కొచ్చుచుండిరి.
ముఖప్రక్షాలనతో కొంతచెడుగు తొలగుననియెంచి యది
కావించి యిండ్లను వీడువారును, ఉదరారాధనకై కాఫీ
గృహముల కరకు పరమభక్తులును, బడి వేళమించిన ముప్ప
వాటిల్లునని వడిగబోవు సుపాఠ్యాములును, బాలురును, లేది
నమున కుత్సాహమును గూర్చుచుండిరి.

క్షణికమగు నీజీవభారణకై నెన్ని వస్తువు లాధారములో యను నాశ్చర్యమును గలిగించునట్లు లంగడులు దెరువబడుచు నందలి వస్తువు లానూస్థానములం దమర్పబడు చుండెను.

పేదరికమున గలిగిన కృశీయాంగములచే జూపసులకు జాలి బుట్టింపుచుండ భిక్షకులు నానామూలనుండి వేయుచున్న నరవులు హృదయ భేద్యములగుట కాశ్చర్యము లేదు. వారికేకలు కర్కశ హృదయమునుండి గూడ దయారసము స్రవింపనట్లు జేయుచుండెను.

నియమమందరి కొక్కరీతిగ నుండదనునట్లు లోని కేదియు గొనక యే గొందరు కార్యములందు నిచుగ్నులగుచుండ గొందరు కాఫీగృహములనుండి త్రేన్చుచు వీధులలోనికి నచ్చుచుండిరి. మరికొంద రన్యవిధముల నాత్మారాము నుపాసించి యుదరములు నిమురుకొనుచుండిరి. అన్నమో రామచంద్రాయని భిక్షుకుల యరవులప్పుడే మిన్ను ముట్టుచుండెను. జంతుజాలములుకూడ పొట్టయాతనలో దవుల్కొని యదనుకై పరికించుచుండెను. భిక్ష్యములను గొనిపోవువా రేమరపాటుననుండిన నాభిక్ష్యములను నెగదన్నుకొని పోవుటకై కాకగృధ్రము లాకసమున దిరుగాడుచుండెను శునకములనందడి జెప్పనలవికాదు.

మానవజీవితము బుద్బుధప్రాయము. సంఘమున సుఖదుఃఖ వికాసములు పరస్పరాను బంధములైయుండునను

నటుల నొకటి రెండు శవములు దహనసంస్కారమునకై గొనిపోబడుచుండెను.

కృమముగ దుకాణములందు బేరములు పాఠ్రంభ మయ్యెను. మాయనుమరపించు వర్తకుల వేషభాషలును, చెమటనూడ్చి పండించిన నరకుడిన మూల్యము దగ్గింప నిచ్చలేక గూరకాయలవారుచేయు ఘీంకారములును అంగడి కొచ్చువారి కానందమును గూర్చుటయే పరమావధి యని యెంచి పెట్టబడినట్లు బెట్టవడిన గ్రామాభాసుల యప్రస్తుత పాటలును వినోదమును గూర్చుచుండెను.

అట్టితరి యిరువురు రోహిలా యువతులు పెద్దయం గడి వీధిని సమీపించిరి. అందొక నివాసగృహ జహిద్వారమును వారు జేరి గానాభినయములతో నృత్యముజేయు మొదలిడిరి. ఆయిల్లొక వణిక్కుంగవునిది. ఆనమయమున నాయింటి యజమాని యచటలేడు. గృహమందలి స్త్రీలు గృహకృత్యములందు దవుల్కొని యుండుటను బిల్లుల మాత్రము రోహిలా యువతుల నృత్యమును జూచుచుండిరి. వారు నడవలోని ద్వారమునుదాటి వచ్చుటకు సాహసిం చుటలేదు. రోహిలా లనిన పిన్నలకు బెద్దలకు నీనరికొక విధమగు భయము. అందుచే బిల్లులు వెలువలి కొచ్చుట కెట్లు సాహసింతురు? లోపలినుండి “పొమ్మనండి యజమాని లేరనిచెప్పి పొమ్మనండ”ని పలుకులా పిల్లులు వినుచుండిరి. కాని రోహిలాలను బొమ్మని చెప్పలేకుండిరి. రోహిలా

యువకులు లోపలినుండి వెలువడు మాటలను వినియు నాతావు వీడుటలేదు. తమ నృత్యమును మానలేదు. వీధిలో వారిచుట్టును పలువురు పోగయిరి. ప్రేక్షకులసంఖ్య హెచ్చుచునే యుండెను. అంతనొక తుంటరి యువకు డాయంగనలను సమీపించి “వీనైనా నరుకులున్నాయా అమ్మడానికి”ని వారిని ప్రశ్నించెను. ఆప్రశ్న కాయరువు రిలో నొకతె “ఆ అమ్మతాం. చూపినతరువాత కొనకపోతే వదలిపెట్టమ”ని మారు పలికెను. ఆయువకున కంతటితో సంతృప్తి కలుగలేదు అతడు వారికి మరియు జేరువుగఱియి “ఏవీ? తాళము లున్నవా?” అని యడుగుచు నొక యాపెను దాకెను. ఆతాళడునకు ద్రోకతోక్కిన కాల భుజంగమువలె నాయువతి శరీరమును నిగిడ్చి మొలచున్న గుప్తజారునుదీసి “ఏంచేశావు? అంగడిలోని కూరగాయ ననుకున్నావా తాకుటకు? ఇదిగో దీనినికొనుము”ని యత నికి జూప నాయువకుడు మెల్లగ జారిపోయెను. కొందరాద్భుత్యమునకు గరతాళములు జేసిరి. ఆయువతి “ఏమమ్మా! చాలదూరదేశంనుంచి వచ్చాం. ఒక్కపైసా వడవేయండ”ని వేడికొన నామె పై సాహసమునకు భీతిజెంది జాగొనినలోని పిల్లలలో నొక బాలిక యామెకొక కానీని వినరెను. పై ప్రేక్షకులుగూడ నెవరికి దోచిన తీతిని వారిని నత్కరించు చుండిరి. ఆయువకు లంతటితో సంతృప్తినొందక ప్రేక్షకులను సమీపించి చిటునగవుల పరిచయభాషణముల రంజింప

జేయుచు వారివలన ధనముగ్రహించుచు మరియొక గృహము నకు మరలిరి.

ఆరోహిలా యువతుల నృత్యగానము అందలి విశేషత కన్న నొకయాపె సౌందర్యము ప్రేక్షకుల కౌతూహలము నకు గారణ మగుచుండెను. ఆసౌందర్యవతిపేరు రోజాబీ. రోజాబీ షోడశవర్షప్రాయు. షోడశకళాప్రపూర్ణ. ఆమె ముఖాబ్జమందలి సోమగమద్వితీయము. తీరగుపల్వధున నుండి వెలువడు ధవళకాంతులామె సుందరివదనమునకు వన్నె గూర్చుచుండెను; నీలకుంతలములు సగవల్లిన రెండు జడలుగ నామె మోకాళ్ళనంటుచుండెను. చెవులకు మాత్రము బంగారు రింగులు ప్రవేశించుచుండెను. కుడిచేతి యనామికమున కొక యంగుళీయకమున్నది. బండాధరణము లేవియు నామెకులేవు. సహజసౌందర్యముదప్ప. రెండవది ఆషాబీ. ఆమె మేనిచాయ చామనచాయ. రోజాబీకన్న పిన్నవయస్కురాలు. రోజాబీవంటి యంగస్తాప్తవము నామె పొందియుండలేదు. కాని యామె జాతిసౌందర్యమును గలిగి యుండ లేదనుటకు వీలులేదు.

రోజాబీ చూపరుల నాకర్షించుట సహజము. ఆమె చూపిన సాహసమునకు కొందరామెను మరింతగ మెచ్చు కొనుచు నామె వెన్నంటియే నుండిరి.

ఆయువతు లాడుచుండిన యింటికెదురుగ నొక మేడ యున్నది. ఆమేడయందలి వీధివసారాలోని జాలుగోడ

నానుకొని నిలచి యొకపురుషుడు నిరువురుస్త్రీలూ వినోదమును జూచుచుండిరి. తుంటరుల నదరించునపుడు బారి పోవు బాలురనుజూచి స్త్రీలు నవ్వుచుండిరి. రోజాబీ అభిమానమునకు పురుషుడామెను మెచ్చుకొనుటయు స్త్రీలు విస్మయము జెందుటయు జరిగెను. ఇంతనొక మునలివానిని రోజాబీ సమీపించి నరసోక్తుల నతని యాచించునపు డాము నలివాడు చూపిన భయానందమిళిత భావమునకును నతని బోసినోటినుండి జారిన వెడగునవ్వునకును మేడమిడిస్త్రీలు నవ్వి “శ్రీరామం! బోగంవాళ్ళకన్నా అభ్యాన్నంగావున్నారు సుమా. నడిబజారులో సిగ్గుజంకులులేక ఏమిటా అభినయం” అని పలికిరి. కాని శ్రీరామం మాటాడలేదు. అతని దృష్టి రోజాబీ యందుండి మరలుటలేదు. అతని దృష్టియే యననేల మనముకూడ నామెపై వ్రాలియుండెను. అవిమరలుటలేదు. స్త్రీలు శ్రీరామం మానమును గ్రహించి మరల క్రిందివినోదమును జూడ మొదలిడిరి. ఆయిరువురి స్త్రీలలో నొకతె కీగంట జూచుచు శ్రీరామ మేకాగ్నిచిత్తతతో రోజాబీ నవలోకించుట గన్పెట్టుచుండెను. కొన్నినిముషములట్లు గడచిపోయెను. రోహిలాయువతులు మరొకయింటికి బోవుచుండిరి. మేడమిడిస్త్రీలు ప్రక్కచాపపై గూర్చొనిరి. రోజాబీముఖ మప్రయత్నముగ శ్రీరామం నిలిచియున్న మేడవైపునకు దిరిగెను. ఆమె తొలిచూపు శ్రీరామంపై బడెను. వారి చూపులు కలియుటయు రోజాబీ తలక్రిందకు

వాల్చుటయు జరిగిన యంశము. అది యొరులకు దెలియదు. శ్రీరామం మందహాస మొనర్చెను. రోజాబీ మరల బైకి చూడలేదు. అతడుకూడ వెనుకకుదిరిగి యొకమడతకుర్చీపై గూలబడెను.

అంత మాణిక్యం “శ్రీరామం ! చిన్నవాడివి. మా కల్యాణాన్ని ఏలా యేలుకుంటావో” యని ప్రశ్నించెను. కల్యాణం మాణిక్యం చీర చెరగునులాగి యామె ఛోరణి నాప బ్రయత్నించెను. శ్రీరామం “భార్యనేలుకోవడం సహజంగా అందరికీవచ్చేదే. అది ప్రకృతినిజం” అని కల్యాణం ప్రశ్న కు త్తరమిచ్చెను. మాణిక్యం అంతకు పూర్వము శ్రీరామమును గ్రీకంటజూచినయువిద. ఆమె “ఏమో! ఇద్దరూ చిన్నవాళ్ళు. నీకు బహువ్యాపకాల”ని సాధిప్రాయముగ మరల బలికెను.

శ్రీరామం “కల్యాణంవంటి యువతి యౌవనవతి దొరకిన తరువాత గురువునాస్తి మాతాపితరులునాస్తి ప్రపంచమేనాస్తి యన్నట్లు ఏలుకుంటాన”ని మాణిక్యము యొక్క యభిప్రాయమును గుర్తించకయే బలికెను. రెండవ యువతి కల్యాణం. కల్యాణం శ్రీరాములు ప్రియులు. శారి వివాహము నిశ్చయమాయెను. కల్యాణం రూపములో నంతలావణ్యత లేదుకాని యామె యంగములు వికృతిలేక తీరుగ నమర్పబడి యుండుటచేతను యౌవనావిర్భూత కళా సౌష్ఠవము లాయంగములకు మెరగు బెట్టుచుండుటచేతను

నా మెయనంగుని శరమువలె దోచుచుండెను. ఆ మెశ్రీరామం ప్రత్యుత్తరమునకు ధన్యత జెందెను. శ్రీరామముపై చిన్ని దృష్టిని బ్రసరించి యతనికొక చిఱునగవున దనకృతజ్ఞతను వెల్లడించెను. మాణిక్యం తనలో అతని ప్రగల్భాలు అకళంక ప్రేమజనితములని విశ్వసించి భ్రమించుచున్నదీ యబల. ఏమిచేయుటకు తోచదు. దీనివ్యామోహం తగ్గదు. వీరి పెండ్లి కాక తప్పదు. తదుపరి భార్యకూడనాస్తి అని చెప్పు స్వభావం వెల్లడి అయింది! అని గొణుగుకొనెను.

3

సాధువున్న సాలకు మరలుదము. ఆయుదయము సాధువు యధారీతిగ గాలకృత్యములను దీర్చుకొని స్నాన మాడి యగ్నిహోత్రమునకు జేరువుగ మృగాసనముపై గూర్చునియుండెను. యధారీతిగ నతని భక్తులు దుగ్ధఫలాదులను దెచ్చి యతని కనతి దూరముననుంచి నమస్కృతులొనర్చి వెడలి పోవుచుండిరి. రామయ్య యింకను దర్శనమునకు రాలేదు; నిత్యకానుకల నర్పించలేదు. సాధువు కూడ స్థిరచిత్తుడై యున్నటుల దోచుటలేదు. అతడు రామయ్యను “రాం” అని పిలుచుచుండును. నాడు ‘రాం’ ‘రాం’ అని రామయ్యకై సాధువు కేకలిడెను. కాని యెవరును రాలేదు. ఆపిలుపువిన్న శిష్యులు సాధువు రాముని ధ్యానించు

చున్నట్లు భావించి యూరకుండిరి. నిజముగ నాపిలువు రామయ్యకు వినబడలేదు. సాధువు శరీరమును నిక్కించి యాసనమును సవరించెను; అగ్నిహోత్రమునుండి పొగరాకుండ నగ్నిని జ్వలంపజేసెను; ఉచ్చావ్వన నిశ్వాసములను దీర్ఘముగ దీయ నారంభించెను; కొన్ని నిమిషములట్లుజేసి కుంభక మొనర్చి యా యానందమున దన్తయుడాయెను. అప్పటి కెనిమిది గంటలు దాటెను.

సాధువు మెల్లగ నయనములను దెఱచెను. అతడు మెల్లగ చిలుముగొట్టము నందుకొని దానియందుంచవలసిన వస్తువులనుంచి యగ్నిసంస్కార మొనర్చి పొగబీల్చుచుండెను. ఆసమయమున కొచ్చిన భక్తులను గూర్చుండ నంజ్ఞ జేయ వారు గూర్చొనిరి. అంత సాధువు వారికి చిలుము గొట్టము నందించి వారందించిన తరువాత దానిని తాను గ్రహించి యానందించు చుండెను. అతని కానాడు మానము వీడినది. సాధువు భక్తి వేదాంతోపన్యాసములను ప్రబోధించెను. గంజాయిసేవ నాకారణముగ భక్తుల వాగ్దాలము కూడ బోధుగ సాగమొదలిడెను. వానిగోష్ఠి కొంతకాలము జరిగెను. సాధువు మధ్యమధ్య రామయ్యకొరకై నిరీక్షించు చుండుట జూపులలో దెలియుచుండెను. ఒక్కరొకరుగ భక్తుల సాలను వీడిరి.

సాధువు ఆలోచనా సాగరమున మునిగెను. 'వట్టి భక్తిమ,' 'పొరబాటు,' గురుదేవా! క్షమింపుము. మనము

నిష్కళంక మొనర్చుకొనెదను,' అది పొసగుటెట్లు?'
 'ఉన్నాదముక్షణికము' అను వాక్కులతని ముఖమునుండి
 యప్పటప్పట స్థిరబడుచుండెను. ఇంతలో పదియవగంట
 కొట్టబడెను. రామయ్య మెల్లగ నాసాలలోనికి వచ్చి విన
 మున్నై సాధువునకు నమస్కరించెను. అతని హస్తముల
 బువ్వులులేవు. రామయ్య ముఖమందశాంతి జ్యోతకమగు
 చుండెను. అతనినిజూచి సాధువు "రాం! పువ్వులేవీ" యని
 ప్రశ్నించెను. రామయ్య యాపలుకులకు ద్రుల్లిపడి "గురు
 బాబయ్యా! మరచిపోయానండి. క్షమించండి. తీసికొస్తా
 నండ"ని యచటనుండి పూవోటలోనికిబోయెను. ఎంతయో
 నేరము జేసినవానిపగిది రామయ్య యాపొర బాటునకు
 గుందుచుండెను.

ఎండ మిక్కుటమగుటచే నాసరికి వికసించియున్న
 పుష్పములు వాడ జూచుచుండెను. రామయ్య పూలమొక్క
 లను సమీపించి కోయుట కనువగు పుష్పములకై వెదకు
 లాడుచుండెను. ఎదురుగనున్న పుష్పము లొక్కకమారా
 తని దృష్టికి గనపడుటలేదు. వాటినిదాటి యతడింకొక వైపు
 నకు బోవువాడు. ఆకాలముల బుప్పింపని మల్లి సంపెగ
 చెట్లనుకూడ నతడు వెదకుట నొకవింతగ నుండెను. అతని
 మనమాల దొనర్చుచుండిన కార్యమున లేదనుట నది జాటు
 చుండెను. రామయ్య పువ్వులను గోయుచుండుటయు జరుగు
 చుండెను. తటాలున నెటునుండియో నొకకంజరీ చప్పుడు

వచ్చి యతని కర్ణపుటములబడ నత డచేతనుడై నిజావబడి పోయెను. దృష్టి నలుదిశల సారించెను. చుట్టును దట్టముగ బెరిగిన భూరుహము లతని దృష్టి నెంతయో దూరము సాగ నీయలేదు. అంత నతడు చెవుల నటునిటు ద్రిప్పుచు నాశ్వుని బీటుప్రదేశమునుండి వచ్చుచున్నటుల బోల్చి యాప్రదేశమువై పునకు బరుగిడెను. ఆప్రదేశమున రోహిణి యువకులు కంజరీలను వాయించుచు పాడుట నతనికి గనబడెను. కాని నిరాశాపరుడై యతడు వెనుదిరిగి సాధువున్న సాలవైపునకు సాగెను.

రామయ్య సాధువునకు పుష్పము లర్పించి నిలిచి యుండెను. అవి వాడియుండుటచే సాధువున కానందము గూర్పలేదు. సాధువు మాటాడలేదు. రామయ్య గురుదేవుతన మరపునకు గుఱితుడయ్యెనని భావించి విచారించుచు “గురుబాబయ్యా! శలవు. రేపు పెండలికాడలేదీ తెస్తానండి క్షమించండ”ని దీనముగ వేడికొనెను. సాధువు “రాం! నీవు తప్పుచేయలేదు. ఏదో పనుండి ఆలశ్యమైంది. దానికి విచారించుటెందుకు? లోపము లెవ్వరికైనా ఉండును. సూర్యభగవాను డారగించిన యీప్రసాదసుమములు పవిత్రములు. క్షమించుట కేమియును నేరము చేసినవాడవు కావు. పొమ్ము. కాని ఒకమాట” అని యింక నేమియో పలుకబోయి సాధువు పలుకమానెను. రామయ్య కొక చింత తొలగెను. అతడు నెడలిపోవుటయు సాధువు విచారమున మునుగుటయుఁ జరి

గెను, “భీ! ఎట్టి ఆలోచనలు కలుగుచున్నవి. నేడు దుర్దినము. పాడు తలంపులనుండి మనమును ద్రిప్పట దుస్సాధ్యముగ దోచుచున్నది. గురువుల యాజ్ఞను మీరుటయే? నానిరంతర కృషి ఫలితమిదియా? సాధనమునగూడ మనము సరికట్ట లేకుంటినే! అన్నియుండు దూకినగాని నాయీ యవస్థ తొలగ జేమో? వలదు. అందువలన మరణమైన తటస్థించును లేక శరీరము కాలిపోయి నూతనవ్యధకు లోనవలసివచ్చును. మరణము కలిగిననే కాంక్షించు మోక్షమునకు మారు ఘోరనరకము ప్రాప్తించుట నిక్కువము. గాయముతో నాగిన నిప్పటి మనము మారకుండుటయు బాధచే గాసిలి జెందుటయు జరుగును.” ఈ యాలోచనలలో సాధువు కొట్టు కొనుచుండెను.

౪

అట బట్టణములోనికి బోయిన రోహిలాలందరు బీటిని జేతుకొనిరి. అచట సంతయు కోలాహలము సాధారణ యాచకులకువలె వారికెట్టి నిరుత్సాహము గన్పట్టదు. ఆబాల వృద్ధులొందమున నుండిరి. కొందరు బాడుచుండిరి, కొందరు రాయుడయ పుటాదాయమును లెక్కించుచుండిరి. కొందరు వాద్యముతో సంతృప్తి నండుచుండిరి, మరికొందరు దాగుడు మూతలాడుచుండిరి. ఆయెండలో సంతవరకు శ్రమపడియు వారట్లుండుట సోచనీయము.

ఒక రోహిలా బాలుడొక గుట్టముపై స్వారిజేయుచు
గుడారములను నమీపించుచుండెను. అచట గూర్చుని
యుండిన యువకులలో నొకడొక బెడ్డను దీసి యావచ్చు
గుట్టమునకో యోధునకో గురిజూచి వినరెను. అది గుట్టము
నకు దగులుటచే నది ముంగాళ్ళనెత్తి యాడమొదలిడెను.
పైనున్న బాలుడు క్రిందకుబడెను. అగుట్టమతని దొక్కివేయ
వలసినదే గాని రోజాబీ పరుగునబోయి యాగుట్టపుమెడ
నదిమిపట్టుకొనెను. “మియ్యా! ఇటురా. వీనిని లేపనెత్తి
తీసుకొనివెళ్ళ”ని యామె పలికిన పలుకులకు రాయి రువ్విన
యువకుడు భయమున నాబాలుని నమీపించి యతనిలేవ
నెత్తి గాయములేవియు లేకుండుటజూచి మెల్లగ నతనిని
నడిపించుకొని గుడారములను జేరెను. రోజాబీ యాలోపున
గుట్టమునెక్కి దవుడువేయించ మొదలిడెను. గుట్టమునకు
జేనులేదు కళ్ళెములేదు. జూలును కళ్ళెముగ జేసికొని యామె
యతిలాఘవమున స్వారిజేయుచుండెను. పైయెండకు దాడు
నకు గుట్ట ములసినంతవరకట్లు స్వారియొనర్చి రోజాబీ దానిని
గుడారములవరకు నడిపించుకొనుచువచ్చి యటదిగి గుట్టపు
మెడను మెల్లగ దట్టుచు “ఘోడా! పిల్లవాడెక్కడని ఆలో
చించవద్దు? ఆలా తిరగతోయడం తప్పని” గుట్టమునకు
బోధయొనర్చి నడలివేయనదియు రోజాబీ మాటల యర్థ
ము గ్రహించినటుల నకిలించి మెల్లగ మేతకై వెడలి
పోయెను.

• తరువాత రోజాబీ మియ్యాను బిలచి “ఖాన్ చిన్న వాడు. నీవు వానితో పరియాచకము లాడతగునా? అతడు చనిపోవలసినదే? • ముందు వెనుక అరయక రాయినేల రువ్వ తివ”ని యధికార యుక్తముగ బలికెను. మియ్యా భయముచే సమాధానమియ్యలేదు. రోజాబీ “జవాబు చెప్పవేమ”ని గద్దించెను. అచటి వారంద రామె యాగ్రహమునకు భయమొందిరి. మియ్యా కెట్టి దండనమామె యొనర్చుననెడి యాలోచనలో వారు బడిరి. అంత మియ్యా “ఇక కెట్టి పనిని చేయన”ని మెల్లగ పశ్చాత్తాపమును వెల్లడించెను. రోజా “నరే ఈ నేరమును సహించితిని. ముందెన్నడు చిన్న వారిపై అత్యాచారములు చేయవద్ద”ని పలికెను. మియ్యా మున్నగువారంద రామె యుదారతకు సంతసించిరి.

రోజాబీ రహింతుల్లా వెంపుడుకూతురు. ఆమె బాల్యమునుండి యానాయకుడామె నతిగారాజముగ బెంచెను. ఆమె యాదర్శకజీవనమునకు, ఆమె యాదర్శములకు, ఉన్నతభావములకు విజ్ఞానమునకు నాడండులోని వారంద రామె యాజ్ఞానువర్తనులగు నుండిరి. ఆమెను వారి చిన్ని రాణినిగ భావించి వారు యామెను నేవించువారు. ఆమెతో నాలోచించినగాని రహింతుల్లాకూడ నేపనియుజేయుటలేదు.

ఆమె మిగుల డస్సియుండుట జూచి యొకముసలిది యామెను సమీపించి, “బీగమ్! వంటయింది భోజనానికి

లేవమ్మా. చాలగ ఆలసిపోయావు. లే" అని పలుకుచు నామెను లాలించి బుజ్జగించి లోనికి దీసికొని వెళ్ళెను.

ఆ వరకొక చీమచింత చాటుననుండి యారంగమును జూచుచుండిన రామయ్య రోజాబీ గుడారములోనికి బోయిన తరువాత భవనము వైపునకుబోయెను.

X

రాత్రి యెనిమిది గంటలయినది. పట్టణములో కొన్ని తావులుదక్క నంతయు నిశ్శబ్దముగ నుండెను. నాటకశాల యున్న తావునుంచి బ్యాండుధ్వని యానిశ్చలనమయమున పట్టణమంతయు మధురముగ వినబడుచున్నది.

రోహిలాల 'విడిది ప్రదేశమున దీపములు లేవు. కొందరు పిల్లలు బాల్యక్రీడలందుండిరి. పెద్దలు వలయముగ గూర్చుని యేమో ముచ్చట లాడుకొనుచుండిరి. కొందరు బ్రక్కలనెక్కి గురుదీయుచుండిరి. అచ్చటచ్చట నాగుడారములమధ్య మంటలు చిన్న వగపడుచుండెను. మంటముగి యని వారిశ్రమ యామంటలు దెలుపుచున్నవి. ఆమంటల నుండి ధూమ మధికముగ నెగయుచున్నది.

అట్టి నమయమున రోజాబీ యొక చెట్టు సమీపమున సుఖాసీనయై యుండెను. ఆమెకించుక సమీపమున ప్రేమ వెలువరించు దృష్టితో నొకయువకుడు గూర్చుని యుండెను.

అతడు మియ్యాయని పోల్చుట శాధారమున్నది. మానముదిశ్రుతై యున్న నాయీరుపురిలోమియ్యా సంభాషకుపకృతిం చెను, “రోజా! నన్ను పూర్తిగ క్షమింపవా?” అనియతడు వేడుకొనసాగెను.

రోజాబీ, “క్షమించుట కేమున్నది గనుక? ఎదుటి భారి అవస్థనెరిగి వారితో పరియూచక మాడవలెనని గుర్తెరిగిన చాలును.”

మియ్యా! “అంతతోనాకు సంతృప్తి కలుగుటలేదు. అను నయపుమాటలకంటె నీహృదయం నాకివ్వవలెను. నాపై నీకేవిషయంలో చెడ్డభావం కలుగకుండా వుండాలని ప్రయత్నంచేసినా అది కొనసాగడంలేదు. కాని ఏపనిచేసినా నేక్రూరభావంతో చేయలేదు. నాపై నీకెట్టి సద్భావమున్నా నామనస్సునకు సంతోషమును కలిగించుము. నామనస్సు నీకు తెలియచేసివున్నా”

రోజాబీ “నాభావములతో నీకు పనియేమి? నీమనస్సు నన్ను సంతోషపెట్టుట కుద్యమించుచున్నట్లు మాత్రము నాకుతోచినది. నన్ను సంతృప్తిపరచుటకు ప్రయత్నంచేయడానికి బదులు అల్లా సంతృప్తికై ప్రయత్న మొనర్చుట శ్రేయము.”

మియ్యా, “నీభావాలతోనే వుండి నాజన్మనిన్ను నేను మనసార ప్రియించాను. నాపైకృపచూపుము. నీకృప లేకుంటే నాజన్మ వ్యర్థము.”

రోజాబీ, “సీపు శ్వార్థము బోధించుచున్నావు. విశ్వముపై నాకునురాగం లేకపోలేదు. ఒకవ్యక్తిపై దానిని కేంద్రీకరింపజేయుట తగదు.” ఈశలుకులు పలుకునపుడు రోజాబీ స్వరము కంపించెను. ఆమె మనస్సునందలి యొక భావమున కామె యొక్క పూర్వపుజ్ఞానము విరుద్ధముగ నుండినటులుండెను. కాని యాభావపరిణామమకామెకు దెలియదు. మియ్యా పలుక లాభావమును దృఢీకరించుచున్నట్లుల నామెకు దోచెను. ఆమె జ్ఞానవికాసజనిత యువోద్భవనచే మియ్యాను వారింపనెంచెను. తనమనము నావరించుచున్న నూతనభావము నామె మియ్యాకు దెల్పలేదు. తెలుపుటకది యామెకు బూర్తిగ నర్థమవునటుల గన్పట్టదు. ఆభావమే లేకున్న రోజాబీ నిశ్చలముగ తన విశ్వాసురాగమును దెలుప గలిగెడిది. ఆభావమువలననే నామె కంఠము కంపించెను.

మియ్యా, “నాకు ప్రేమబిడ్డపెట్టనా?”

రోజాబీ, “అంఁ.”

మియ్యా “నాక్తుభార్యనై నాప్రేమనఫలత చేయాలి” రోజాబీ కేదియో స్ఫురించినది. ఆమె దీర్ఘాలోచనా నిమగ్న యాయెను. కొంతసేపయిన తరువాత రోజాబీ, “మియ్యా! నామనస్సు నేదో కలతపెడుతున్నది. నన్నూహించుకోనీ. నన్నువదలి పెట్టుము. ఏకాంతముగ నున్నగాని నాయీకలత తొలగదు” అని పలికెను. మూరుపలుకుటకు మియ్యా సాహసించలేదు. అతడు తృప్తిలేని మనసుతో భారమనిపించు

చురిడిన శరీరముతో మెల్లగ వెడలిపోయెను. తన గుడారమునుజేరి “కులములోకల్లా మణిపూన. పాప్రంచిక విషయా లెరుగనిచాన. యావనాంకురభావము తెన్నడూ కలుగనిది. లేక వాటినిగుర్తించి యుండదు. ప్రకృతియడల అజ్ఞానం ఉండడం అనహజం. తుడ్రితోచెప్పినా ఫలంవుండదు. ఏం చేయడం? అయినా ఈరాత్రి ఆమెలో ఏవో మార్పుకలిగింది. లేకుంటే కలతకు కారణం ఏమిటి? నేనాటిన ప్రణయ బీజం మొలకెత్తవచ్చు. నాస్థానలు ఆమె హృదయంలో ప్రవేశింపకతప్పదు. ఆమె కరుణామయి. ఏమో! నా పుణ్యమా అని నాడోహనిజమైతే నాజన్మ తరించున”ని యాలోచించుకొనుచు వరుండెను.

రోజాబీ హృదయము ననుసరించుట కష్టముకాదు. ఆమె ముఖదర్పణమున సంతర్భావములు ప్రతిబింబించుటలో నొక విషమసమస్య నామెను దలవనితలంపుగ నెదుర్కొనిన దనియు దానిచిక్కు విడదీయుటకు శ్రమజెందుచున్నటులను దెలుపుచున్నది. ఆమె యాలోచన పూర్తికాలేదు. రామయ్య యింతలో నామె కెదురుగవచ్చి “పాములుంటాయి. ఈచెట్టు నీడలో కూర్చుందాము రమ్మా” అని యామెను పలుకరించెను.

రోజాబీ కతనిరాక మొదట కష్టమనిపించెను. ఆమె యాలోచనా వాహిని కతడడ్డు దవలెనని యనిపించెను. కాని యామె తనకోపము నుపసంహరించుకొని యానీడలో

నుంచి లేచినది. వెన్నెలలోనికి రోజాబీవచ్చి నిలచియుండ రామయ్య మరల నామెతో నేదియో మాటాడదలచియు మాటాడలేకపోయెను. ఒంటరిగానున్న నాసుందరి యతనికి వాగ్బంధనమొనర్చెను. వెన్నెల అందు నొక యపురూప తావణ్యవతి నిలిచి యొంటిమైనుండుట. అతడు మూగయై రెప్పపాటులేక నామెనుజూచుచు నిలునబడిపోయెను. ఆదృశ్యము రోజాకి నవ్వు కలుగజేసెను.

నవ్వుచు రోజాబీ “సీపేరేమిటి? రామయ్య, రామయ్య అవునుకాదూ? పాములున్నాయన్నావు నీకుమాత్రం భయం వేయదా?” అని ప్రశ్నించెను.

రామయ్య బహుప్రయత్నమున “ఇందులో తిరిగే వాడికి నాకేంభయమమ్మా. నువ్వు చిన్నపిల్లవి. ఈపాడు డొంకలలో తిరిగితే ఏలాన”ని జవాబిచ్చెను.

రోజాబీ, “అడవుల్లోనుంచికూడా అవసరమైతే ప్రయాణాలు చేసేవాళ్ళకు మాకుమాత్రం భయం ఎందుకుంటుంది? చూడూ! నీకుపిల్లలున్నారా? నీలాగే వాళ్ళకి గూనివుందా” అని కొంటెగ నవ్వెను.

దీర్ఘస్వప్నమునుండి మేల్కొనిన వానిపగిది రామయ్య యులికిపడి యొక్కనిట్టూర్పు విడచెను. రోజాబీ నవ్వుచు బగుగిడిపోయెను. ఆమె నవ్వుతని చెవులకు వినబడుచునే యుండెను. రామయ్య తనకుటీరమునకు మరలెను. రోజాబీ

కడపటి పలుకులు, ఆమెనవ్వు వానిని రామయ్య యవ్వ
యించ మొదలిడెను.

రామయ్యకు వివాహమేలేదు. అతనికి పెద్దగూన
కలదు. వయసు పాతికేండ్లకంటె సధికముండదు. అతని
చేతులు వక్షస్థలము తొడలు పిక్కలు కండలుబలసియుం
డెను. నల్లనిమీసమతని ముఖగాంభీర్యమును సాటుచుండెను.
తలవెండుకల నతడు చక్కగదువ్వి తొగరతాళితో ముడి
వై చెను. మెడలో నొకబిళ్ళ యెర్రనిదారమునకు వ్రేలాడు
చుండెను. మొలను నీమవెండి బిళ్ళలమొలత్రాసు, చేతికి
దండ. రామయ్య గూనియేలేకున్న కులమువారిలో రూప
వంతుడని చెప్పకతప్పదు. రామయ్య యారాత్రి తనకటి
రమున నులకమంచముపై బండుకొని “పాడుదేవుడు, ఎంత
అవమానం తెచ్చిపెట్టాడు.” అని వాపోవసాగెను. అతని
కర్ణరంధ్రముల రోజాబీ పలుకులునవ్వు ప్రతిధ్వనించుచుండె
ను. అతని నోదార్పువారెవరు? అతనిమనమే. అందొక చర్చ
బయలుదేరినది. మొగ్గవంటి యతనిబుద్ధి యాచర్చకాగ
లేకుండెను. కొన్నిఘడియలు గతించినపిమ్మట రామయ్య
మంచముబైనుండిలేచి కుటీరమును విడచి యారామములో
దిరుగాడ నారంభించెను. పూలమొక్కలను సమీపించు
సరికాతనికి సాధువు జ్ఞప్తికివచ్చెను. దానిపంట నాటియుడ
యమున సాధువునకు బువ్వుల నీయకుండుటగూడ స్ఫురణ
కొచ్చెను. సాధువు తన తప్పిదమునకు గుపితుడైయుండునని

యెడి భావముతనికి మరలగలిగెను. రామయ్య సాధువుగను సాలకుబోయిజూడ నందు సాధువులేను అతడు వెడలిపోయి యుండుననెడిశంక రామయ్యకు గలిగెను. ఉదయనూదిగ సాలయందుండిన క్షీరఫలాదు లట్లనేముండెను. అందెద్దానిని కూడ సాధువు గ్రహించలేదు. మున్నెందరో సాధువు లాసాలయందు బసజేసి వెడలిపోయిరి. దానిని రామయ్య చూచుచుండెడివాడు. వాని కందువలన నెట్టికేళమును గలుగ లేదు. అనాడాసాధువు వెడలిపోయేనేమో ననియెడి భావమునకే రామయ్యకు మున్నెన్నడు గలుగని వ్యధకలిగెను. రామయ్య పిచ్చివానివలె దోటలో దిరుగునారంభించెను. కొంతసేపటికి ప్రీతమువలె సాధువైకచోబడియుండుట రామయ్య చూచెను. సాధువు వెడలిపోలేదనుహర్షము రామయ్యకుగలిగెను. కాని దానివెన్నంటియే భయము కూడ కలిగెను. సాహసమున నతడు సాధువును నమిపించి చూచునది కతడు సజీవుడై యుండుట గాంచెను. సాధువుకూడ గండ్రనుదెరచి రామయ్యనుజూచి యతడాసమయమున దిరుగాడుచుండుట కాశ్చర్యమునొందెను రామయ్య నుద్దేశించి సాధువు “రాం! నిద్రపోలేదేం” అనిప్రశ్నించెను.

రామయ్య, “నిద్రారాలేదండి మీరలాపండుకొన్నారేమని చూచాను”

సాధువు “ఇదియొక విధమగు సమాధి” మరలనతడు నూటాడ లేదు. రామయ్య వెడలిపోయెను.

రామయ్యకు శేషరాత్రియందు గూడ నిద్రరాలేదు. రోజాబీ తనగూనెగూర్చి పరియాచకమాడినది. దానినిగూర్చి యతడాలోచించు చుండెను. రోజాబీ ప్రథమనందర్శనమున రామయ్య మనమంతయు నామెవలన నాకర్షింపబడెను. అది పాఠకులు గ్రహించియే యుందురు. అంతటినుండియు నతడామె దివ్యమూర్తిని యారాధించుచుండెను. దానినారాధించుచు నానందసుఖముల దన్మయుడగువాడు. ఆమె నందర్శనసుఖమబ్బని ఘడియలందతనికి జికాకువేచెడిది. పనిపాల్ల యందభిరుచికూడ తగ్గసాగెను. కాని తన పదవియేమి? రోజాబీ తనకంటె నీచవృత్తియందున్న దనియెడి దతనికి దట్టలేదు. రోజాబీవంటి సుందరికి ప్రావంతక పదవితో బనియేమి? ఆమె స్థానమూమెను జూచినవారి హృదయము లందు ఆహృదమోపాదకులలో న్నర్హకముల వారుండిరి. వారి హృత్కాసారములు కామె రాయగచ. రామయ్య హృదయమునందు గూడ నామె విహరించు చుండెను. రామయ్య యారాయంచ సోబగునకు ముగ్ధుడాయెను. ఆమె నతడు ప్రేమించెను. కాని తనప్రేమ నెవరికెరిగింప గలదు? తన యంగవికృతి తనకు దెలియనిదికాదు. వృత్తి కూలి. ఏమని యామెకు తనమనస్పరిగించగలదు? ఏకారణముననైన నేమి యతని మనమంతయు రోజాబీతో నిండిపోయినను రామయ్యయందు అంధయుద్రేకము పుట్టలేదు. అతని మన మొరులకెరిగింప నిశ్చయించలేదు. ఏవస్తువు నతడు మన

సార ప్రేమించెనో నామె నిజముగ యందవతి. అతనిజీవిత మందదియే సతనివలపు. రోజాబీ సందర్శన సుఖముతో నప్పటివరకతడు తృప్తినందుచుండెను. నాడురోజాబీనియతడు జేరి యామెతో సంభాషించుట సతడు మరువజాలడు. ఆమె ప్రత్యుత్తరమిచ్చుట మరింత సుఖదాయకము. కాని యాహా స్యోక్తి గూనెగాక నొండొకదాని విషయమైనచో రామ య్యకు వ్యధలేకుండెడిది. ఆమె తనయంగ వికృతినంచి యాడినమాట లతనిని గుంగజేసెను. “ఎందుకీతనువు! ఇందుకనే నాయీ ఊడిగవువృత్తి నాగు గలిగినది. ప్రపంచ మునకు దూరమైతిని. నారూపంచూచి ఏవగించుకుంటారు. నాహృదయంచూచే దాతయేడీ” ఇవియతని యాలోచన లలో కొన్ని—

౬

శ్రీరామమొక వైశ్యయువకుడు, రూపసి. రూపము నకుదోడు నవనాగరికతాలూకు నాజాకతనిలో మూర్తీ భవించి యుండెను. కులమువారిలో నతడొక వింతమానసిగ దోచుచుండెను. చేతికి బంగరు గొలుసుచే గట్టబడిన మేలు బంగారపుగడియారము; కండ్లకమర్చు కండ్లజోడు నాగరక లక్షణములు ధరించు వస్త్రములు మాత్రము పలుచని ఖాదీవస్త్రములు ఉంగరములకాగ్రహించి గతనినొక సొంపును గూర్చు చుండును.

శ్రీరామం స్కూల్ ఫయివల్ పరీక్షయందు దప్పి
 విద్యకు స్వస్తిజెప్పెను. అంతవరకు నాంగ్లవిద్య నందిన
 యువకునకు గులవృత్తియం దభిరుచి తగ్గుట నహజము.
 యశావనము, ఉత్సాహము ఇవి యతనిసోమరిని జేయలేదు.
 దేశీయోద్యమములం దతడు ముందంజవేయు చుండెను.
 ఉద్యమమందలి యుత్సాహము నడలినతరువాత నొక
 షాపును దెరచెను. అత నీవ్యాపారమునం దెన్నియో పరి
 శోధనలు గావించుచుండెను. అతని మనమే యొక్కయుద్య
 మమునందు నిలుకడ గలిగియుండుటలేదు. స్వలాభమునకై
 పాటుబడుటకన్న దేశోపకారమునకై జీవితమును వెళ్ళ
 బుచ్చుట యుక్తధర్మముకాదా! ఒకముద్రానాలయమును
 స్థాపించుట కత డుద్యమించెను. అతని వాచాలతకు లోబడి
 యతని యుద్యమములకెవ్వరు నాటంకము జేయువాడుకారు
 కాని యతని మనము భావియాంధోళనకొక నిలయము.
 ఎన్నియోకోరికలు, వాటిని కొనసాగించు సాధనములునున్న,
 వాటినన్నిటినా మోదించువారుతక్కువ, నూతనోద్యమములు
 చెలరేగుట, వాటినిగూడవైని వైచుకొని మరునిమిషము
 నుండి కాలమునకై వగచుట. కార్యభారమునకు దుఃఖించుట
 నిట్టివి సామాన్యమాయెను. అతని గోగూడ నీసరికటము లమ
 లులలో నుండెను. చేయుటకు సంకల్పించిన కార్యములు
 కొన్ని గొప్పకై నితరులు జూపినపైని వేసుకొనినవి కొన్ని.
 కార్యభారము మెండు శ్రీరామం మాటలలో నెట్టిలో
 పమును వెలిబుచ్చుడు. మాటలు మెండుగనే యుండెను.

ఆపరిసరముల శ్రీరామం మంచిపేకును పలుకుబడిని సంపాదించెను. కృమముగ నాటపాటలలో కూడ నతని ప్రోత్సహ మావశ్యకమగుటచే నతడుగూడ నాటలలో గొంతకాలము వెడల బుచ్చువాడు. ఆ యాశక్తి ప్రబలి పోటీలకై కృషిసలుపునట్లు జేసెను. కృమముగ నతని పట్టుదల క్రీడలవైపునకు గ్రీడలనుండి నాటకాదులవైపునకు బోయినది. విలాసము గర్వము యతనిపై నావేశమాయెను. విలాసము పెంపొందుట సులభము. సంగెడికాండ్రి వలువురు వారిసహవాసమున నొక్కటొక్కటిగ వ్యసనములు శ్రీరామము నాశ్రయించెను. ఏయుద్యమ నాయకుడైన నన్యతావులనుండి యనకాల్గివచ్చిన శ్రీరామంచూపు శ్రద్ధ మిక్కిలిగ నుండును. వారువెడలిన తరువాత కృమముగ నలవరచుకొను చుండిన దినచర్యలో నిమగ్ను డగువాడు.

ఇట్లుండ కళ్యాణం వివాహపు ప్రయత్నము లతనికి దెలియవచ్చెను. అతనికి కళ్యాణమును బెండ్లాకవలెననెడి కోరిక గలిగెను.

కళ్యాణం పైడిశెట్టిగారి కుమార్తె. పైడిశెట్టిగారు పట్టణపు ధనవంతులలో నొకరు. కళ్యాణం అతనికి మిగిలిన సంతానము. ఆమె పసితనమున తన చెల్లెలి కుమారునకిచ్చి వివాహము జేయ పైడిశెట్టిగారు సంకల్పించిరి కాని యాయనభార్య కనకమ్మ కాయన సంకల్పము నచ్చలేదు. ఆ యన సంకల్పవిఘాతమున కామె ప్రయత్నమొనర్చెడిది.

కారణము మేనరికమున కిష్టములేక. పైడిశెట్టి చెల్లెలగు రత్నాంబ యొక పేదవాని భార్య. ఆ పేదకుటుంబములో దన పిల్లనిచ్చుటకు గవకమ్మకు సమ్మతములేకుండెను. ఇంత శారదాచట్ట మమలులోనికివచ్చెను. రత్నాంబయోపిక బట్టజాలక తన కుమారున కన్యధా వివాహము గావించెను. కనకమ్మకు సంతసము మెండాయెను. కాని పైడిశెట్టిగారుకళ్యాణమునకు వ్యక్తురాలవుటకు బూర్వమే పెండ్లిచేయ యత్నించిరి. చెల్లెలు తన సంకల్పమునకు వ్యతిరేకముగ నడచినదని చెల్లెలిపై నతడు కోపించెను. కనకమ్మ అయిష్టత యందులకు గారణమని యాశునకు దెలిసినను రత్నాంబపై నతడు కిరుక వహించెను. తరువాతి యత్నములలో కనకమ్మ భర్తకు సాయమొనర్చుచుండెను. గాని విధాత మానవసంకల్పము నకు వ్యతిరీక్తముగ వ్రాసినలిఖితమునకు రాక దప్పదు. కనకమ్మజబ్బువడెను. ఆమెజబ్బు దినదిన మభివృద్ధికాజొచ్చెను. కళ్యాణం ఆరోజులలో రజస్వలయాయెను. పైడిశెట్టిగారేమి జేయుదురు ? అయినదేవో అయినది కనకమ్మజబ్బు కుదిరిన తరువాత కళ్యాణం పెండ్లి తలపెడదామని యతడుభావించెను. కనకమ్మ రోగము చికిత్సవలన బోలేదు. నివారణ కాలేదని మం దిప్పించుట మానలేదు. దీర్ఘరోగము దీసికొని యామె కొనకు మరణించెను.

విచారదినములు త్వరగ గతించెను. మరల కళ్యాణం వివాహప్రయత్నములు సాగుచుండెను. అప్పటికి వైశ్యు

లలో రజస్వలానంతర వివాహోద్యమ సంఘమొకటి స్థాపితమయినది. శ్రీరామంకూడ నాసంఘములో జేరెను. శ్రీరామం మాణిక్యమునకు దగ్గిఱబంధువు. కనకమ్మ చనిపోయిన తరువాత పైడిశెట్టిగారు తనపినతల్లి కూతురగు మాణిక్యమును వారియింటికి రప్పించెను. ఆమెయే నాకుటుంబమున కిప్పుడు దక్షత. మాణిక్యంభర్త దివంగతుడై చాలవత్సరములాయెను. ఆమె యత్తవారింటనుండి చాల యిడుమలకు లోనగుచున్నను వాటిని లెక్కింపక కాలము గడుపుచుండేది. ఆమె విద్యావతి. ముప్పదివత్సరము లామెవయసు. పైడిశెట్టి యామెను దనయింట నుండుమని కోరుటచే నామె పైడిశెట్టిగారి యింటికి వచ్చినది. అచిరకాలమున గళ్యాణి యామె విద్యాసామర్థ్యములను గ్రహించినది. మాణిక్యమునకు గళ్యాణిపై ననురాగము దినదినాభివృద్ధికాజొచ్చెను. కళ్యాణం తండ్రి తల్లి లేనిలోటును మరచుచుండెను.

మాణిక్యం పైడిశెట్టిగా రింటికి వచ్చినది మొదలు శ్రీరామం పైడిశెట్టిగా రింటికి బోవుట మొదలిడెను. “పిన్నమ్మా” యని మాణిక్యమును బిలచుచు నామెతో చనవుగ మాటాడువాడు. కొన్ని దినములకు శ్రీరామం గళ్యాణితో బరిచయము గలిగించుకొనెను. మంచి యదను దొరకినది. శ్రీరామం మాణిక్యం కళ్యాణులతో మాటాడునడుపు నవీన నవలా సత్రికలనుగూర్చియు నవీనమగసిద్ధాంతములను గురిం

చియు ముచ్చటించుచు ప్రేమయే జగదాధార మనియెడి సిద్ధాంతమును మధురవాక్కుల వక్కాణించుచువాడు. కళ్యాణి యాతని ప్రతిభకు ముగ్ధయగుచుండెను. మాణిక్యం యతని మాటలధోరణి యొక్క యుద్దేశమును గ్రహించినది. ఒకానొక సమయమున శ్రీరామం యొక్క యుద్దేశము నడిగెను. శ్రీరామం కళ్యాణిని ప్రేమించితినిని యామె కెరింగించెను. కాని మాణిక్యం నూత్న భావాలతో ఏదో పిల్ల దొరికిందికదా అని నీవు ప్రేమ వెల్లడించు చుంటివా లేక నిజముగ కళ్యాణిని ప్రేమించితివా? అని ప్రశ్నించెను. శ్రీరామం అందులకు “నే బ్రహ్మచారినికదా! పిన్నమ్మా! పెళ్ళిచేసుకోవాలని వుండదా” అని సమాధాన మిచ్చెను. మాణిక్యమునకు సంతోషి కలుగలేదు. ఆమె యెట్టి యభిప్రాయమును జెలుపుటకు పూర్వమే రాయబార ములు ప్రారంభమయ్యెను. పైడిశెట్టిగారు “మనలో ఆలాటి వరుడు దొరుకుట అరుదు. తప్పక పిల్లనిచ్చెద” నని మాట యిచ్చెను. మాణిక్యము మారాడుటకు సంశయించి యూర కొనెను. పెండ్లి నిశ్చయ మాయెను.

తరువాతగూడ శ్రీరామం పైడిశెట్టిగారి గృహము నకుబోవువాడు. కళ్యాణమున కతనితోమాటాడుటకు సిగ్గుగు చుండెడిది. కాని యాతని సందర్శనమునకు మురియుచుండె డిది. ఆమె శ్రీరామమును మనసార ప్రేమించెను.

పైడిశెట్టిగారి మేడపైనుండియే శ్రీరామం రోజాబీని ప్రధమసారిజూచుట తటస్థించెను. రోజాబీనిజూచిన శ్రీరా

మమునకు బ్రక్కనిలువబడియున్న ప్రేయసికూడ మరపు నకువచ్చెను. తనకనులను రోజాబీదాటువరకత డామె సౌందర్యమును గోలుచు నామాధుర్యమునకు ముగ్ధుడై యచే తనుడయ్యెను. ఆమె దృష్టిబారినుండి వెడలినతరువాత శ్రీ రామం చేయునదిలేక మడతకుర్చీలో గూలబడెను.

కొన్నినిముషములైన తరువాత శ్రీరామం ఆయిరు పురిస్త్రీలయొద్ద శలవుదీసికొని బయటకొచ్చెను. గోజాబీ యీ వీధిలో నతనికి గోచరించలేదు. పైమేడమీదనుంచి యతని వర్తనము గనిపెట్టెదరేమో ననియెడి సందియ ముప్పుడతనికి గలుగ నతడు తనయింటివైపుగబోయెను. కాని లోన రోజాబీ యెచటనుండినదియు గనిపెట్ట తమకించుచుండెను. చూపు, మెప్పు, వలపు ఒకటొకటిగ నతనియందు గలిగిన భావములు. మేడదిగినతరువాత రోజాబీని కానక యత డూహాప్రాపంచమునకుఁబోయి యందు విహరించునపు కాము కత్వము చెలరేగెను. రోజాబీ సందర్శన సుఖమేకాదు ఆమె నెట్లయిన బొందవలయుననియెడి కోరిక యతనిలో స్థిర మాయెను.

శ్రీరామమునకు గోరిక నెరవేర్చుకొనుట కుపాయము దొఱకుటలేదు. ఆ సాయంకాలము వరకతడాలో చించుచుండెను. ఇంకొకరి నహాయ మపేక్షించుటలో దోస ముండునని యతడనుకొనెను. దానివలన గార్యభంగము వాటిల్లుట తటస్థించుననియెడి యాలోచనకూడ గలిగెను.

అవతల రోహిలాలలో నేరికైన దనయ్యదేశ్యము దెలిసిన నాపదకలుగుట నిశ్చయము. పరిపరి యాలోచనలలో సాయంకాలమయ్యెను. పైకిబోవునప్పటిదుస్తుల నతడుధరించి యింటినివీడిన తరువాత మరలశౌక యాలోచన కలిగెను. వ్రతినాయంత్రము జేయునట్లు పైడిశెట్టిగారి గృహమునకు బోవకుండుటయూ! పోకున్న గలుగునవ్వమేమి? ఏలనోమరల నాయుంటి కీ నతడు నడచెను. లోనికిబోవునరి కతనికంటబడి నది కల్యాణం. ఆమె యింటిగనుండెను. కల్యాణం శ్రీరామమునుజూచి పెరటిలోనికిబోయి మాణిక్యమును బంపెను. మాణిక్యం శ్రీరామమునుదీసికొని మేడపైకి బోయెను. మరి కొన్నినిముఝములకు గల్యాణి రెండుపాత్రలతో వారుండు స్థలమునుజేరుకొని యాపాత్రలను శ్రీరామం యెదుట బెట్టెను. అందొకటి మంచిసీటితోనుండెను. రెండవదానిని జూపుచు మాణిక్యం “మా దురగడిఅవు ఈనిండట. ముర్రు బాలు తెచ్చాడు. అదిగోజన్ను కొంచంపుచ్చుకోఅబ్బాయి” అని పలికెను. శ్రీరామం “ఇప్పుడే కాఫీతాగొచ్చాన”ని యనెను.

మాణిక్యం “దానికేం. కొంచం పుచ్చుకోపూయ్” శ్రీరామం జున్నుండిన పాత్రనందుకొని యందుంచబడిన చమ్పాతో గొంతయారగించి పాత్రను గ్రిండబెట్టెను. మాణిక్యం “బెల్లంవేసాం. నీకు రుచిగాలేదేమా!”

శ్రీరామం “బెల్లం వెయ్యడంచేతే చాలబాగుంది. కాని జన్ను వేగం అరిగేవదార్థంకాదు.”

అతనిమాటకు మాట సచూఢాన మిచ్చుచుండెను. కాని నిత్యమతనిముఖమున జూడబడుచుండెడి నిష్కాపట్య మతనిలో గోచరించుటలేదు. అతనిమన మన్యధాయుండెను. ఆసమయపుగోష్ఠి యతని కాకర్షణీయముగ లేదు. అభిరుచి యెంతవేగము మారినది? కానున్న భార్యయందలి ప్రేమ యపుడే మాటుబడుటయా! ఏమో. అతనికా విషయమై యనుకంపము కలుగలేదు. గృహస్థులుకు పూర్వ మూరక మనము సరికట్టి యుంచవలసినదేనా. అందు రోజాబీవంటి యువతి చేకూరిన గలుగుసుఖమును వదలుకొనుటయా. వివాహము నిశ్చయముకానిమ్ము. నిశ్చయమైన వివాహము కాకుండవిమ్ము. వాటితో నాడు శ్రీరామమునకు బనిలేదు.

కొంతసేపయినతరువాత శ్రీరామం వీధిలోనికివచ్చె ను. అతడు బీటిప్రదేశమువైపునకు నడచుట మొదలిడెను. కొంతదూరముగుసరి కొక్కసారి యతనిశరీరము కంపిం చెను. “రోజాబీ అభిమానవతి. ఆమె తనకై జారుతో బూడ చిన నేమిగతి” యని యతడు భయమందెను. కాని యతని యభిలాషాతీవ్రత నాభీతి నణగద్రొక్కుటచే ముందునకు సాగెను.

• నడచునపుడతని కండ్లును జెవులును బహు మెలకువగ నుండెను. ఏళబ్బమైన నతడు ద్రుళ్ళిపడి జూచుచుండెను. చంద్రోదయ మవజొచ్చెను. సూర్యు డస్తంగతుడగునమ యము కూడనదియే. తూర్పుదిశయంత కాంతివంతముగ లేడు. తరువాత సంధ్యసమయము - మెల్లగ తిమిరమును జొరసీయకుండ జంద్రాకిరణము లలముకొనియెను. శ్రీరామం బీటిని సమీపించెను. రోహిలా లనేకవినోదముల బాల్గొని యుండుట నతనికి గనబడెను. కానియందు రోజాబీ నెట్లు గుర్తించగలడు! గుర్తించి యేమిచేయగలడు? ఆస్థలమును వీడుట యనుభావ మంతరుచిగతేదు. నాగరక కృత్రిమ జీవితమునకును స్వతంత్ర్యచ్ఛతో తృప్తితో దిరుగాడు నారోహి లాలజీవితమునకునుగల వ్యత్యాసము పొడగట్టెను. కాని యట్టి సద్భావములు శ్రీరామంలో నాసమయమున నిలు కడ వహించునా? అంతలోనేదియో నతనిమదికిదట్ట శ్రీరా మం వడిగనడిచి పోయెను.

ఆరాత్రియే రోజాబీ మియ్యాలు చెట్టుకిందగలసి మాటాడుటయు రామ య్యను రోజాబీ పరిహసించుటయు జరిగెను.

ప్రత్యేకమానవుల కష్టసుఖములతో బనిలేదనునట్లు మరునాడు పట్టణమంతయు యధారీతిగ గార్యసంచలనత గాంచెను. రోజాబీ పరివారము పట్టణమున దిరుగిడ మొద

లిడిరి. ఆనాడుకూడ నామాబీయే రోజాబీతోనుండెను. ఆయి
రువురెచటికిబోయిన శవట | బేక్షకులు గుంపులుగ గూడు
చుండిరి. ఆనాడొక ముసలిది యాగుంపులో నుండెను. ఆమె
రోజాబీని జూచి యశ్రుపూరితనయనములతో మురిచునకు
వచ్చి మరలమరల రోజాబీని జూడసాగెను అయూరి
వారికామె పరిచయురాలే. కావున నామెనుజూచిన కొంటి
పిల్లలు “పిచ్చిముసలిది వచ్చింద”ని కేకలువేయ మొదలిడిరి.
వారికి మరింతవినోదమునకు ముసలిది కారణమయ్యెను. కేక
లతోనాగక కొందరు రాల నాముసలియామెపై రువ్వ
సాగిరి. ముసలిది దెబ్బతగిలినపుడు బిల్లలనుదిట్టచు మరల
రోజాబీని తీక్షణదృష్టుల జూచుచుండెను.

పిల్లలయరవులకు పిచ్చిదాని తిట్లకు రోజాబీ విసిగి
యొకపరి వెనుకకుజూడ నాముసలిది యేడ్పుచు నామె
నాలింగనమొనర్చుటకు బ్రయత్న మొనర్చెను. పిల్లలుకేక
లధికమయ్యెను. రోజాబీ వారిని వారించి ముసలిదానికొ
కించుగదూరముగ బోయినిలది “ముసలమ్మా! అల్లరిచేస్తారు.
ఇక్కడినుంచి పో,” అని పలికెను. ముసలిది పోలేదు.
రోజాబీ మరల “ఏడ్చేదవెందులక”ని యడుగ సామాబీ
“పిచ్చిదట. దానినడిగినా లాభమేమిట” ని యూరడించెను.

వారేతావునకు బోయిన వాతావునకు ముసలిదిపోవు
చుండెను. ఆమె జీర్ణవస్త్రములను విషాదయాకారమును

జూబీ రోజాబీ యామెకొక యాకాకాసునందింప నామునలిది దానినందుకొనక “నువ్వు మా నూర్జానువుకావా” అని యడిగెను ఆవలుకులకు రోజాబీ మునలిది నిజముగ పిచ్చిదే యనిభావించెను. చుట్టుజేరినపిల్లలు మునలిదానిని మరింతగ బీడింపఁజొనరిడిరి. రోజాబీ విషాదముతో “మురలమ్మా! నేను మీ నూర్జానుకాన”ని తెలియజెప్పెను. పిల్లలలో కొందరు “రోహిలాలను పెంచుకుంటుంది పిచ్చిద”ని కేకలువేయుచుండిరి. ఆరంగము రోజాబీదిత్తమును గరగించెను. కాని యేమిచేయగలదు? మునలిదానిభ్రమ నెల్లు తప్పించగలదు! రోజాబీ ఆపాబీలు గుడారముల జేరుకొనిరి. మునలిది దుఃఖముతో తనజీర్ణ కుఠీరమును జేరుకొనెను.

ఆమునలిది యెవరు? ప్రస్తుతమామెయొక పిచ్చిదానివలె బరిగణింపబడుచుండెను. కాని యామె నిజముగ మతిచెడినదికాదు. ఆమెకాపురస్థల మాపట్టణమే. ఆమెయొక మహమ్మదీయస్త్రీ. భర్తనుగోల్పోయి యామె తనయొక్క కూతుతో నాపట్టణమున నివసించుచుండెను. ఆమెపోషణకై మూలధనము కొంతయుండెడిది. తరువాత చీరలకు జల్తారు చెమ్మి మున్నగువాటిని గుట్టుచు స్వవశిక్రమవలనగూడ నొకింతయాదాయమును బొందుచుండెడిది. ఆమెకూతురు నూర్జా. అప్పటికి నూర్జా రెండేండ్లబాలికయై యుండెను. ఆమెముద్దు మోమునుజూచి, యాచుట్టుపట్ల వారందరును

నూర్జాను దమతమయిండ్లకు గొంపోవువారు. తల్లికి పిల్ల
 యనిన ప్రేమయధికముగ నుండెడిది. కాని పొరుగువారు
 జాత విచక్షణజేయక తనబిడ్డ ననురాగముతో జూచుచుండు
 టచే నామె కాంధోళనమేమియు గలుగుచుండెడిదికాదు.
 ఇట్లు దినములు గడచిపోయినవి. నూర్జా బాగుగ నడువ
 శక్తిగలిగి యిరుగుపొరుగులవారిండ్లకు దనఁతటగ బోవసా
 గెను. ఒక దుర్దినమున నామె యామెతల్లికిగాని యావట్టణ
 వాసుల కెవ్వరికిగాని మరి కనబడుట మానినది. నూర్జాపై
 యభిమానమున్నవారందరామెకై విలపించిరి. యనేకకోదా
 లను జేసిరి. కానియామె యెచటనున్నది యేమైనది తెలియ
 లేదు. తల్లిమాట జెప్పవలవికాదు. ఆమె దినములాదిగ నన్న
 పానాదుల గోరకయే మ్రానువలె నిర్జీవమై పడియుండెను.
 నూర్జాపోయిన నామె సర్వస్వము గోల్పోయినది. ఆమె
 యింటిజ్యోతి, ఆమెప్రాణజ్యోతి యంతరించినతరువాత నా
 మెకు బ్రతుకెక్కడ? కొన్నిదినములకు మరల వ్యామోహ
 మావహించినది. ఆమెలేచి యాదుర్భరస్థితినిగుర్తించినది.
 ఆమెప్రేమైకవస్తువునకై స్వయముగ సర్వేషణము బ్రారం
 భించెను. వత్సరములట్లు గ్రామగ్రామములు దిరుగాడినది.
 ఎచటనుగానక నిరాశతో నింటినిజేరెను. ఆమెత్పియీ
 నందమయ జీవితము మటుమాయమయ్యెను. ఆమెబుద్ధియే
 నసించినది. ఒకటియే నామె దృక్పదమున నిలచినవస్తువు.
 ఘోరకవ సమయములందు స్వప్నసుషుమ్నావస్థలయందు

గూడ నామెకు నూర్జాతలంపే. నూర్జాతపతిమయే నామె
యెదుటనిలచియుండెడిది. వత్సరములు గతించినను రెండేండ్ల
బాలికామూర్తియే తల్లితలంపున నుండెడిది. తల్లికామూర్తిని
జూచుచుండినకొలది యానందమునకు మారు విషాదము
కలుగుచుండెడిది. ఆవిషాదముతో నాపెచూపు బాహ్యచేష్ట
లకు నామె మతిచెడినదని యాపట్టణవాసులందరు భావిం
చిరి. పూర్వపుపరిచయముచేనామెపై జాలిగలయుదారులామె
యింటినినే యుంచుట నామె యాహారమును గైకొనునట్లు
జేయుట గలిగెడిది.

రోజాబీనిజూచిన నామునలిదానియూహా వీచికలు
భావతరంగము లెగయజొచ్చెను. తనముద్దుబిడ్డను గోల్పో
యిన కాలపరిమితినినామె లెక్కింపజొచ్చెను. రెండేండ్ల పసి
కూన యాభుక్తకాలమున బెరిగి యశావనవతియగుట సాధ్య
మని యామె యూహించినది. ఆపెరిగిన యువతియే రోజాబీ
యని యామె భావించినది. రోజాబీముఖ మన్నివిధముల
దనకూతురుముఖమును బోలియున్నది. ఆమె చిటునగవు
నూర్జాత నవ్వువంటిదే. ఆభావ ముత్కుప్తతగాంచెను.
మునలిది రోజాబీని మరల నెట్లువిమలగలను? మధ్య నొక
యనుమానమైన గలుగలేదు. నూర్జాత రోజాబి ఎట్లగును.
లోహిలాలలో నూర్జాత యుండుట నెట్లు పొనగుననెడి
యాలోచన మునలిదానికి గలుగలేదు.

అయుదయముననే శ్రీరామం భవనమునకు బోయి యుండెను. అతడు భవనమునుజేరి రామయ్యను బిలిచెను. రామయ్య తనకుటీరమున జల్దియన్నముచుదిని యేమిపని జేయుదమని యాలోచించుచు సాధువు జ్ఞప్తికిరాగ బూలు కోయుట కుపక్రమించెను. అంతలో శ్రీరామం పిలుపువిన బడ నతడు వడిగ భవనపు ముందుభాగమునకు వచ్చెను. అచట శ్రీరామమునుగని యతడు “దండంబాబయ్యా! ఏమిశలవ”ని యడిగెను.

శ్రీరామం “రామయ్యా! తోటబాగుందా? ఎవరికో పువ్వులుకోస్తూన్నట్టంది? ఎవరికి?”

రామయ్య “అసాలలో సాధువు బాబాకాయన దిగే డండి ఆయనపూజకు కోస్తున్నానండి”

శ్రీరామం “గులాబీపువ్వులు బాగాపూస్తున్నాయి. ఏదీవకపువ్వు, ఏమిటిచేస్తావు వాటిని”

రామయ్య “గులాబీలు చాలావుంటే షాహుకారు బాబయ్యగారి కిస్తానండి” తరువాత రెండుగులాబీ పువ్వులను గోసి శ్రీరామమున కందింప యతడు వాటినందికొని వాని పరిమళము నాఘాగ్రీంచుచు, “రామయ్యా! ఈయిల్లు రాత్రికికావాలి. ఒకసారి రాత్రి తాళంతీసి వుంచుతావా” యని యడిగెను.

రామయ్య “బాబుగారి శలవులేందీ.....తమశలవు
కెప్పుడు లేదన్నారండి, అయినా వారిచెవిని ఉడవేయండి”

శ్రీరామం “ఆసంగతి నేను చూచుకుంటా కాని
ముందుగా ఎవరికీ నువ్వు చెప్పొద్దు. రాత్రి తాళంతీసివుంచు”

రామయ్య, “చిత్తం”

శ్రీరామం, “అయితే ఆరోహిలావాళ్ళను బీటిలో
దింపావు. పుల్లలకనీ ఆకులకనీ తోట పాడుచేయరూ?”

రామయ్య “నానుదింపేదేటి బాబయ్యా! ఆళ్ళేదిగారు
తోటలోకి రాకుండా చూచుకుంటున్నానండి, పిల్లలుకూడా
రావడంలేదండి”

శ్రీరామం “అవునుకాని నీకు వాళ్ళపరిచయం
అయిందా? లేకుంటే నీమాటవాళ్ళు లక్ష్యంచేస్తారూ!”

రామయ్య “వాళ్ళపరిచయం నాకెందుకండి?”

శ్రీరామం “వాళ్ళనుచూస్తేనే భయం, పోనీకాని
మంచి ధైర్యసాహసాలు కలవాళ్ళు, మంచిఅందమైనవాళ్ళు,
వాళ్ళలో ఓశిల్లవుంది మంచి అందమైంది.”

రామయ్య “నాకెందుకండి బాబూ! వాళ్ళందం
చందం.”

శ్రీరామం “మనకెందుకులే వాళ్ళనంగతి,” శ్రీరా
మం ఆలోచనలోబడ్డను. రామయ్యద్వారా నరకు కృత
కృత్యుడగుట సందేహించుచుండెను. రామయ్య అమాయ
కుడు. ఏపనిజెప్పిన జేయువాడు. అతని నహాయమున గాని

యన్యుల సహాయమున దనపని నెరవేరుట దుర్లభము. వీవంక బెట్టియయిన రామయ్య రోజాబీతో మాటాడగలడు. కాని రామయ్యకు రోజాబీనంగతి యెట్లుదెలియును. ఆమెచుపోల్చు రోలేకపోయిన కార్యభంగము నిశ్చయము. శ్రీరామం చాల నాలోచించి స్వయంకృపి నలువ నిశ్చయించి “రామయ్యా! నే వెళ్తున్నా, ఇదిగో యీ అణాకాసు తీసికో” అని యొక అణాకాసు సతనికిచ్చి వెడలిపోయెను.

అతను వెడలిక తరువాత రామయ్య మెట్లపై జరికిల బడి “ఏం వయ్యారంగా కబుర్లు చెప్పేడు. ఆపడుచుపిల్లపై కళ్ళుపడ్డాయి కాబోలు. గాత్రీ గలభాచేస్తాడేమో. మాచెడ్డోడు. పట్టినపట్టు వదలకు. ఆపిల్లకోసం వెళ్ళి యేం తెచ్చుకుంటాడో” అని యతడూహించుచుండెను. అతని యాలోచనా ఫలితముగ సతని యందలి యనురాగ వీచికలు పెను తరంగముల లేవగొట్టెను. రోజాబీ చేసినపరియాచకము సతడు వెనుకకు నెట్టెను. తనకెట్లయిన రోజాబీ యందరాని పండ’ని యతడూహించెను. తలచినకొలది యాపె సౌందర్యము దైవసమముగ సతనికి దోచెను. అట్టి రోజాబీని శ్రీరామం రోరుట దగదని యతని విశ్వాసము. శ్రీరామం రోజాబీల కులములువేరు. కేవలము కాముకుడై యామెను జెరుప నుద్దేశించుట శ్రీరామమున కొప్పదని యతని యభిప్రాయము. ముందురాత్రీ మియ్య రోజాబీల సంభాషణ

యతనికీ జ్ఞప్తికి వచ్చెను. ఆమె భావములతని కామె యందు గలుగుచుండిన గౌరవమును వృద్ధిజేసెను. ఒక్కనిట్టూర్పు వదలి రామయ్య కివద్దు. అదికాకుండా పుండాలని భగవంతుని ప్రార్థిస్తా. కల్లబాల్లి కబుర్లుచెప్పి వలలో వేసికుంటే ఆ అమాయకురాలు ఆపవిత్రబాల చెసిపోవును. ఆమెను మంచి దారినుంచి తప్పించి ఆబాబుపోతే ఆమెగతి ఏమవుతుందని యతడు చింతించెను.

కోడనే సాధువునకు బుష్పముల నిచ్చుట జ్ఞప్తికి రాగ నతడు మెల్లగ లేచి కొన్ని పువ్వులనుగోసి సాధువున్న సాలకు బోయెను. సాధువు మానమూనియుండెను. పుష్పముల నటవదలి యొక ప్రణామముతో రామయ్య యాసాల నుండి బైటకువచ్చెను. సాధువున కేమియు దోచుటలేదు. రామయ్య యటనుంచిన పువ్వులలో నేమియో వెదుక జొచ్చెను. ఆపువ్వులయందేమి యగవడలేదో సాధువుక నిట్టూర్పు బుచ్చెను. వాటిని మరల నొకటాకటిగ నెంచుచు గొన్నిటిని నాసికయొద్దనుంచి మరల క్రిందవేయుచు సాధువు కొంతకాల ముండెను.

రోహిలాలు బీటిని జేరుచుండిరి. సాధువు మెల్లగ సాలనుండి యారామములోనికి బోయి యొక చెట్టునీడను గూర్చుండెను. అత డట్లంతకాల ముండెనోగాని యొందు మానసి యాయారామములోనికి వచ్చుధ్వనిని విని యతడు

ముఖము నలుమూలలల దిగిపెను. రోజాబీ వాల్చినతలతో నావైపున కొచ్చుచుండుట సాధువు గుర్తించెను. సాధువు శరీరము కంపించెను. అతని చూపులు వ్రాలెను. కాని యతడు చిత్తమును జిక్కబెట్టి యాసుందరి సోయగముచు నయనముల గోలసాగెను. రోజాబీ సాధువున్న చెట్టును దాటి యొకటి రెండడుగులిడెను. ఆమె సాధువుయొనికి గుర్తించలేదు. సాధువు “బిడ్డా! ఎటపోయెదవ”ని రోజాబీని బ్రశ్నించెను. రోజాబీ తుగ్గివడి వెనుకకు జూచి యచట నాగిపోయెను. ఆమె ప్రత్యుత్తర మీయలేదు. సాధువు, “భీతికి కారణంలేదు. ఒక్కనిముసము నిలుపుము.” రోజాబీ యాసాధువు నామూలాగ్రముగ జూచినది. అతని యందమున కబ్బురపడసాగెను. సాధువామె మానమునకు గినుక జూపకయే, “చానా! నేసాధువునని యాలోచించుచు న్నావా? ఒక్క విషయమున్నది నీతో ముచ్చటించవలెన”ని బలికెను. రోజాబీకి వెరపుగాని భయముగాని కలుగలేదు. ఆమె యతని సమీపమునకు వచ్చినిలచెను.

సాధువు, “మూడుజగముల మోహింపజేయు నీయందము ప్రశంసనీయము. నీయందమునకు నామనము చలించినది. నీయందు బద్ధానురాగుడనైతిని. నాకోరిక మన్నింపుము నీవు కన్యపు. నాకోరిక మన్నించిన నీకెట్టిదోషము రాకుండ జేసెదను”

రోజాబీ “సాధూజీ! మీపలుకులు నాకర్థమవుటలేదు. మీ ప్రేమ విశ్వజనీనము. ఒక్కవ్యక్తిపై మీరంత బద్ధాను రాగులవుట అనుచితము. నన్ను క్షమింపుడు. నేబోయెద”

సాధువు “పోవలదు. నిన్నుజూచినది మొదలు నా యోగ సాధన వట్టిటగలసినది. ఆభంగమునకు నేచింతిల్లు ఒక్కసారి నీవు నాకానందమును గూర్చినచో”

రోజాబీ “ఆకసమున పక్షులు భూమిపై పచ్చని యీనెట్లు మీకానందమును గూర్చుటలేదా? గూర్చినవాని నెట్లు మీరు కాంక్షించుచున్నారు?”

సాధువు “జాలమున కాచర్పలు? నే నహింసలేను. ఊ అనుము. ఇచట అనుకూలముగనున్నది.”

రోజాబీ “నన్ను మీరు ప్రేమించుటకు నేత్రజ్ఞురాలను. కాని మిమ్ము నేప్రేమించుటలేదు. అందులకు క్షమింపుడు” సాధువునకేమియు దోచలేదు. రోజాబీ “సాధూజీ! ఈశరీరము నశించునది. దీనియందు మమత కలుగుట మీవంటివారికి తగదు. అన్నియు వర్జించియుండు మీకు భోగమేల? ఆతలంపులేల? నాకు శలవిండ”ని ముందునకు బోవుటకు మారుగ రోజాబీ వెనుదిరిగి వెడల నుంకించెను. సాధువు తత్తరమున నిలువబడి “బిడ్డా! నాయాశఫలింపచేయవాడి నాకు సర్వమును తెలిసినను నీముఖము తొలుతచూచినదిమొదలు నాబుద్ధి నశించినది నాజ్ఞానమిక పోయినది నామనము దుర్బలత్వము నందెను. ఇవన్నియు

దెలిసియు నే నేమియు చేయజాలకుంటిని. నాయీకోరికకెదు రీదజాలను. నిన్న పూర్తిగ నాశీర్వదించెదను నాకోరిక మన్నింపుచు”ని జాలిగొలుపునట్లుగ బలికెను.

రోజాబీ, “సాధుజీ! బిడ్డపై అట్టికోరిక కోరదగద”ని పలుకుచు పరుగున బననైపునకు బోయెను.

సాధువామె పారిపోవుటకు గుపితుడయ్యెను. ఆమె కొంటెతనమునకు గినిసియు నాకొంటెతన మందద్భుతసోయ గముచు గాంచినట్లత డూహించెను.

౬

జీవితమందలి యొక్కొక్క యనుభవ మొక్కొక్క రీతిగ బరిణమించును. ప్రపంచమొక నవరసపూరితమగు కావ్యము. జీవితానుభవములు పాఠములు. నాటిని మనము జేసికొనుటలో నున్నది జీవితకూర్పు. అగుభావములనుయుక్తముగ నన్వయించుకొనిన రో నున్నది జీవితదోహదము. యుక్తి సమన్వయమున కాధారము. కాని యుక్తితో నెట్టి యనుభవమును వెనుకకు దోయరాదు. మానవవృద్ధి కే యనుభవము వ్యతిరేక్తముకాదు. పండియైనను చెడ్డయైనను మున్ముందు మంచికీ దాడిచూపును.

రోజాబీ సాధువుల సంఘటనము రోజాబీకి భేదమును గలిగించెను. ఆమెకు దన సౌందర్యముపై రోతబనించెను. ప్రపంచమున మరెవ్వరైన నట్టి పొగడ్డలను వినిన గర్వింది

యందును. ఎందుకులేని ప్రపంచము శ్లాఘించునపుడు గర్వించి తుదకు గర్వభంగము నొందినాడు? స్తుతిశ్లాఘ్యములు అణకువ కుపాధిగ జేసికొనుట దుర్లభము. కాని యదియేనీతి. రోహిణీ గర్వించలేదు. ఆమె యణకువ మాట మరచి భేదమునబడెను. ఆమె యందము సాధువునుగూడ కదల్చినది. ఒకప్రక్కయెఱుఁగి పొగడ్తలు, ఒకప్రక్క ప్రేక్షకుల కుతూహలము, ఇంక వైపునుండి కొత్తనంభురణ. ప్రేక్షకులు గుంపులు గుంపులుగ నామె చుట్టు జేరుట జ్ఞప్తికిరాగ తన సౌందర్యమే యాగుంపు నాకర్షించుచున్నదని యామె కవుడు దెలిసెను. తోడనే యామెకు మరల యాచనకై ప్రపంచము బోలె బోవకూడదనియెడి సంకల్పము కలిగెను. ఆమె తన లావణ్యవదన మొరుల నాకర్షింపకుండ నుడువముల జేయనమకట్టెను. కాని యెట్లా లావణ్యతను మరగుబరచుట? ఈనమస్య. వీడకుండగనే శ్రీరామమూమె యెదుట నిలచిట్లాయెను. ఆమెసహజ ధీరత నడలిపోయెను. మియ్యా ప్రణయభాషణము లామె కర్ణపుటముల బ్రతిధ్వనించుచుండెను. ఆమె యతనికిచ్చిన బ్రత్యుత్తరము లెఱుఁగ నామె స్మృతికివచ్చెను. ఒకేవ్యక్తిపై ప్రేమనుంచుటగాని నుంచమనుటగాని స్వార్థమనుపించుకొనదా? అవును. కాదుకూడ. ఇదమిద్దమని యిపుడామె చెప్పజాలకుండెను. శ్రీరామము నొక్కసారియే జూచినది అతొలిచూపుతో నామె మనమతనియందు లీనమయ్యెను.

ఆమె స్వరమును మియ్యాయెదుట గంపింపజేసినదాభావమే. అపుడా భావమస్పష్టము. ఇపుడామె యొకవ్యక్తిని బ్రేమించి నట్లు స్ఫుటముగదోచెను. ఆభావ నిజరూపము నామె గుర్తించినది. విశ్వానురాగ మేమైనది? ఆమె యాలోచించినది శ్రీరామమును బ్రేమించుటయందు దొసగులేదని యామెకు దట్టెను. సౌందర్యము నామె యుపాసించుచున్నది. ఆమెమనో పరివర్తనము వర్ణించుట కష్టము. అప్పటి కామె ప్రేమించుటయే నామెకు దెలిసినది. ఆ ప్రేమవలన జనించునదేమి యని గాని యదెట్లు పరిణమించునో యనిగాని యామె యాలోచింపలేదు. ఆలోచించుట కామె స్వభావమొప్పుదు.

కాని మున్నెన్నడులేని సిగ్గామె నావరించినది. ఆసిగ్గులో నామె ప్రేమ వృద్ధిపొందసాగెను.

రామయ్యలో సంక్షోభములేదనినది. శ్రీరామం భవనమును విడిచినతరువాత ననేకయాలోచనలలో నతడుమునిగి యొకయొడ్డునకువచ్చెను. అతనికిరోజాబీ సందర్శనాభిలాష మిక్కుటమవ నాబీటిసమీపమున దిరుగాడ నారంభించెను. సాధువు రోజాబీల సంభాషణ నతడు ఆమూలాగ్రముగ వినెను. రోజాబీయొక దేవతయని యతడూహింపసాగెను. ఆమెనిశ్చల భావములకాతని మనసుపొంగెను. కాని సాధువునకు స్త్రీవాంఛలుగుట వింతగదోచెను. సాధువుపై గల గురుభావము కదలుచుండెను. అతనిప్రేమ జ్ఞప్తికి వచ్చెను; శ్రీరామంపైగల యనుమానముమాట మరువ

లేదు; మియ్యగాధ కండ్లయెదుట గన్పట్టుచుండెను. ఇందరి మనముల నాకర్షించుట కాఠోజాబీపై నతనికి జాలిగలిగెను. ఒరుల నాకర్షించుటలో నామె యిచ్చలేదు. ఆమె అయిష్టత గూడ నతడెరుగును. కాని యందరామెచుపీడించుట బాడి కాదని యతడెంచెను. సాధువు ముఖ్యముగ దుర్బలుడగుట కతడు సహించలేదు.

౧౦.

కాలమొకరికై వేచియుండునది కాదు. ఒకరియొజ్జ ననుసరించునదికాదు. కార్యములన్నియు దానిపై నాధార పడియుండును. కాలములేనిదే జీవితమేలేదు. ఆకాలమే మనలను నియమబద్ధులను జేయుచున్నది. దానిభాగమగు దినమొకేమాదిరిగ నడచుచున్నది. దానికి పరిమితిగలదు. దినపరిభ్రమణములో వ్యత్యాసముండదు. కాని యాదినమే కొందరి కొకక్షణమువలె గడచిపోయిపట్టుండును, మరికొందరికొక దినమొక యుగమువలెనుండును. మానసికావస్థలు బట్టి యట్టివ్యత్యాసము కలుగునుగాని వ్యత్యాసము నిజము కాదు.

శ్రీరామం సాయంకాలమునకై వేచియుండెను. అతడెన్నిసారులో గడియారమును జూచెను. అతనికి కాఫీ సహించలేదు. నూర్పునిపై శ్రీరామమునకు రోషముకలిగెను. గడియారము సరిగనడచుచున్నదో లేదో సనియెడి యాలో

చన. నిముషములే దీర్ఘము లనిపించుచుండెను. ఎట్టకేలకు సాయంకాల మవజొచ్చెను. శ్రీరామం తనతలంపుల కను వగు వేనమువైచుకొని యింటినుండి బయటకు బోవ వీధి లోనికివచ్చెను. వచ్చునరికొకమిత్రుడు బైస్కిలునుండి దిగి, “శ్రీరామం! నా కబురందలేదా? సిసీమాకొస్తావా?” అని యడిగెను. శ్రీరామమునకా మిత్రుడొక భూతమువలెను మిత్రునిపలుకులు పిడుగులవలెను దోచెను. మిత్రునకేసాకు జెప్పియైన దప్పించుకొనవలెను. మిత్రుడు మరల, “ఏ మోయ్! ఆలోచనలోపడ్డావ్? అ) ప్రశ్నించెను. శ్రీరామం జవాబుచెప్పక తప్పినదికాదు - “ఆలోచనేంలేదు. ఒక కార్యంకొరకై పోతున్నా- నీకబురందలేదు. ఉదయంలగా యతు తలదిమ్మగానుంటే ఇప్పుడే బయలుదేరా? ఆపని చూడకపోతే చాలానష్టం కలుగుతుంది రేపొస్తా లేక పోతే రెండోషోకివస్తాన”ని శ్రీరామం పలికెను. మిత్రుడు, “ఈషోకే అంతా పోదామని నిశ్చయించాం. అదీ కాక సిసీమా మేనేజరు కొంచెం గోరోజనం వున్నవాడిలా అవపడుతున్నాడు.”

శ్రీరామం “ఈవేళేఅల్లరి? అయినాచూదాం. నువ్వు పద. శర్మతోచెప్పు తరువాత కలుసుకుంటానని” పలికి వీధి లోనికివచ్చెను. మిత్రుడుకూడ వెడలిపోయెను. మరలనట్టి యాటంకములు కలుగకుండ శ్రీరామం చిన్నచిన్న సందు గొందులనంటి నడువసాగెను.

‘జీవితములో తలవనితలంపుగ జరుగు విషయము లున్నవి. ఇష్టములేని కార్యమునందు బనిచేయవలసిన యపు సరమున్నది మనజీవితము మనయధీనమునం దుండదు. సంఘమానవునకీ పాట్లుదప్పవు

రామయ్య యధారీతిగ రోజాబీ యవలోకనామృత పానమునకై దిరుగాడుచుండెను. శ్రీరామం భవనతాళములు దీసియించుమని చెప్పటచే నతడంతవరకు శ్రీరామమునకై వేచియుండెను. శ్రీరామ మాభవనమున కెవ్వరినో మిత్తులనుదెచ్చి యటబనజేయించుటకలదు. కావున నతనియప్పటి యనుమాన మెట్లున్నను శ్రీరామమే యతిధి నైన నాడు గూడ దెచ్చుననియెడి యాలోచనతో నప్పటివరకు వేచి యుండి యతనిజాడగానక రామయ్య స్వసుఖమునకై బయలు దేరెను. అప్పటికి గొంతతడవగుటచే రామయ్య వడిగ నాయారామవశేషమును జొచ్చునరి కొక చెట్టుక్రింద నిరువు రేకాంతసంభాషణలో నుండుటగ నెను. అంతసతఙ్గాక చెట్టు మరుగుననిలచి యారెండువ్యక్తులను జూచుచు వారి సంభాషణ క్రమమును వినుచుండెను. రోజాబీ మియ్యాలేమో చెట్టుక్రిందగూర్చుని యున్న వారనియతని మొదటియద్దేశ్యము కాని వారిసంభాషణధోరణినిబట్టి యాయభిప్రాయము మార వలసి వచ్చినది. రామయ్య మొదటవినినది రోజాబీపలు కులు, “నాజీవితమున నితరుని ప్రేమించుటకిదియే మొదటి

సారి. మాతండ్రిపైగల ప్రేమవేరు. నాయీనూతన ప్రేమకు మీరేకారణము. ఈప్రేమ ఎంతగానాలోచించినను ఫలితమును గాంచదనియెడి భయము కలిగెను. ఏలన? నేనొక విహంగమును. హారమెచట దొరకిన నేనచటికి పోవలసినదే. నాకు స్థిరవాసరమునకు తావులేదు. అది పొసగదు నాకు మీరందరూని ఫలము. మీరు సద్వంశమువారు. నాతోరికల నందుచే ముందుకు సాగనీయదలచలేదు.” ఇవి రోజాబీవలు కులు.

రామయ్యయావలుకులకుసంతోషించెను. ఆమెశ్రీరామమును బ్రేమించెనని యెట్లెరుగును? ఆపలుకునది రోజాబీయని దెలుసుకొనుట కతనికెంతయోసేపు పట్టలేదు. కాని రెండవవ్యక్తిని బోల్చుకొన వీలుకలుగలేదు. ఎవరైన నేమి రోజాబీయొక విధముగ నతనిద్రోసిపుచ్చు యత్న మొనర్చుచున్నదనియే నతనిభావము.

రెండవవ్యక్తి “నీఊహలు పిచ్చివి. నామనమంతయు నీకర్పించితిని. ఇకనీకోర్కెలను సాగనిచ్చుట కభ్యంతరమేమి. నారాణివైనచో నిన్నెంతయైన సుఖపెట్టెదను.” ఆకంఠస్వరము పరిచయమైనదే. బాగుగానాలోచించి యది శ్రీరామముదని రామయ్యపోల్చుకొనెను. అతడు ఉగ్రమూర్తియై యారంగముననురికి తనవలపులరాణిని తనమనోదేవతను వంచించుట కుద్యమించిన శ్రీరామమునందుండి

తరువాత సిద్ధు డయ్యెను. కాని వివేకి రెండవ యాలోచన లేనిదే నేపనినిజేయదు. రామయ్య రెండవ యాలోచన నా రంగపరిమాణమును జూచుటయే. ఒకవేళ నాతడానయా వేశమున కంతరాయముగూర్చిన రోజాబీకోపించి యతని స్వల్పసుఖమునుగూడ పాడుచేయు నేమో. రామయ్య ప్రేమ యందొరులతో పోటీచేయుటలేదు. అతనికిర్వ్యలేదు. అతని యాత్మసాక్షిగ నామెను బ్రేమించెను. ఆమోహనమూర్తిని జూచి యానందించుటయే నతనికిదృష్టి. ఇక నెవరితో పోటీ? కాని యతనిపై నావేశమయినది ముగ్ధయగు రోజా బీని ప్రాపంచక మాయాజాలమునందు దగుల్కొనకుండ జేయవలెననెడిది.

శ్రీరామం “నీప్రేమకు నేకృతజ్ఞుడను. వెరిగోరిక గలిగి నేభ్రమించుచుంటినని భావించితిని. నీపొందెట్లు నను కూడునని యాలోచించితిని. నీపరిచయమైన నాకుకలుగుట కష్టమని భావించితిని. మిగుల వ్యధజెందితిని. నామనో వాంఛ నన్నూపియూపి మొండికైర్వము నాకిచ్చుటచే ఈ నాడు నీసాన్నిధ్యమును చేరగలిగితిని. ఇది దైవనిర్ణీతము. కాకున్న కలలోనైన నింతసులభముగ నిట్టిసంఘటన కలుగు నని నేనూహించలేదు. నీవదదాసుడను.” రోజాబీ, సిగ్గున తలవంచి యూరకుండెను. శ్రీరామం మరలనిట్లు బలికెను. “రమ్మ, ప్రేమనీ? ఆభవనమునకు పోవుదము - అచట నన్నియు ననుకూర్చితిని. నాతృష్ట మెండగుచున్నది.”

రోజాబీ, “వద్దు. అచ్చటికిపోవుటయన నాకు భయం కలుగుతుంది. ఇక్కడ నేకూర్చుని మీ మధురాలాపములను విననిండు.”

శ్రీరామం “ఎంత బేలవు! మధురాలాపము లక్షయ ములు. ఎందున్ననూ అవి లభించును. నీపరిష్కృంగసుఖము నాకు కలుగనిమ్ము.”

రోజాబీ, “అంతయు నొకకలగావుంది. నీవు పలుకు చుండుము. నాయీసంతోషమున కడ్డు పెట్టకుము. నన్ను నీవు ప్రేమించితివి. నాజన్మ తరించినది. ఈభావములో నెంతమాధుర్యముంది. నేప్రేమించినయతడు నన్ను ప్రే మించినాడు. నాప్రేమ వ్యర్థముకాలేదు. నేధన్యురాలను, అహా! మరొక్కసారి పలుకుము. నాశరీరము నీమాటల కువులకించుచున్నది. మరియొకసారి విననిమ్ము.”

శ్రీరామం “ప్రేయసీ! మాటలతో ఆకలి దప్పలు తీరునా! తీరవు. పద ఆభవనమునకు ననుష్ఠించెదను”

రోజాబీ “ఎందులకా ప్రార్థన”

శ్రీరామం “నిన్నటు రమ్మని”

రోజాబీ “అదెందుకు!”

శ్రీరామం నివ్వెరపడెను. కాని యంత సావకాశము లభించిన నతడూరకొనువాడుకాదు. అతడు, “ఎందుకనా నీవు అడుగుట. నీకు నిజముగ తెలియదా?”

రోజాబీ “తెలియను.”

శ్రీరామం “మన ప్రేమ మాటలసంయోగముచే వృద్ధిగాంచదు. నిజముగ నీ ప్రేమ వృద్ధిగావలెనన్న ననేక రహస్యములున్నవి. ఇది తావుకాదు”

రోజాబీ “నా ఆలోచనలకు తావిమ్ము. మనము చూపువలన ప్రేమించుకొంటిమి. మానసికముగ నా ప్రేమ వృద్ధి అయినది. ఇందు రహస్యము మిగిలియుండుటకు తావేదీ?”

శ్రీరామం “ప్రేమబద్ధులు దూరమును సహింపలేరు వారి కలయికయే ప్రేమ ఫలితము.”

రోజాబీ “ఈ అనుభవాలు నాకుకొత్త. నాకు ఆలోచనకు వ్యవధినిమ్ము”

యువకుడు మారాడలేడు. నలువైపుల నొక్కసారి జూచి యామె హస్తము నతడు గ్రహించెను. దాని నతడు ముద్దిడుకొనెను. రోజాబీ కంపించుచుండెను. ఆమెకు సిగ్గు కూడ ముమ్మోరమాయెను. ఆమె చేయిని పెనుకకులాగు కొనెను. ఆకొన్నసింగమువలె శ్రీరామముండెను. అతనికి రోజాబీ దేహకంపముతో బనిలేదు. ఆమెసిగ్గు స్త్రీల లక్షణముగ నతడు భావించి యామెకు జేరువుగ జరిగి యామెను దన బాహువల్లికల బంధించి ముద్దులశతమును గురిపించెను. సింగపుధాకకు భీతిజెందిన హరిణమువలె రోజాబీ యుండెను.

సమయముజూచి యామె శ్రీరామం హస్తములనుండి తప్పించుకొని నిలువబడెను. శ్రీరామం తత్తరమునలేచి “రోజా! వక్కసారి ఆభవనమునకురావా!” అని దీనముగా వేడికొనెను.

రోజాబీ “నేడువలదు.”

శ్రీరామం “అయిన నేడువలదు. రేపు తప్పకరమ్మ నేనచటనే నీకొరకు వేచియుండెదను”

రోజాబీ యటనిలువ లేక బరుగున దన గుడారమునకు బోయెను. శ్రీరామమునకు రోజాబీ బాకువెరపు లేకున్న నేమి చేయువాడో? రోజాబీ వెడలుటజూచి యతడుస్పృహ వెడలిపోయెను.

ఒక చెట్టువెనుకనుండి రోషమున శౌకవ్యక్తి వడిగ నాతనివైపునకు బోయెను. కాని శ్రీరామము నతడు కలసుకొన లేకపోయెను.

౧౧

పండుకొనియున్న రోజాబీకి నిదుర యావహించినది. ఆమెకు నిద్రాభంగము కాకుండా నాచేరువున నెట్టిశబ్దము గాకుండ జేసిరి. ఇట్టివి నిత్యము జరుగునదే. అందువలనలేదు రోజాబీ నిద్రాభంగముగ నే యుండెను. ఆమె శ్వాస యందులకు నిదర్శనము. ఆభాగనిద్రా నేమిగాంచెనో నామె చిఱునవ్వు నవ్వెను. ఆచిఱునగవుతో సరిపోవలేదు. ఆనిదుర

గాంచివ నయనములుదప్ప యొడు ముఖాబ్జమంతయు భావప్రతిబింబిత మగుచుండెను. స్వప్నమందులకు గారణమని వేరుగజెప్ప నాసరములేదు.

ఆ కలమధురమగునదని యుదయమున మేల్కొంచిన రోజాబీ చూపులు జాటుచుండెను. ఆమె ముఖమందెప్పటి తేజోత్సాహములకుదోడు నూతన కళయొకటి చూపట్టుచుండెను. ఆనందము, సంతృప్తి యాశూత్స కళాభావములు. ఆమె పట్టణములోనికి బోగూడదనియెడి నిశ్చయమును మరచినది. పట్టణములోనికి బోయినది. ఎప్పటివలె ప్రేక్షక సమూహము నడియాడుచుండిరి. ఎందుండి వచ్చెనో ముసలిది కూడ నామూకను జేరెను. ఆమె లోనికిబోవుటకు బిల్లలల్లరి జేయుచుండిరి. రోజాబీని సమీపించుట కామె ప్రయత్న మొనర్చుచుండెను. రోజాబీ యాదృశ్యమును జూచి మెల్లగ నాముసలి దానిని జేరబోయినది. త్రోవకడ్డముగానున్న ప్రేక్షకులు బ్రక్కలకొరిగి యామెకు ద్రోవనిచ్చిరి. రోజాబీ ముసలియామె కరము నొకదాని నందుకొని తనసఖయుండిన స్థలమునకా ముదుసలి పోవచ్చెను. ముసలిదాని యానందము నకు మేరలేదు. కాని యా యానందముతో నశ్రువులు జలజల రాలమొదలిడెను. అవి యానందాశ్రువుగావు. ఆమెకు దుఃఖముకూడ గలిగినది. రోజాబీ సఖితో నృత్యము జేయ సాగెను. అలభ్యమని నిరాశజెందుచున్న ముసలియామె

రోజాబీ కటాక్షమునకు లోనయ్యెను. ఆమె నిశ్చయముగ దనకూతురే. కాని తనమాట విశ్వసించువారెవరు? ఆమె మరల తన జనుల గలయబోవునపుడు తనగతియేమని ముసలమ్మ విలపించుచుండెను. రోజాబీకా ముసలీదానిస్థితి మిక్కుటమగు దుఃఖమును గలిగించెను. రోజాబీ తన చెలితో “నాకు తలనొప్పి యగుచున్నది. నే బనకుపోయెదన”ని జెప్పి యూస్థలమును బాసిపోవుచుండెను. ఆమెచు ముసలిది వెంబడించుచుండెను. కాని రోజాబీ గమనమున కామె నిరుత్సాహముజెంది వెనుకబడి కూలబడిపోయి “నానూర్జా! ఆశ చూపించి వెళ్ళిపోతున్నావా? మనయింటికి రావూ? చల్లి ఆన్నంతినిపించెదను. పక్కనున్నవారి ఆపుపెయ్యిని చూపిస్తా. ఆకలిలేదూ నీకు? నాచేతితో తిన ఇష్టంలేదుకాబోలు.” అని యేమేమో పలుకుచు నేడ్చుచుండెను. రోజాబీ చెలి కత్తెకూడ నొంటిగ సంచారముజేయ నుత్సాహములేక వెనుకనే వెడలిపోయెను.

రోజాబీ బీటినిజేరుసరి కందొక రిద్దరుపిల్లలుదప్ప మరెవ్వరునులేరు. ఆమె యాపిల్లలను బలుకరించకయే గుడారములోనికిబోయి యొకమంచముపై పరుండెను. ఆమెవెనుకనేవచ్చిన నామెసఖి యామెదేహమును స్పృశించి వేడిమిగానక “అక్కా! ఏమి వెళ్ళిపోయి వచ్చావు? తలభారముగావుందా. ఉష్ణంవంటేనట్టుంద”ని పలికెను. అందులకు

రోజాబీ “చెల్లీ! తలభారంతప్ప మరేమీలేదు. కొంచం మంచినీళ్ళ నందుకొ. నిద్రపో తే భారంతగ్గుతుంద”ని సమాధానమిచ్చెను. అంత నారెండవయవతి మంచినీళ్ళనియ్యి రోజాబీ వాటిని దాగి కండ్లుమూసుకొనెను. రెండవయామె జాబీ. ఆమెమెల్లగ గుడారము వెలుపలకు వచ్చినది. రోజాబీ యెంతప్రయత్న మొనర్చినను నిదురరాలేదు. ఆమె జీవితమునందు మున్నెన్న డనుభవించని మనోతాపము నామె యనుభవించుచుండెను. ముసలిదానికిని యామెకును గల సంబంధమేమి? ఏమిటలోచించిన నేసంబంధమామెకు దోచలేదు. తరువాత శ్రీరామం జ్ఞప్తికివచ్చెను. అతడా రాత్రి భవనమునకు రమ్మనియెనే. ఆనందమున దుఃఖము దుఃఖమున నానందము. వీటినిమించిసిగ్గు. ఆమెయూలోచన లలో వీటికి స్థానమున్నది.

శ్రీరామం ఎవడు. అతనిసంఘమునకాతని పేరేమ తెలుసునా. తన్నాతడు పెళ్ళియాడుట సంభవించునా? సంభవించినవారికి సంఘములోకలిగెడి స్థానమెట్టిది. తన వారా వివాహ మంగీకరింతురా? అంగీకరింపరు. వలదు పెండ్లి వలదు. తనతండ్రియడ తానేమియు దోహముచేయ లేదు. అతనిచెలిమియేవద్దు. నేడుండి రేపావట్టణమును వదల వలసిన తానొకపట్టణ స్థిరవాసితో, జెలిమిజేసిన దుఃఖము పొందించునుగాని సుఖమెట్టబ్బును. సుఖముభావమాత్రమే.

పవిత్రమైన తలంపులతోడనే సుఖమునొందుట శ్రేయము. నిన్నటి యాలింగనాదులంకితముగాలేదే దేహమున. వాటిని దలంచుచుండినగదా వాటియూనందసుఖము స్థిరమగుట. అట్టితరి యీదేహమునతని కర్పింపనేల. చిత్తమున నారాధించు భగవంతుని, ప్రకృతిని, కులాచారములను వదలి యస్థిరమగు దేహసౌఖ్యమునకు దాసులగుట నీతిగాదు. ప్రేమను సంకుచిత మొనర్చుటయూ. నూతనబంధనములను స్వతంత్రించి కలిపించుకొనినవాని పరిణామ మెట్లుండునో. అయ్యో. మియ్యో ఎంతకాలమునుండి తనప్రాణము నర్పింప నున్నాడు. స్వజనులతోనుండి యాచారముల కనువుగ సంచరించుటకతని జేపట్టిన వీలుండునే. వానిని నిరసించడమైనది. భావికాలమెట్లుండునో! ఇవి యామెయూలోచనలు.

పది దాటినది. రోహిలాలందరు గుడారములనుజేరిరి. రహీంట్టుల్లాకూతు మన్వస్తవిని పరగునబోయి యామెనుంచముప్రక్క బదికిలబడెను. అతడు రోజాబీశరీరమును దాకుటతోడనే రోజాబీ కండ్లనువిప్పి త్రొడ్డినిజూచి లేచికూర్చుండెను. రహీంట్టుల్లా యశ్రుపూరిత నయనములగాంచి యామెకూడ దుఃఖించెను, రహీంట్టుల్లా కన్నీరుదుడుచుకొని “బిడ్డా! ఎప్పుడూలేని ఈయవస్తయేమిటి? ఏమిటమ్మా నీబాధ? చెప్పుముతల్లీ చికిత్సచేతును. నీవువడుకొనియుండిన మాఉత్సాహము తగ్గును. నాజీవితమునకు నీవు దివ్యజ్యోతి

తివి. నీయస్వస్థత నామనస్సును కలతనొందించుచున్నది.

తల్లీ! చెప్పము. తలభారమా?" అనియడిగెను.

రోజాబీ, "బాబా! ఏమియులేదు. కొంచెం తల భారమనిపించింది. విశ్రాంతివల్ల తగ్గిపోయింది."

రహీంటుల్లా "నేటినుండి నీవు పైకివెళ్ళవద్దు. నాశరీరంలో దారుఢ్యముండినంతకాలం నిన్ను కాలు కదప నీయను."

రోజాబీ, "దాదా! అదిచూతాం. ఈయస్వస్థత నీకంతబాధ కలుగజేయుటతప్ప. నీదుఃఖము నాకుదుఃఖమున కలిగింపదా. నీశ్రమ నాకుశ్రమను కలిగింపదా."

ఇట్లువారు సంభాషించుచుండ మియ్యా మున్నగు వారా గుడారద్వారమువద్దకువచ్చి యామెకుశలతనుగూర్చి ప్రశ్నింపసాగిరి. మియ్యా దీనవదనుడై యుండెను. రహీంటుల్లా వారిప్రశ్నల కుచితయుత్తరముల నిచ్చుచుండ రోజాబీలేచి బయటకువచ్చెను. ఆమె యెప్పటియుత్సాహమును దెచ్చుకొని వారితో పలువిధముల సంభాషించుచుండెను.

జాబీ ప్రసంగవశమున మునుసలి వృత్తాంతమును దక్కిన రోహిలాలకు వినిపింపుచు, "అబ్బమ్మి అక్కకోనం వచ్చినట్లు ఆమెనమీసానికి వస్తూవుంటే పిల్లలు అల్లరిచేయడం మొదలెట్టారు. అంత అక్కవారిని తప్పించుకొనిపోయి

ముసలిదానిని మేమాడుచుండిన తావునకుతెచ్చి నిలిపింది. ముసలిది యేడవడం ప్రారంభించింది. అక్క ఆటమాని తల భారంగావుంద”ని వచ్చివేసింది. ఆషాఢీ యావృత్తాంతము నందుకొని “నిన్నకూడావచ్చింది. అదిపిచ్చివి. మానూర్జా నువు నవ్వుకావాఅని రోజాబీ అడిగింద”ని పలుకసాగెను. ఆవిషయములందరికి వినోదమును గలిగించెను. రహీటుల్లా తలవ్రాల్చి దీర్ఘవిచారమున బడెను.

౧౨

శ్రీరామం యుల్లాసమున కంతములేదు. ఆనాటి యుత్సాహమతని యందెన్నడును బాడగట్టలేదు. ఆయుల్లాసమున నతనిదైనికచర్యల నతడు మరచిపోవుచుండెను. ముకురము ముందతడు గూర్చుని యెన్నిసారులో క్రాపిండును సవరించెను. కాలకృత్యములను దీర్చుకొనునపుడు స్నాన మొనర్చునపుడు భుజించునపుడు నతడు జూపిన తొందర నవ్వు పుట్టించును. కాని వాటిని ముగించి కుర్చీపై గూర్చునిన నద్దమే శరణ్యమగుచుండెను. వేషమును నవరించుకొనుటలో వెళ్ళబుచ్చిన కాలమధికము. ఇంకను దనివిదీరుటలేదు. ఎంత యో నూతనఫక్కిని సవరించుచుండెను.

వీధిలో నెవరో తనకై బిలచినట్లయిన నతని యుల్లాసమునకు కొంచముగ భంగము గలిగెను. పిలచినవారు మారాడకున్న బోయెదరని యూరకుండెను. మారాడకుం

డిన కొలది పైనుండి పిలుపు వినబడుచునే యుండెను. శ్రీరామంతండి యాపిలుపుల కులికిపడి వీధిలోనికి మెల్లగ బోయి యవరని యడుగ నాయాగంతకుడు, “మీశ్రీరామం లేడండీ, వక్కసారి నేవచ్చానని చెప్పండ”ని కోరెను శ్రీరామంతండి సుబ్బయ్యశ్రేష్ఠి. అతడు “నేనంటే ఎవరు నాయనా?” అనియడుగ రెండవయూతడు “శర్మను కూనపల్లివారి పిల్లాడినండ”ని సమాధానమిచ్చెను.

సుబ్బయ్యశ్రేష్ఠి “కూనపల్లివారి పిల్లాడివటయ్యా! మీచెల్లికి పెళ్ళయిందా.”

శర్మ “అయిందండీ.”

సుబ్బయ్యశ్రేష్ఠి “సంబంధం ఎక్కడిది”

ఈప్రశ్నలకు శర్మ విసుగుజెందుచుండెను. లోన శ్రీరామం సంతసించుచుండెను. శర్మ “మాడుగులండీ! శ్రీరామం ఉన్నాడండీ. ఉంటే వక్కసారిపిలవండి.”

సుబ్బయ్యశ్రేష్ఠి “ఉన్నాడ”ని చెప్పి లోనికేగెను. కుమారునకు శర్మరాక నెరిగించెను. శ్రీరామం వీధిలోనికి వెళ్ళకదప్పినదికాదు. అతడు వీధివసారాలోనికి వచ్చునరికి శర్మ “ఏమిరా! గొంతుకుపోయింది పిలిచేనరికి. అంతముస్తాబులో వున్నావేమ”ని యడిగెను.

శ్రీరామం “భోంచేసినతరువాత కునుకువచ్చింది.”

శర్మ “కునుకైతే పిలుపువినబడదూ? ముస్తాబులో వున్నావు వినిపించుకోలేదు. ఎక్కడికైతే నా ప్రయాణమా!”

శ్రీరామం “ప్రయాణమే.”

శర్మ “ఎప్పుడువస్తావు”

శ్రీరామం “అది చెప్పలేను.”

శర్మ “ఒరే సినేమాకొస్తానని యెక్కడికిరా యీ దూకేయడం?”

శ్రీరామం “కారణంలేందీ ఎప్పుడుతప్పించుకున్నా ? బహుశా రేపొస్తా. నేవచ్చినరోజు మనం అందరమీ కలిసి వెళ్దాం.”

శర్మ “సాయంత్రం వుండవైతే, సరే వెళ్ళిరా. నే వెళ్ళివస్తాను”

శర్మ వెడలిపోయెను. శ్రీరామం బొంకునకు సంతసించెను. ఎట్టి యాదర్శకము లున్నను దప్పదారిని సంచరించుట తటస్థించినదని యొకటి రెండు తప్పులుగ జెరగుచుండును. తన బొంకునకు శ్రీరామ ముప్పొంగుటలో నాశ్చర్యములేదు.

శ్రీరామం సినేమాకుబోయి మాట దప్పట కిచ్చగించలేదు. లోనికిబోయి యతడు మరింత యుత్సాహముతో కాలమునకై నిరీక్షించుచుండెను. మిత్రులను దప్పించుకొనెను. కార్యసాఫల్యత కెట్టియాటంక ముండదు.

అట దోటలో రామయ్య మరియొక ధోరణిలో నుండెను. “శ్రీరామమూర్తి నిన్నరాత్రి రాలేదు. పోతూ

రేపాస్థానని ఆపిల్లతో చెప్పాడు. నాకుమళ్ళీ కబురులేదు. నే నెందు కీయింటికి రానీస్తాను. ఈరాత్రి ఆశాభంగం అయితే రేపురాదు. రేపు ఇంకో ఎత్తు ఎత్తవచ్చు. ఆమాయలాడు రోజాను మోసం చేస్తున్నాడు. ఊళ్ళో బోగం అమ్మాయిలు సరిపోలేదు బాబుకు. పెళ్ళికూడా చేసికుంటాడుకదా ఎందుకీ మాయ. చూస్తూ, మళ్ళీ ఆపిల్లనలా తాకుతాడో. “అని వాపోయి జోచ్చెను. అది యెనతరువాత రామయ్య బీటి వైపునకు బోయి రోజాబీకొరకు నిరీక్షించుచుండెను. రోజాబీ గుడారములదాటి వచ్చునట్లులేదు. ఎంతవేచియుండినను ఫలితము లేదని యతడు నిరుత్సాహమునొంది కుటీరమును జేరెను.

ఉదయించిన భాను డస్తమింపకపోడు. శరీర పరి శ్రమకు వీగినవారును బుద్ధి నువయోగించి పనిజేయుటలో నలసి యాలోచన దోచక వేసరియో వేతనమునకు దగిన పనినిజేసితిమి చాలునింక యనియో నియమిత కాలము మీరిన దనియో తనులను ముగించు వారును గృహాన్యుఖులగు చుండిరి. బాలు రాటలలో నిమగ్నులయిరి. క్రమముగ నాకసము రుధిర కాంతులతో నిండుకొనెను. మరల నది నీలిమను ధరించెను. చంద్రుడు బ్రాగ్మిశను బైడిచక్రమువలె లేచుచుండెను. శ్రీరామము భోజనమును ముగించి యా రామమునకు బ్రయాణమాయెను. ఎంతయో దీర్ఘయాన

మొనర్చువాని పగిది యతడాయాన పడుచుండెను. ధైవము కాలికి మనోవేగముంచిన బాగుండెడిది. ఎంత త్వరగ నడచి నను నారామము దూరముగ గన్పట్టుచుండెను. వెన్నెల యాతని కావ్యనము నిచ్చుచుండినను శ్రీరామం దాని బాటింపలేదు. ఎట్టకేలకు శ్రీరామం ఆరామమును జొచ్చెను ముందురాత్రి రోజాబీని గలసుకొనిన ప్రదేశమును సమీపించునరికతని కందెవ్వరోయుండుట గాన్పించెను. అం దిరువురు మాటాడుచుండిరి. శ్రీరామం చప్పుడుచేయక నొక చెట్టు వెనుక నిలచి వారిసంభాషణ విన మొదలిడెను. రోజాబీ యెవరితోనైన నున్నదేమో, ఆమె యా యిరువురిలో నొకతెయైన ముందురాత్రి మాటలు మరచియున్నదేమో, లేక తనను మోసగించుటకట్టి రంగమును గల్పించినదో యనియెడి సంశయ మతని మనమును బీడింపసాగెను. ఆయిరువురు నీడనుండుటచే శ్రీరామం వారిని గుర్తించలేదు. ఇంతలో వారిలోనొకరు “సాయబయ్యా! ఏపూళ్ళోనైనా ఇన్నాళ్ళుంటే కిట్టబాటుంటిందా” యని రెండవవ్యక్తి నడుగు చుండెను. రెండవవ్యక్తి యా మొదటివ్యక్తి పలుకులకు సంతోషించనివానివలె మౌనమూనియుండెను. మొదట వ్యక్తి యట్టివానితో మాటాడుట యెందుకని వెనుకకు బోయెను. ఆపోవునపుడు శ్రీరామం వానిని రామయ్యగ గుర్తించెను. రెండవవ్యక్తి కూడ నాచెట్టునువిడిచి బీటి

లోనికిపోయెను. అవ్వక్తి రోజాబీ కాదని యెరిగి శ్రీరామం భవనమునకు పోయెను. రామయ్య యింకను భవనమును జేరక పూర్వమే శ్రీరామం భవనమును జేరుకొనెను. అతడు హాలు ద్వారమును సమీపించి తలుపును దోయునరికది తెరువబడెను. టార్పిలయిటు సహాయమున నతడు లోనికి పోయి హాలంతయు జూచి రామయ్య మంచివాడని ధన్యవాదమున ర్చెను. మరల నతడు బయటకువచ్చి రోజాబీకై నిరీక్షించుచుండెను. ఇంతలో రామయ్య యచటికి వచ్చి శ్రీరామమునుజూచి యాశ్చర్యపడెను. రామయ్యను జూచి శ్రీరామం “రామయ్యా! నీవు చాలవిశ్వాసపాత్రుడివి. ఒక స్నేహితునకు ఈ యిల్లు కావలసి నిన్ను శ్రమపెట్టా. నీవు వెళ్ళు. అవసరమైతే పిలుస్తాన”ని పలికెను. రామయ్య హాలుతలుపు తీసియుండుట జూచెను. ఆరాత్రి శ్రీరామమును భవనములోనికి రాకుండ జేయదలపెట్టిన నతడు తాళమువైచుట మరచిపోయెను. ముందురాత్రి నుండియు నా తలుపెట్లయుండెను. ఇప్పుడేమి చేయగలడు రామయ్య? శ్రీరామంతో పొమ్మని చెప్పగలడా? చెప్పలేకుండెను. శ్రీరామం స్నేహితు డొస్తాడని చెప్పినది కల్లయని యతనికి దెలుసును. అయిన నేమనగలడు. ఏమనుటకును నోరాడుట లేదు. దైవము తనకు ప్రతికూలము వహించి యుండెననడి భావముతో రామయ్య మూగయై శ్రీరామం వెళ్ళిపొమ్మన గనే కుటీరమువై పునకు పోయెను.

రాత్రి తొమ్మిదియైనది. రోజాబీ మెల్లగ నాభవనమును సమీపించుచుండెను. ఆమె యెంతమెల్లగ నడచుచుండినను నెండినయాకులపై పాదములు బడునపుడా నిశ్చల సమయమున ధ్వని బాగుగ వినబడుచుండెను. శ్రీరామం యాశ మెచ్చాయెను. ఇంత నాచప్పు డాగిపోయెను. శ్రీరామమునకు వాయుదేవునిపై కోపముకలిగెను. వాయువుచలనమున నాకులకు ధ్వనిగలుగజేసి యతనిని భ్రమింపజేయుచుండెనని యతడుకోపించెను. కాని మరల ధ్వని వినిపించెను. అది పదధ్వని. శ్రీరామమునకు మరలనాశకలిగెను. ఆయాశ ఫలించిన దనునటుల రోజాబీ యతని దృక్పదమునబడెను. నిర్మలాకాశమున రేరాజెల్లువెలగుచుండెనో నట్లారోజాబీ యాధవళ చంద్రకాంతులందు విరాజిల్లుచుండెను. ఆమెను జూచి శ్రీరామం వసారపైనుండిదిగి యామెకాహ్వనమొనంగుచు ముందునకుపోయి యామెదక్షిణహస్తమును గ్రహియించి యాభవనమునకు భవనపుహాలులోనికి దీసికొని వెళ్ళెను. హాలును కరదీపికతో బ్రకాశింపజేయుచు శ్రీరామం రోజాబీని సోపానద్దకు గొనిపోయెను. రోజాబీ యప్పటివర కెట్టియాటంకమును జేయలేనిస్థితియందుండినను “నన్ను క్షమింపుదు. నాకు భయముకలుగుచున్నది. ఈ సుఖము స్థిరముకాదు. రేపుమేము వెళ్ళిపోవుచున్నాం. మాతండ్రి ఆజ్ఞ అది. ఆనంగతిచెప్పటకు నేవచ్చితిను”ని బలుక

సాహసించెను. శ్రీరాముండు మరునాటి వారిప్రమాణమునకు వగచెను. కాని మరునాటిప్రసంగ యపుడేలజచ్చించుటయని యామెతో, “నీకేమియు భయములేదు. చల్లకొచ్చి ముంత దాచినట్లున్నది నీసంగతి. కోమలీ! ఈనిర్జనప్రదేశమున మన ప్రణయాభివృద్ధికి పాటుబడుటలేన్న. శరీరమే స్థిరముకాదను నపుడు సుఖముస్థిరమని ఎట్లుచెప్పగలను. కాని ఇట్టిసుఖమీ ప్రపంచంలో అపేక్షించుట తప్పలేనిది. ఈనశ్వర దేహము నకు మనము సుఖముగూర్చుటయే చేయకలిగినమేలు. సుఖ జీవనమే ఐహికజీవితమును నడుపుయంత్రము. దానికి పురాది కూడ. ఈకాలమును వ్యర్థపుచ్చకుమ”ని యామెభుజవల్లి కులనంటి సిరమునుముద్దాడి రోజాబీని మెల్లగ సోఫాపై గూర్చుండబెట్టి యతడామెప్రక్కగ గూర్చొనెను. అతడు కూడ గూర్చునినవెంటనే శ్రీరాముండు రోజాబీని తనబాహు వల్లికలోనికి దీసికొని యాలింగన మొనర్చుచుండునంతలో నొకకేకవేసి శ్రీరాముండుండున కొరిగెను. ఆకేకకు భీతిల్లి రోజాబీ లేవకున్న నామెయుండుగ క్రిందబడవలసినదే. శ్రీరాముండు బోరగిలపడిపోయెను. కరదీప మారిపోయియుండెను. రోజాబీకేమియు బోధపడలేదు. ఆమె దీపమునకై దడవి దానినిగ్రహించి వెలిగించిచూచునరికి శ్రీరాముండు వెన్నునుండి రక్తముధారాపాతముగ స్రవించు చుండెను. శ్రీరాముండు చైతన్యసూనుడైయుండెను. అతనికి స్మృతిలేదు,

ఎంతదైర్యవతియైన నేమి యాదృశ్య మొంటిగయున్న నా
 మెకు భీతిగలిగించెను. ఆమెకోమలిహృదయమునది ముంచి
 వైచెను. కాని యతనిబాధ మూలుగు రక్తస్రవించితి, యవియే
 మరల నామెదైర్యమునకు గారణమయ్యెను. రోజాబీ రక్త
 మునుదుడిచి యతనిని సోఘపైకిజేర్చి గాయముననొక విధ
 మగుకట్టు గట్టెను. తరువాత నేమిచేయవలెననడి ప్రశ్న
 లేచెను. ఆమెకు తనగుడారమును జేరుటయే యుత్తమమని
 యంతరాత్మ బోధించునట్లాయెను. సర్వాంగములు మనము
 కూడ మిగులభారమువహింప నామెగుడారవాటి కనతి
 ప్రయాసమునజేరెను. త్రోవలో ప్రతిమొక్కయు ప్రతివృక్ష
 మును మూల్గుచున్నటుల నామెకుదోచెడిది. స్వగుడార
 మును జేరినదికాని నిదురబోవుటయెట్లు. నిదురవచ్చునా?
 ఒకప్రాణి తనమూలమున గాయపడినే. అహ! దైవమెంత
 చతురుడు. తనకొక పెనుయనుభవము నాపిన్నవయసుననే
 గూర్చెను. ఎండమావులవంటి దేహసుఖమున కతడాసింప
 నేల, తానాదినమున బోవకుండిన మేలుకలిగెడిదే. మానవ
 బుద్ధి చంచలము, చపలత, దానిన్వభావము. ప్రేమామృత
 మున గోలజూపి కుత్తుకను కోయనమకట్టితివా దైవమా!
 అట్టియేకాంతస్థలమున కిరులొచ్చుట యెట్లుపొనగను,
 ప్రేమవిషయమున శత్రుత్వముండునా? లేక శ్రీరామం
 పూర్వశత్రువులెవరైన నతనినిపెన్నంటియుండి యట్టిఘోర

కార్య మొనర్చిరా? తాను నిద్రోషి. కాదు దోషియే. ఏల విశ్వమునుమరచి బంధుజనులనుమరచి యొక అపరిచయునితో పరిచయ మొనర్చుకొనెను? సర్వ మంధకారముగ దోచుచున్నది. పవిత్ర పేమకు విషాదాంతమే ఫలితముకాబోలు. నిజము, కథలట్లనే చాటుచున్నవి. అందు స్వయముగ స్వతంత్రించి చేసినపని కదియేఫలితము. ఇకనీజీవితమీ యంధకారమున బోవలసినదే. మానవజీవితమున నెన్నియొడిదుడుకులు. ఇట్లుదుఃఖించుచు రోజాబీ మంచముపై మేనుజేర్చియు నిడుర లేక గుండుచుండెను.

రోజాబీ భవనమునువీడి చనినతరువాత రామయ్య వెనుకవసారాలోనుంచి కుటీరమునకుబోయెను. కాని యతనికి యాందోళన మెండగుటచే రేయంతయు నిమర లేక నుషకాలముననే భవనమునుజేరెను.

విహంగ వందిమాగదులు నభోవీధిని నందడి జేయసాగెను. రేరాజు మంచితనమున కతనిని లోకువజేసి దుండగము లాచరించినవారిని దండించుటకోయనునట్లు సూర్యుడు పగడపుకాంతులతో నెగయుచుండెను.

రామయ్య భవనమును జేరెనుగాని యేమిచేయవలెనని యాలోచింప మొదలిడెను. కరుణాకోధరసము లతనితో బోట్లాడుచుండెను. ప్రపంచముతోగాని ప్రాపంచకవిషయములతోగాని పెక్కుసంబంధములు లేక నిర్జనప్రదేశముందు

సంతృప్తిమనస్కుడై ప్రకృతిలావణ్యతమధ్య జీవిండు రామయ్య స్వభావమున నీతిబాహ్యమగు కోరిధరనముండుట యనంభవము. తాత్కాలికముగ గుపితుడయినను నతని యందాశోపము క్షణికమగుచుండెను. కావున కరుణారస ప్రపూర్ణుడగు రామయ్య శ్రీరామమునకు సహాయముజేయ తీర్మానించుకొనెను. గతరాత్రి యేలజేయలేదని యడుగ వచ్చును. రామయ్యమనస్థాయి యేమిటో కనుగొనవలదా? ఒకఘోరమగుపని తలవనితలంపుగ గండ్లదుట జరిగిన నట్టి వారికి భయముకలుగుట సహజము; ఏపనిజేయవలెనో దోచ కుండుట సహజము.

రామయ్య హాలులోనికిబోయి శ్రీరామమును సమీపించెను. శ్రీరామం మెల్లగ మూలుచుండెను కాని యతని కండ్లు మూతలుబడియుండెను. మూలునందు నిస్త్రాణ స్ఫురించుచుండెను. రామయ్య యతనిదేహమును ముట్టి చూచెను. శ్రీరామం సగముకండ్లనువిప్పి మంచినీటికై సంజ్ఞ జేసెను. రామయ్య పరుగున దనకుటీరమునుండి యుదక మునుదెచ్చి యతనినోటికందింప శ్రీరామం బహుశ్రమతో గొంతద్రావి మరల కండ్లను మూసుకొనెను. రామయ్య శ్రీరామం తలిదండ్రులకా యుదంతమెరిగింప బయన మయ్యెను.

సాధువా సమయమున సాలలోనుండెను. కాని యతనిదర్శనమైన గానింపకయే రామయ్య వెడలెను.

రామయ్య తెలిపినవార్త విని శ్రీరామం తండ్రి యింక గొందరు స్నేహితులు భవనమునకు ద్వరితముగవచ్చిరి. శ్రీరామం అసరికి కలువరింతలలో నుండెను. శరీరమందలి బాధకు విరుద్ధముగ నతని నోటినుండి ప్రణయవాక్కులు బయల్పడలుచుండెను. మానవప్రవృత్తి యట్టిది. అతని కలువరింత లంతలో నాగెను. సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి యాంధోళిత హృదయముతో నతనిజేరి శరీరమామూలాగ్రముగ దడవి క్రిందిరక్తపు మడుగును జూచి యాదృశ్యమును జూడలేక మూర్ఛనొందెను. డాక్టరుకూడ నానమయమున కచ్చటికి వచ్చియుండుటచే సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠిని వెనుక వసారాలోనికి గొంపోయి చికిత్సయొనర్చి శ్రీరామమును పరీక్షించెను. జ్వరము మిక్కుటముగ గాయుచుండెను. శ్రీరామం చాల బలహీనస్థితి యందుండెను. డాక్టరతని గాయమునకు గట్ట బడిన కట్టునువిప్పి గాయమునుపరీక్షించి “ఈకట్టెవరుకట్టారో? ఈకట్టే లేకుండిన ఈసరికి శ్రీరామంకు ప్రాణాపాయంకలి గేదే”నని పలికెను. గాయము గాఢమైనదే. దానికుచిత చికిత్సజేయుచు డాక్టరుండ పోలీసు సబ్ ఇన్స్పెక్ట రిరువురు భటులతో నాతని సమీపించెను. స్త్రీలు కొందరుకూడ నా చుట్టును జేరి యార్తనాద మొనర్చుచుండిరి. డాక్టరు వారించినను వారాగనందున నతడు “ఇప్పుడు మీరేడిస్తే

ఇతనికి తెలివివస్తుంది. గుండెవగిలి ప్రాణము మీదికి వస్తుంది. లేచిపోండ"ని వణక వారు మెల్లగ దూరమునకు పోయిరి.

నబ్ ఇన్నెక్టరుకూడా డాక్టరను మాటాడించుటకు సంశయించి వెలువలి వసారోలోనికి వచ్చి యచటి వారిని బ్రశ్నింప మొదలిడెను. స॥ ఇ॥ ఈభవనమునకు కాపలా ఎవడు?" ఒకరు "రామయ్య అనే గొల్లాడు."

స॥ ఇ॥ "వాడిని తీసుకురండి."

అందుపై నొకడు రామయ్య నతనియెదుట బెట్టెను.

స॥ ఇ॥ సీవేనా రామయ్యవు?"

రామయ్య "అవునండి బాబూ"

స॥ ఇ॥ "ఈ కథేమిటో చెప్పు. ఎప్పుడుజరిగింది ? ఏలాగజరిగింది?"

రామయ్య "నాకేమీ తెలీదుబాబూ ! ఉదయం చూసేసరికి పెద్దకుర్చీలో పడున్నారు."

స॥ ఇ॥ "ముందునుంచి మొదలెట్టవ్రాయ్."

ఇంతలో డాక్టరు శ్రీరామం గాయమునకు గట్టుకట్టి పై వసారాలోనికి వచ్చెను. అతనినిజూచి నబ్ ఇన్నెక్టరు, "డాక్టరుగారూ! గాయం ఏపాటిది. ఎంతసేపై తగిలివుంటుంద"ని యడిగెను.

డాక్టరు: "వెన్నుమీద కొంచం ఎడమప్రక్కగా వుంది. బలమైనదే. వది వన్నెండు గంటలయి వుంటుంది గాయంతగిలి."

స॥ ఇ॥ “ప్రాణభయం వుండదనుకుంటా. ఏదైనా పాడి అయిన కత్తితో పాడిచినట్లుందా లేక నరకపోతే చీరుకున్నట్లుందా.”

డాక్టరు, “మెలకువుగా నున్నాడు. ప్రాణభయంలేదు వాడి మొనగలదానితో పాడిచినట్లేవుంది.”

సుబ్బయ్య శ్రేష్టి డాక్టరును సమీపించి “బాబూ! ఇంటికి తీసుకొని పోతాం ఏం శలవు” అని యడిగెను.

డాక్టరు, “ముందు వేడికాఫీయిమ్మన్నా. తెచ్చారా! ఈవేళ అతన్ని కదవడానికి వీలులేదు.”

సుబ్బయ్య శ్రేష్టి కాఫీ ప్రియత్నములో బడెను. డాక్టరు మరల వచ్చెదనని వెళ్ళిపోయెను.

స॥ ఇ॥ “రామయ్యా! ప్రారంభించు.”

రామయ్య, “రేత్తి రెండుమూడు గడియలికి ఆబా బొచ్చాడు. బంగాళాలో బసచేయడానికి స్నేయితు డొస్తాడు. నీవు పడుకో అవసరమైతే పిలుస్తానన్నారండి. నేపోయా. ఎవరొచ్చారో తెల్లు. నన్నెవరూపిలవలేదు. ఉదయంచూస్తే ఆబాబు పడుకున్నాడండి.”

స॥ ఇ॥ నీవెచటికిపోయావు? నీవిచట పడుకొనవా?”

రామయ్య “లేదండి నాగుడిసిలో పరుంటానండి”

స॥ ఇ॥ “అదెక్కడ?”

రామయ్య “ఆటోటలో వకమూల నుండండి”

స॥ ఇ॥ నీకేదీ కేకైనా వినిపించలేమా?”

రామయ్య “అదేమోనండి బాబూ!”

సబ్బిస్వయ్య రటుతరువాత శ్రీరామము గాయము నకు గట్టబడిన గుడ్డను దెప్పించి “ఈబట్ట ఎవరిక”ని రామయ్య నడిగెను. అందులకు రామయ్య “నాకు తెలీదండి” అని జవాబు చెప్పెను. స॥ ఇ॥ “ఛీ! గాడిదా! దేనికీ నరైన జవాబు చెప్పడంలేదు. కబడ్డో” పోలీసువారు శ్రీరామము దగ్గరకుబోయి యతడింకను నీరసముగ నుండుటజూచి బీటి వైపునకు బోయిరి.

రోహిలాలు సాయంత్ర మాపట్టణమును విడిచుటకు బ్రయత్నములు సేయుచుండిరి. పోలీసువారు వారిని సమీపించి వారి బ్రయత్నములను జూచిరి.

స॥ ఇ॥ “ప్రయాణం కడుతున్నారా”

రహింట్లుల్లా “అవును”

స॥ ఇ॥ “ఈవేళే ప్రయాణనన్నాహం చేయడమే?”

రహీం “మారోరోజేమిటి? కిట్టుబాటు కాకుండు మరొత్తావునకు పోతాం.”

స॥ ఇ॥ “మీరందరూ చకసారి ఇక్కడికి వచ్చి నిలుచోండి.”

రహింట్లుల్లా సంజ్ఞజేయ రోహిలాలందరు పోలీసుల యెదుట నిలువబడిరి.

స॥ ఇ॥ నిన్నరాత్రి మీరందరూ బీకుదాటి యచటి కైనా వెళ్ళేరా?"

“వెళ్ళలేదు.”

సబ్ ఇన్స్పెక్టర్ రందరినీ జూచుచుండెను. రోజాబీవైపు జూచునపు డాయంగన సౌందర్యమతని ముగ్ధు నొనర్చెను. ఆమె యుత్తరీయమును జూచునపు డతని కేదియో దోచెను కానియతని కది యర్థముకాలేదు. సబ్ ఇన్స్పెక్టరు “అరాచకం ప్రారంభించారు. నాఆజ్ఞ అయేవరకూ మీరు కదలవద్దు. ప్రయాణసన్నాహం మానండ”ని యాజ్ఞనిడెను.

రహీటుల్లా “మావారెవరూ ఏ అరాచకం చేయలేదు. ఎంత సత్ప్రవర్తన చూపినా మామీద అనుమానం చూపడం యీకు నైజమైపోయింది అది మాకర్మ.”

స ఇ॥ “వాగకు. సత్ప్రవర్తన! సమీపంలో నేరం జరిగింది. ఏం తెలీవని నంగనాచిలా కబుర్లు చెప్పుతున్నావు” తరువాత పోలీసువారు నడచిపోయిరి. పోవునపుడు మరల నాదినము ప్రయాణ మవుటకు వీలులేదని జెప్పి వెళలి పోయెను. తోవలో నాలోచించినపుడు “శ్రీరామం గడియారం గొలుసు ఉంగరం అన్నీ యధారీతిగా వున్నాయే. రోహిలాలు నేరంచేసారనడానికి సావకాశంలేదే” అని తర్కించుకొనుచుండెను.

రోహిలాలకుగూడ శ్రీరామం గాయపడుటనంగతి తెలిసెను. భవనమునుండివారి యుత్సాహోదులను జూచి రోహిలీ శ్రీరామం సుఖముగనుండెనని భావించినది. “నా వల్ల ఒకప్రాణికి కలిగిన అపాయమును తప్పించితివి భగవంతుడా ! నేను కృతజ్ఞురాలను,” అని రోహిలీ మానసికమున భగవంతునర్పించుచుండెను. కాని యామెముఖము కళావిహీనమైయున్నది. ఆవరకు గండ్లుమూయునదికి యపూర్వ సందర్భనములామె కాంచుచుండెను. ఎవరో ఆమెచుబంధించి గొంపోవు నట్లొకపరి యామెకు గోచరమాయెను. ఆమె చుట్టునుజూచి హాసించినది. కాని యానవ్వులో బూర్వపు కళకానరాదు. ఆమె కష్టమనిపించినను కండ్లను మూయ సాహసించుటలేదు. తక్కినవారితో గలసి పనిజేయ నుద్యమించెనుగాని యామె కేవలనియందును నుచి కలుగలేదు.

రహింటుల్లా యామె యస్వాభావికచర్యలను దిలకించి తిలకించి యేమియుదోచక నామెకు సమీపించి “బిడ్డా ! నీశరీరమున నేదియైన అన్వస్తత అంకురించినదా? ఏల నీమోము వాడియున్నది? చెప్పుమమ్మా ! నాకు కష్టమనిపించుచున్నద”ని దీనముగ నడిగెను. రోహిలీ “బాబా! నాకేజబ్బునులేదు. నీవు విచారింపకుము “ఇంక నేమియో జెప్పదలచియు సాహసంపలేకపోయెను.

రహింట్లులా “ఒక్కపాట బాడుము. నీ చిన్నిచేతులతో నాశిరోజములను నవరింపుము.”

రోజాబీ యతనిని సమీపించి యతనిశిరోజములను నవరించుచుండెను. కాని పాటపాడవలెననెడి యిచ్చపాడమగుండుటచే పాట బాడలేదు. ఇంతలో పోలీసువారు వచ్చుట తటస్థించినది.

వారు వెడలినతరువాత రోజాబీ తండ్రిని బిలచి “బాబా! గుడారములోని కొక సారిరమ్మ”ని కోరెను. రహింట్లు యందుల కంగీకరించి యామెవెంట గుడారములోనికి బోయెను. వారు లోనికి బోయినంతనే రోజాబీ రహింట్లు పాదములకొరగి “బాబా! నన్ను క్షమింపుము. నావల్ల మీకెట్టి కష్టము కలుగునో” నని యేడ్వనారంభించెను. రహింట్లు కది యెంతయో కష్టమనిపించెను. ఆమెతీవి, ఋజువర్తనము, ఆనందము, రహింట్లు కానందదాయకములు. ఆనాటి యామె యధీరత నాతడెన్నడు గని యెరుగడు. క్షమించుట కామెయందెట్టి తప్పందునో యతడూ హింపలేకపోయెను. అతడు కూతును లేవనెత్తి యొక్కమా రాలింగనమొసర్చి యామె శిరోజములను జక్కజేయుచు “తల్లీ! నిన్నుక్షమించుటకు నీ వేనేరమును చేసియుండవని నా విశ్వాసము. నీ మనసులోనున్నది చెప్పి నీభారమును తగ్గించుకొనుమమ్మా! నీయందు తప్పన్ననూ నిన్నుపూర్తిగ క్షమింతును. క్షోభపడక”ని శలికెను.

రోజాబీ శ్రీరామమును జూచినది మొదలు వార్షిచేమ
 గాధను చెప్పుచు “తండ్రి! ఒక సుందరమూర్తిని నేప్రేమిం
 చితిని. నే భౌతికసుఖ మపేక్షించలేదు. నా తొలివలపు
 పరిణామమది. మనమీ సాయంకాలం ఈపట్టణం విడిచిపోవ
 నున్నామని యతనితో చెప్పటకు నేనా బంగళాకు వెళ్ళిని.
 నన్నాతడెంతయో చెప్పి యాబంగళాలోనికి తీసికొనివెళ్లెను
 సోఫాపై కూర్చుంటిమి. కెవ్వన కేకవేసి యతడు నేలపై
 కొరిగెను. ఎవరు పొడిచిరో కనబడలేదు. అప్పుడు హాలులో
 చీకటిగనుండెను. దీపముకొరకై వెదికితిని. అది దొరకిన
 తరువాత చూడగా నతడు గాయబడుట కంటిని. అతనికి
 కట్టుకట్టితిని, సోఫాపై పరుండబెట్టితిని. అచటనిలువలేక
 వెళ్ళిపోయి వచ్చా. ఈసంగతంతయు నీదగ్గరకూడ దాచి
 తిని. నన్ను క్షమింపుము. నీబిడ్డ జీవితమున జూపిన ఈకృత
 ఘ్నుతను మన్నింపుమ”ని వేడుకొనెను. ఆకథ నాలకించిన
 రహీంటుల్లా యొక్క మనస్సు పలువిధముల బోజొచ్చెను.
 ఒకఁడరి యతనికి గోపముకూడ వచ్చెను. కాని యాకోపము
 దిగమింగి “బిడ్డా! నీవు నిర్దోషివి. కాని అపరిచయుని
 ప్రేమించుటలో ఉచితానుచితములను గుర్తింపలేక పోయితి
 వ”ని పలికెను. రోజాబీ “బాబా! ఆత్మసాక్షిగనే పలుకు
 చున్నా. నన్నింతవరకు ఏప్రత్యేక వస్తువు హెచ్చుగ నా
 కర్థింపలేదు. అతని ఆకారము నాహృదయమును ఛేదించెను

నావిశ్వాసము ననుసరించి అతనిని హృదయమున నారాధించి సుఖించితిని. అదియే అతనికికూడ బోధించితిని. అతను నాహృదయశత్రు చలనమున కనువుగ తనప్రేమను నాపై ఉంచుటయే నాకు పరమానందమనిపించెను. అంత కంటే నేకాంక్షించునదిలేదు, నాకు ప్రాప్తించినదిలేదు. నేనీ పట్టణమును విడువనుంటినని నాకు దుఃఖముకలుగలేదు. కాని యతని పటుకులవలన నాకై వేచియుండి నే పోకున్న వ్యధజెంది నే మోనగించితిని భావించుననెడి యూహ కలుగ నట్టియూహ అతనికి కలుగకుండ చేయుటకు మాత్రమే నే పోయితిని. దుర్దినములు వచ్చిన నేమి చేయుదును. నానిష్కళంకప్రేమ భగవానుడు సహించలేక నాకండ్రయెదుటనే నాప్రేమక వస్తువున కాపదవాటిల్ల జేసెను. ఒకవిధముగ భగవంతునకు నే కృతజ్ఞురాలను. నూతనాను భవములగు నన్నులోను చేయుకుండ కాపాడెను కాని ఆయననాకష్టముచుగాని నాసుఖముచుగాని నాతో నుంచక నాచేసిన పనికి మీరిందరిని కష్టముల పాలుచేయునేమోనని వెరవు కలుగుచున్నది. తండ్రీ! నన్ను క్షమింపుము. ఈమారు పోలీసులొచ్చిన వారికినంగతంతయు తెల్పెదను. నన్ను రక్షించినను శిక్షించినను నేను సంసిద్ధనయ్యెదను.”

రహీంతుల్లా, “నీవు విచారింపకు. బిడ్డా! నీమనసు నాకు తెలుసును. నీవేనేరమును చేయలేదని నేపూర్తిగ

విశ్వసించితిని. కాని ఒకమాట, నేరంచేసినదెవరో తెలియకుండా నువ్వు సత్యము సత్యముగ పలికిననూ నీకు శిక్ష తప్పదు. ఏలన నీపై అనుమానంపోదు. కావున నీవు తొందరపడకు. అవసరమొస్తే చెప్పవచ్చును.”

వారి సంభాషణ ముగిసెను. రహింతుల్లా కూతురు దీవించి బయటకువచ్చెను. అతని వెన్నంటియే రోజాబీ కూడ వెలుపలికి వచ్చెను. ఆమె యిప్పుడు తేలికగనుండెను. ముఖమున కొకింతకాంతి చేకూరెను.

౧౫

రామయ్య పోలీసువారి కడపటి మాటలకు భయమొందెను. తలుపు తాళమువేయ మరచుట సంతమువ్వు వాటిల్లినదని యతడు పరితపించుచుండెను. రోజాబీ యెట్టి భీతి నొందియుండెనో ఆమె కెట్టి యాపద పోలీసువారు కలుగ జేయుదురో యత డూహింపలేకుండెను. అతనికి రోజాబీని గురించి తలచినకొలది జాలి కలుగజొచ్చెను. ఆమె నావిషమ పరిస్థితులనుండి తప్పింప నుపాయము వెదుక జొచ్చెను. శ్రీరామం గాయమునకు గట్టబడినగుడ్డ రోజాబీ యుత్తరీయములోని భాగమని యతనికి దెలుసును. పోలీసు వారు దానిని గుర్తించి యేమిచేయుదురో?

రామయ్య సాధువున్న సాలకుబోయెను. సాధువు పచారుచేయుచుండెను. సాధువునకు సమస్కార మొనర్చి

రామయ్య “సాధుజీ.. మమ్మల్ని రక్షించండి. పోలీసారు
 ఏం భాదలెడతారో” నని పలికెను. సాధువు తిరుగుచునే
 “ఇది సమయంకాదు. వెళ్ళు. తప్పచేయని వారికెట్టి దండ
 నమూ ఉండదు. దైర్యం వునుషలక్షణం పొమ్మ”ని పలి
 కెను. అందు కొంత కఠిన్యతగలదు. వెనుకకు మరలి
 రామయ్య కుటీరమునకు బోయెను.

౧౬

పైడిసెట్టిగారి యింటికిగూడ శ్రీరామం గాయము
 దినినవార్త సకాలముననే బ్రాకినది. కల్యాణం యేడ్వనారం
 భించెను. శ్రీరామం యేమగునో అతని గాయమొత్తటి
 దారుణమైనదో, ఆగాయమున కాతడెంత బాధజెందుచుం
 డెనో యని కల్యాణి విచారించుచుండెను. మాణిక్యమామె
 ననేకవిధముల నూరడింపజూచెను కాని యామె శోకము
 నరికట్టలేకపోయెను. పైడిసెట్టిగారుకూడ కొంచము విచా
 రించి భవనమునకు బయలుదేరిరి. వారివెంట మాణిక్యం
 బయలుదేరెను. కల్యాణంకూడ వారివెంటబడెను. కాని
 తండ్రి యామెను వారించెను.

మాణిక్యం యాలోచనలలో నత్యము పొడగట్టు
 చుండెను. శ్రీరామం స్వభావము నామె పూర్తిగ గ్రహించి
 నది. బీటిలో రోహిలా లు విడిసియుండుట నామెకు దెలి
 సిన తరువాత నామె యూహ తప్పటయెట్లు? రోహిలా

యవత్తకై శ్రీరామం నీచప్రయత్నము చేసియుండుననియు నది విషమించి యుండుననియు నామె యూహ. కాని యూహ యామె మనమునుదాటి పైకిరాలేదు.

మాణిక్యం పైడిశెట్టిగార్లు భవనమునకు బోవునరికి నందడి చాలవరకు నడగినది. శ్రీరామంస్మృతిగలిగియుండెను డాక్టరు చెప్పినమాటల నాలించి వారు మరలదమ గృహము నకు బోయిరి. కల్యాణి కతనికుశలవార్త దెలిపి యూరడించిరి.

భవనమును శ్రీరామం తల్లిదండ్రులు కుమారునట్టి ప్రశ్నవేయుటకు సాహసించ లేకుండిరి. వారేయన నేల దక్కినవారు గూడనట్లే కొన్నిగంటలు గడచినవి. డాక్టరు మరలవచ్చి నాడిజూచి భయములేదని వనికి వెడలిపోయెను. భోజనమునకై యెవరిప్రయత్నమున వారుండిరి. “శర్మ యొక్కడే శ్రీరామం యొద్దనుండెను. అతడు మెల్లగ ఏమిరా ఈసాహసం. ఊరికని ఇక్కడికా వచ్చావు? మాతోసినేమా కొచ్చినా యీభాదతప్పేదే! ఏదో పిట్టకోసం వచ్చినట్టుంది. గెంతుగెంతావు కాలుజారింది. అది నిజమేనా” యని ప్రశ్నించెను. శ్రీరామం మానమును ధరించెను. శర్మ మానం అర్థం అంగీకారం అన్నారు పెద్దలు. చెప్ప. వింటాము రొమాన్సు.” శ్రీరామం మాటాడలేదుకాని యతనిలో నాలోచన లెగయారంభించెను. రోజాబీని తాను బలవంతముగ దీసికొని సోఫాపై గూర్చుండబెట్టుటకు నామెయే

నేరమ్మను గావించియుండునను సంశయము మొదటకలిగెను. అదినిజమగుచో కట్టుగట్టినదాతయెవరు? ఏమో! చేసిన నేరమును గప్పివైట్టుటకు గోజాబీయే కట్టుగూడి కట్టియుండును. ఇది రెండవ సంశయము. ఘోరవిషాదము నాలింగన మొనర్చి నటుల నతడు భీతిజెందెను. గోజాబీ యభిమాన సాహసముల నెరిగియు నామెతో సరసమాడ నెంచిన తన బుద్ధిలేమికి యతడు సిగ్గుజెందెను. ఆగాధ నొరులకెట్లు చెప్పగలడు?

సాయంత్రము మూడుగంటలగును. పోలీసు సబ్ ఇన్స్పెక్టరు మరల శ్రీరామయొద్దకువచ్చెను. ఒకకుర్చీ సోఫాయొద్దకులాగుకొని “శ్రీరామం! రాత్రికథ చెప్పాలి”ని యడిగెను. శ్రీరామం యూరకున్నకొలది యుద్యోగి తొందర జేయసాగెను. కొత్తకథ యల్లుదమన్న నేమియు తోచుట లేదు, కొనకు శ్రీరామం “నేనోచిన్న ప్రశ్నవేస్తా మీరు మీరు కోవగించుకోపోతే” నని పలికెను. స॥ ఇ॥ “కోవగించడమెందుకు, అడుగు.”

శ్రీరామం “ఈవిషయంలో మీరు చేయి కలుగచేసి కోపోతే మీకేదైన కీడుకలుగునా?”

స॥ ఇ॥ “మికాంగ్రెసు వాదులరీతే ఇది?”

శ్రీరామం “కాంగ్రెసునకు దీనికి సంబంధంలేదు. కాని నా స్వవిషయంలో నేరంబరిగింది. ప్రపంచాని కేహనీ

చేయలేని నాకు చేయని వారూ నేరం చేసివుంటారు. వారిని దండించడం నాకు సమ్యతంకాదు. అందుచే మిమ్మల్ని ఆపశ్శ అడిగా.”

స॥ ఇ॥ “ఇది సామాన్య నేరం కాదు. పై అధికారులైనా దీనిని వదిలిపెట్టరు. అంతవచ్చేట్లు ఎందుకుచేయాలి. అదీకాక, ఈవేళ ఈ నేరమైంది, రేపు కూసీ అవుతుంది. అప్పుడో?”

శ్రీరామం “అదెన్నడుకాదు. నేనా నేరస్తునిపై నెట్టి చర్య జరిగిన సమకట్టలేదు. అట్టి సమయములో మీరంతగా శ్రద్ధతీసికోవడం అవునరంలేదు. ఇవివరకు మీశ్రమకు వందనములు.”

స॥ ఇ॥ “శ్రీరామం ఈవిషయమై పనిచేయకతప్పదు. నేరస్తుని కప్పివుచ్చదలచిన నేరం నీమీదపడుతుందేమో?”

శ్రీరామం నిరుత్తురుడాయెను.

స॥ ఇ॥ “కట్టకట్టిందెవరు? ఆబట్టఎవరిది? నీవు నేరస్తుని చూస్తే వానిపేరుచెప్పాలి లేదా? ఏవరిమీదను అనుమానముందో చెప్పు.”

శ్రీరామం కథ వినిపించెను. “నన్ను పొడచినవారిని చూడలేదు. కట్టెవరు కట్టేరో నాకుస్మృతి తప్పియున్న సమయమున జరిగినందున చెప్పలేను.” అనికూడ బలికెను.

స॥ ఇ॥ “ఆగుడ్డనుగురించి చెప్పలేదు.”

శ్రీరామం “అదికూడా చెప్పలేను”

స॥ ఇ॥ “రోజాబీదై యుండునా?”

శ్రీరామం “కావచ్చును ఆరాత్రిసమయమున నామె
ధరించిన వస్త్రములను నేను పరిశీలించలేదు”

స॥ ఇ॥ “ఇంకొకప్రశ్న. ఈ నేరం రోజాబీ చేసి
వుండునా?”

శ్రీరామం “ఏల చేయవలెను?”

సబ్ ఇన్స్పెక్టరుకు రోజాబీని జూచినపుడు శలిగిన
యస్పష్టమగు నాలోచన నామె యుత్తరీయము విషయ
మనియు దానికిని కట్టుగట్టిన గుడ్డకును సంబంధముండు
ననియు నతడు భావించెను. అతడు లేచి రోహిలాల వాడకు
ఘోషి “మీలో రోజాబీ ఎవరని” ప్రశ్నించెను. రోజాబీ
ముందునకు వచ్చెను. ఆమెకు గుడ్డను జూపుచు “ఇదిదీదేనా”
అని సబ్ ఇన్స్పెక్టరు ప్రశ్నించెను.

రోజాబీ “అవును.” రహింతుల్లా ప్రాణము లెగిరి
పోయెను.

స॥ ఇ॥ దీని కీ నెత్తురు మరకలెందుకయాయో తెలు
సునా?”

రోజాబీ “తెలుసును, గాయపడిన యువకునికొకనికి
కట్టుకట్టిరిని. అందుచే మరకలైనవి.”

స॥ ఇ॥ “గాయపడుట ఎట్లు జరిగెను.”

రోజాబీ “అది నాకు తెలియదు.”

స|| ఇ|| “నీవు చెప్పక తప్పదు.”

రోజాబీ “తెలియనిదానిని గురించి, నేనెట్లు చెప్పగలను?”

పోలీసు యుద్వోగికి గోపమువచ్చెను. అతనికి రోజాబీ కోమలాంగములుగాని కోమలహృదయముగాని కన్పట్టలేదు. చేతినున్న బెత్తముతో నామెనొక దెబ్బకొట్టి “ఈసారిచెప్పు నీవు చేయకన్న మరెవ్వరు చేయుదురు? నేరం కప్పిపుచ్చడానికి కట్టకట్టావు అది పోల్చుకోలేమా?” అని గట్టిగ బలికెను. అతడు కొట్టినదెబ్బకు రోజాబీ బాధకూపలేదు, చలించలేదు. తోడి రోహిలావారి నెత్తురుడికిపోయినది. వారి నామె వారించి “మేమేమి చెప్పినను మీరు నమ్మతలంచనవును మమ్మలను ప్రశ్నింప నొసరమేలేదు. మీయిష్ట మొచ్చినరీతి చేయుడు. నానోతినుండి వేరుపలుకురాదు. నేనిదివరకు చెప్పినది యదార్థమ”ని యనెను. సబ్ ఇన్స్పెక్టరు భటులను బిలచి “ఈమె చేతులకు గొలుసులువేసి రాణాకు నడుపుడ”ని యాజ్ఞయిచ్చెను. భటు లట్లు చేయునమయమున రామయ్య పరుగునవచ్చి సబ్ ఇన్స్పెక్టరు పాదములపైబడి “స్వామీ! ఆమె చెప్పింది నిజం. ఆమె ఏ నేరం చెయ్యలేదండి. ఆమె దేవతవంటిదండి, గొలుసులువేసి అవమానం చేయకండ”ని పలుకసాగెను.

భటులు నివ్వెరపడి చూచుచుండిరి. సబ్ ఇన్స్పెక్టరు “వెధవా! ఇందాక నాకేంతెలీదని చెప్పలేదూ? పిల్లని మోహించావూ?”

రామయ్య “ఇందాక భయపడ్డానంజీ, సాయంకాలం మళ్ళీ వస్తానన్నారకదా. మళ్ళావస్తే చెబదామనుకున్నానంజీ.”

స|| ఇ|| “ఈమె నేరస్తురాలుకాదనియెలాచెప్పకలవు?”

రామయ్య “ఈపిల్ల అక్కడికొస్తుందనీ, ఆబాబుఅన్న న్నేహితుడు మరెవ్వరూ కారనీ నేగ్రహించానంజీ. ఆబాబు పొమ్మంటే గుడిసె దగ్గిరికిపోయి ఈపిల్లని ఆబాబు పాడు చేయకుండా అల్లరి పెడదామని వెనుక చీడిలో దాంగున్నానంజీ. కొంతసేపటికి వీరు హాలులోకొచ్చి పెద్ద కుర్చీమీద కూర్చున్నారో లేదో బాబు క్రిందపడ్డాడంజీ.”

స|| ఇ|| “వసారాలోనుంచి నీకన్నీ కనబడ్డాయీ?”

రామయ్య “లేదంజీ”

స|| ఇ|| “ఇదియంతయు పరియాచక మనుకున్నావటరా? కళ్ళతో చూడందీ ఊహలు చెపుతున్నావా?”

రామయ్య “ఆపిల్ల బాబుమాటలకు లొంగిపోయిందంజీ”

స|| ఇ|| “ఇంకవాగకు. నువ్వేదో దాస్తున్నావు. నీవనీ పటలా” నని వానిని రెండుదెబ్బలుదుట్టి “వీడికి బేడిలు

వెయ్యండ"ని భటుల కాజ్ఞయిచ్చెను. రామయ్యరోజాబీలకు బేడిలను దగిల్చిరి. రామయ్య యకారణముగ నాచిక్కులో దగుల్కొనుటకు రోజాబీ చాలగ వగ్గచెను. రోజాబీని పోలీసువారు అవమానించుట రోహిలాలకు జాలకష్టము కలిగెను.

స॥ ఇ॥ “మరచితిని, కట్టుకట్టిన గుడ్డ తాలూకు మిగతా ఉత్తరీయం ఎక్కడుందో ఇవ్వు”ని రోజాబీని యడిగెను.

రోజాబీ “ఉండిన ఆగుడారంలో ఓంటుంది. నాకా దృష్టి లేదు.

స॥ ఇ॥ “ఆపై నీవు వేసికొనిన వస్త్రముకాదా?”

రోజాబీ, “కాదు ఇదికూడా ఆలాంటిదే”

స॥ ఇ॥ “అయితే ఆబట్టకూడా నీవివ్వాలి”

రోజాబీ, “నా అభ్యంతరంలేదు. అదక్కడేవుంటుంది.”

సబ్ ఇన్స్పెక్టరుకు మరల చికాకు కలిగెను. కేకలు వేయసాగెను. కాని రామయ్య చెప్పిన విషయమొకటి యాయుద్యోగి యాలోచనకి వచ్చెను. శ్రీరామమును బ్రేమించిన రోజాబీ నేరమేలచేయును. అదియే విషయము. కాని పోలీసువారికా సూక్ష్మాంశముల చర్చయవునరము లేదు. నేరస్తురాలని నిర్ధారణ జేసినది యొక రోహిలా.

అదియేగాలును. రోహిణిలాల్లాటి నేరమునైన జేయగలరనియు వారిపై నేరమారోపించిన విశేషముజ వపునకముండదనియు పోలీసుల విశ్వాసము.

రోజాబీరామయ్యలు తానాకు నడువసాగిరి. రహిం టల్లా యేడ్చుచు నబ్బెన్పెక్కిరు కాళ్ళపై బడి “నాబిడ్డ నిరపరాధి. ఆమెను వదలవేయుడ”ని వేడుకొనెను. కాని యతనినొక తన్నుదన్ని పోలీసువారు నడువనారంభించిరి. రోజాబీ యశ్రుల నేలరాల్చుచుండెను. గాని యామె స్వజనులతో “భగవాన్ సర్వము మేలుచేస్తాడ”ని ధైర్య వచనములు బలికెను. బీడంతయు రోదనములతో నిండి పోయెను.

అంత సాధువు పరుగునవచ్చి “రాంరాం! నావలుకు లాలింపుడ”ని పలికెను. పోలీసువారాగిపోయిరి. స॥ ఇ॥ “ఏమిటో చెప్పండి వింటాం” సాధువు “మీకు మేలుకలు గును. వారినిరువురిని బంధమునుండి తప్పింపుడు. వారు నేరస్తులుకారు. నేను నేరస్తుడను. ఆయువకుని పొడచినది నేను. దీనితో పొడచితిన”ని యొక బాకునుజూపెను.

రోజాబీ సుందరవదనమునకు ముగ్ధులై యట్టి కల్పన కథలు పన్నుచున్నారనియెడి భ్రమ పోలీసువారిని విడువ కుండెను. కాని యానంగతులుగూడ విచారించుట యుక్త మని వారా బీటులోనికివచ్చి యచట గూలబడిరి.

సాధువు “వీరీప్రదేశమున బసచేసిన మరునాడే కాల
కృత్యములు తీర్చుకోవడానికి నేను ఈతోటలోకి రాగా ఈపిల్ల
స్వారీచేయుచుండెను. ఆమె ముఖము న్నాకండ్లబడెను. ఆ
అందం నాకండ్లను మనోబుద్ధి జ్ఞానాలనన్నిటిని ఆకర్షించి
వేసింది. నేను సాలలో కూర్చుని యెంత ఆలోచించినా
ఆమెనుండి నామనస్సు మరలలేదు. సాధనమునకు లొంగ
లేడు. ఇంతలో రామయ్యవచ్చి నిత్యమిచ్చు పూజనీయు
మరచుట గుర్తించెను. నామనోపరివర్తన నాకే బోధపడ
లేదు. నాఆలోచనలు చెడుదారిని బట్టుచుండుట నేగుర్తించి
తిని. ఒకసమయమున బూర్వపు మనోబలమును చేర్చగలిగి
తిని. కాని నూతనవాంఛలు పెనువృక్షముల పగడి పెరిగి
పోయెను. తరువాత రోజాబీది కలుసుకొని నామనమామె
కెరిగించితిని. ఆమె నామాటమన్నింపలేదు. ఆమె నాకుచెప్పి
ననీతులుమననంచేస్తూ మరునిభాదకుభాదపడుచు ఈపిల్లనిరన
నకుకోపించుచు నేనుండునపుడు రోజాబీశ్రీరాములు ఒక చెట్టు
కింద కూర్చునియుండుట జూచితిని . నాకు ఈర్ష్యకలిగినది.
రోజాబీ శ్రీరామండుండు కాంచిన విశేషమేమని నేనాలో
చించితిని నన్ను మన్నింపనొల్లని యువతి నాకంటె అన్నివిష
యాలలో అధముడగు నతనివరించుట నానోపకారణమైనది.
ఒకచెట్టుచాటునుండి వారి సంభాషణ వినుచుంటిని. రోజాబీ
ఉత్తమభావములు నామది కెక్కునపుడు శ్రీరామం ఆమెను

చెరవుపురుగువలెగన్పట్టెను. ఆఖరున అతడు వెడలిపోవునపుడు నేను వానిని మోడయత్నించి వెనుక పరుగెట్టితిని. నాకంటె వేగముగనడచి అతడు పోవుటచే నాచేతపడలేదు. మరునాడు వారుభవనమున కలుసుకొనుటకు శ్రీరామం ఏర్పాటు చేసాడు. అదికాకుండా చేదామని నాఉద్దేశం. సాయంత్రం బాగాపడిన తరువాత బంగాళావద్దకుపోయి చూస్తే రామయ్య లేడు. హాలుతలుపు తాళము తెరచి యుంచబడెను నేనీ బాకుతో లోనప్రవేశించి అంతయు చూచుసరికి సోఫా కనిపించెను. దానిని ఉపయోగించెదరనేభావంతో దాగొంటిని. ఏమిచేయడమో నే ఆలోచించుకోలేదు. ఇంతలో శ్రీరామంవచ్చి కరదీపికతో హాలునొకసారి చూచి పైకి వెళ్లెను. నాలోకోపము చెలరేగెను. రోజాబీ నిజముగ అక్కడికారాత్రి వస్తే శ్రీరామాన్ని గాయపరచి మనోరథం తీర్చుకోలేకుండా చేతామనిపించింది. అలాచేస్తే రోజాబీకూడా కష్టకలిగించవచ్చునని నాఉద్దేశం. నేను కూర్చున్న స్థలానికి చేరువలో వెనకవసారాలోకి వకతలుపు వుంది. దానిగడియ దీసివుంచా. శ్రీరామం ఆమె వద్దన్నా సోఫాలో బలవంతంగా మాయమాటలాడుతూ కూచోపెట్టి కౌగలింప నుద్యమించే సరికి నాకు మంచినమయూ దొరికింది పొడిచా. వెనక గుమ్మంలోనుంచి పైకివచ్చేశా. నా నేరానికి ఈ అమాయకులను బాధించడం తగదు. వారి

సంకెళ్ళు విప్పుడు” అనిపలికి చేతులను ముందునకు చాపెను. ఆవలుకులు విశ్వసించకుండనుండుట యెల్లు. రోజాబీని బంధ విముక్తుండేసిరి. ఆమె వరుగున సాధువును సమీపించి “సాధుజీ! మీరువందనీయులు పూజ్యులు. మీబిడ్డయడల ఇంతప్రేమ కలుగునని నే నెప్పుడూ నమ్మివుంటిని. నేకృతజ్ఞురాలను. కాని నాకొరకుకదా మీరీవలన తగుల్కొనుట? ఎందులకు మీరు బయటపడితిరి. నాపైగల అనుమానంచేత నన్ను శ్రమపెట్టి నాచపలత కుచితమగు దండనము గావించి యుందురుకదా” అని సాధువు కాళ్ళపైబడెను. సాధువామెను లేవనెత్తి “బిడ్డా! క్షణోన్మాదముచే నాజీవితకృషి ఆశయములు. వ్యర్థమైనవి, సాధుజనులకు కష్టము కలిగినది. ఎన్నివిపరీతములు జరిగినవి? ఎంతపాప మార్జించితిని? నీవు పలికినట్లు ప్రపంచమున అందమగు వస్తువులెన్నిలేవు? అవన్నియు అపేక్షనీయము లగుచున్నవా? వివేచనతప్పినది. మహాపరాధ. మొనర్చితిని. నిన్నీయన కొట్టినదెబ్బ నాహృదయమున నాటినది. తల్లీ ఆదృశ్యము చూడకున్న నాకు పశ్చాత్తాపము కలుగకుండెడిది. అంతవరకు నీవువదులుముల జూచి సంతసించుటకొక చెట్టువెనుకనుండి చూచుచుంటిని. ఆదెబ్బ నాహృదయమునకు తగిలి నాపూర్వవాసనలను నాకు చేకూర్చెను. నాడోన్మాదమును పారదోలెను. బిడ్డా! నీవుసుఖంపుము. నాకెందుండిన నొక్కటే. దండనయే

కలిగిన మరియూ ఆనందము. ఈజన్మలోని పాపమున కీజన్మ లోనే ఫలిత మనుభవింప కలుగుదును. భగవానుడు నీకు మంగళ మొనర్చుగాక” నని యామె నాశీర్వాదించి సబ్ ఇన్స్పెక్టరుతో “నాయనా! జాలమేల ఆసంకెళ్ళునాకు తగు ల్చుమ”ని కోరెను. రోజాబీ రామయ్యనద్దకుబోయి “రామయ్య! నీకుసలాములు. నీదయ అపారమైనది. నాగౌరవమును కాపాడితి”వని యతని పాదములు దాకెను. రామయ్య శరీరము పులకితమయ్యెను. అతనికేమి వ్రత్సుత్తర మిచ్చుటకును గంఠమున నేదియో నాటంకము జేయుచుండెను. వ్యర్థజీవితమని తలంచిన యతనిజీవితము నేడు కడుంగడు సుఖజీవితముగ మారెను. ఎట్టకేల కతడు రోజాబీని లేవదీసి “అమ్మా! నామొదటి జీవితంలో నీవు సుఖివిత్రులు నాటావు. నీమొగంచూచిన దయకలగ కేంచేస్తుందమ్మా. నీవైక దేవతవని నేనమ్ముచున్నా. నీసందర్శనమునల్లనే నా జీవితంలో గొప్పమార్పు కలిగింది. నాకుజ్ఞానం అబ్బింది. నాజన్మతరించింది. నీవు నాకగపడకుండున నాగూనా. నేనూ తోటలో చెట్లలాబతికి చావవలసిందే” నని గద్గదకంఠుడై బలికెను.

ఇంతలో సబ్ ఇన్స్పెక్టరు సాధువు చెప్పిన కథనువ్రాసి యందతని సంతకమునుకొని “సాధూజీ! నేరమును మీరు చేసినట్లాప్పుకున్నారు. మిమ్ము యేవిధంగానూ కోరకయే

మీయంతగమీరే నేరం మీపైవేసికొంటిరికదా! ఇట్లనే మేజస్ట్రేటువారి యెదుటకూడ వప్పుకోవాల"ని చెప్పెను. సాధువు "నాయనా! తన్నక ఒప్పుకుంటా చేసినపాపం చెప్పి వేసిన కొంత ఉపశమించునని కదా పెద్దలుచెప్పిరి. అట్లనే చేసెదన"ని పలికెను. రోజాబీ యేడ్వనారంభించెను. ఆమె దుఃఖముజూచి సాధువు "బిడ్డా! ఎందుకు విలపించెదవు? నన్ను పాపకూపమునుండి ఉద్ధరించినదేవతవు. ఆనందముగ నీకు శలవైనంగుము. నా ఆత్మా రక్షకురాలవు. నీ ఆనందము నాకుకూడ నానందమును గూర్చును. తిల్లీ నాపుణ్య పునరార్జనకు ఖైదే మంచిస్థానము. నన్ను క్షమింపుము," అని యామెనూరార్చి పోలీసువారితో తాణాకుజోయెను. పోలీసు వారు వెడలిపోవునపుడు ససబ్ ఇన్స్పెక్టరు రామయ్య బంధమును దొలగించుచు "రామయ్య! నీవర్తనము ప్రశంసనీయము. కాని ఒక అనుమానం ఉండిపోయింది. నీవు నెరక వసారాలోనుండికదా! సాధువు వెళ్ళిపోవునపుడు చూడలేదా? అనియడిగెను.

రామయ్య, "ఆనంఘటనా విడిత్యానికి నాకుమతి చెడిపోయింది. సాధుజీవి నేచూచా, ఆయనపై నాకువుండే భక్తి ఆయనగొప్ప నాకే ఆలోచనా తోచకుండా చేసాయి. అందుచేత మీకానంగతి నేను చెప్పలేదు బాబూ. నన్ను క్షమించండి"

స|| ఇ|| “మంచిది. నిన్ను క్షమించితిని.”

సాధువు “రామయ్య! నీమేలుమరువను. రక్షించమని నీవు కోరినపుడే నానేరం నేను వీరికి చెప్పివుంటే నీకుగాని రోజాబీకిగాని అవమానం కలగకుండా వుండేదే. నీ చేసిన పొరబాటులలో నదొకటి, నీకు సర్వదా జయము కలుగుగాక” వారు వెడలిపోయిరి.

• రోజాబీ రామయ్యనుద్దేశించి “రామయ్య! కోరక చేసిన ఉపకారం నేమరువలేను. ఇదిగో ఈ ఉంగరం నీవద్ద నుంచుకొనుము. నన్ను మరువకుము. నీవు ఆత్మ ప్రబోధితుడవు. నీవల్ల నీకేకాక సర్వప్రాణులకును మేలుకలుగుచుండున”ని యంగుళీయకమునివ్వ రామయ్య కంపిత కరముల దానినందుకొని వెర్రివానివాలె దానిని జూడసాగెను. రహీంతుల్లా, “దైవంలేనిచోట నీవేదైవంలా మమ్ము కాపాడేవు. నాకూతురుగౌరవం నిలబెట్టావు. నీమేలు మరవం. నీకునలాములు. అల్లానిన్ను కాపాడుగాక” నని కృతజ్ఞ వెల్లడించెను.

రామయ్య తనకుటీరమున కరగెను.

౧౭

శ్రీరామం స్వస్తజూచి యతని తలదండ్రిలు మిత్తులు నతని స్వగృహమునకు దీసికొనిపోయిరి. డాక్టరం దుల కనుమరించెను. కల్యాణి మాణిక్యము లతడింటికి వచ్చె

నని దెలసి యతనిని జూడబోయిరి. ఆలోపున సాధువు కథ యంతయు పురమున బ్రాకినది. శ్రీరామ మావృత్తాంతమును విని “నిష్కారణముగ రోజాబీని సంశయించితిని”ని యనుకొనెను. అతడు శర్మను బిలచి “శర్మా! సాధువు ఈర్ష్యచే నేరంచేసాడు. నాచావల్యమునకు నాకుప్రాయశ్చిత్తమైంది. నాకు పూర్తిగా పశ్చాత్తాపం కలిగింది. ఆసాధువుమాత్రం బాధపడడమెందుకు, పోయి వీలైన సహాయం చేయను”ని చెప్పెను. శర్మ వెడలిపోయెను.

మాణిక్యం ముందును ఆమె చీరచెరగుబట్టి యామె వెనుక కల్యాణమును నాగదిలోనికి వచ్చినిలచిరి. శ్రీరామం కల్యాణిని జూచినపుడు అతని నేత్రము లఘ్రిపూరితము లయ్యెను. కల్యాణికూడ విచారమున ములిగెను. అంత శ్రీరామం “పిన్నమ్మా! కథ అంతా తెలిసేవుంటుంది. నాకు పూర్తిగా పశ్చాత్తాపం కలిగింది. ఈగాయంతో నీజీవితములోని దుర్నడతలు తొలగిపోయెనని నావిశ్వాసము. నన్ను క్షమించి నాకీ కోమలి సర్ధాంగిగజేయ నీవే సమర్థురాలవు” అని మాణిక్యమును దీనముగ వేడుకొనెను. అతడంత కల్యాణితో “కల్యాణీ! నన్ను మన్నింపుము. నీహృదయమున నాకెట్టి వ్యతిరేక భావము లుదయించినను వాటిని మరచి పొమ్ము. జన్మలో నాకీ అనుభవం చాలును. నాజన్మ

తరిరిల్లింసి. యావనాంధత వహించియున్న నానయనములు విడిసవ"ని పలికెను.

మాణిక్యం "నీవు మాటాడి ఆయాసపడకు. ఏ అనుభవమైనా సరిగా అన్వయించుకున్న మేలుకలగగ తప్పదు. స్వస్థులై ఉండవలయును."

౧౮

. పిచ్చి ముసలిది నాడురోజాబీ తన్నావరించియు దన దుఃఖమును జూడజాలక వెడలి పోవునపుడామె హతాశయై నేలకూలెనుగదా! ఆమె కాయెడబాటు వత్సరము లాదిగ ననుభవించిన దానికంటె సధికకష్టతరమగుటచే నామె హృదయనాళములు పగిలి యామె నీలోకమునుండి వేరు జేసెను.

రోజాబీ నిజముగ నూర్జానే. నూర్జా తప్పటడుగల నిడుచు దారితప్పి యుండునపు డాపట్టణమును వీడి వెడలుచుండిన రోహిలా లామెనుజూచి యామె సౌందర్యమునకు మెచ్చి యామెను దమతో దీసికొనిపోయిరి. వారినాయకు డగు రహీంతుల్లా నూర్జాను పేరుమార్చి తన యనంగు బిడ్డ వలె సంరక్షించెను. ఆకథ ప్రస్తుతము గుంపులోనున్న నితరులకు దెలియదు. రహీంతుల్లా భార్య మరణించుటను రహీంతుల్లా యొక్కడే రోజాబీపూర్వవృత్తాంతము నెరింగిన వాడు. కాని యామె పిచ్చిముసలిదాని కూతురని యెరుం

గడు. జాబీ ఆహాబీలు పిచ్చిదాని కథ తెలుపునపు డతడు తల వ్రాల్చి యుండుటకా రహస్యమును రహస్యముగ నుంచవలెననెడి తలంపు కారణము.

పిచ్చిదియు మరణించుటచే నారహస్యము తన హృదయమున భద్రముగ నుండుననెడి నమ్మకము రహిటుల్లాకు గలిగెను. రహస్యవిచ్ఛేదనము రోజాబీకి విచారకారణ మగుననియు నామె విచారమతని ప్రేమహర్మ్యభేదకమగు ననియు నతినివిశ్వాసము.

అట సాధువు మేజస్ట్రీటు యెదుట నేరమును తాను జేసి నట్లాప్పకొనెను. మేజస్ట్రీటు దీర్ఘముగా నాలోచించి “ఉన్మాద ఉద్రేకములచే నేరము గావింపబడుటను వారం రోజులు విడిక్షైదుగ శిక్షించితిని”ని తీర్పుచెప్పెను. శర్మయు శ్రీరామంతో నాసంగతిచెప్పి “అంతవరకు తగ్గించుటకే కష్టమైంది. సాధువు సంతనమున శిక్షను స్వీకరించెన”ని పలికెను.
